

**FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID
UNIVERSITEIT GENT**

ACADEMIEJAAR 2011-2012

**“De bescherming van de consument bij de
verwerving van elektriciteit”**

Masterproef van de opleiding
“Master in de rechten”

Ingediend door
Charlotte Lermyte

Stamnummer: 00701368
2de master rechten

PROMOTOR:
Prof. dr. Reinhard Steennot
COMMISSARIS:
Delphine Goens

Dankwoord

Het lijkt me op zijn plaats om eerst en vooral een aantal mensen te bedanken.

Professor Steennot en Delphine Goens, voor de vlotte communicatie en de nodige hulp. Onmiddellijke reactie op mailtjes, een (letterlijk en figuurlijk) altijd openstaande deur en uitgebreide feedback kenmerken dan ook hun begeleiding.

Mijn ouders, om er gedurende mijn hele rechtenstudies en specifiek tijdens het schrijven van deze masterproef steeds te zijn. De *peptalk*, het luisterend oor, hun enthousiasme, de uitgebreide maaltijden bij thuiskomst op vrijdagavond, de financiële steun, ... Al deze factoren hebben ertoe bijgedragen deze studie tot een goed einde te brengen.

Mijn vriend, om er tijdens mijn studies ook steeds voor me te zijn, om me te motiveren en om voor de relativerende noot te zorgen.

Mijn kotgenoten, die er voor zorgden dat deze masterproef tot stand kon komen in een gezellige, huiselijke sfeer, waar het steeds aangenaam “thuiskomen” was.

Last but not least, mijn medestudenten, voor de deugddoende pauzes in de bibliotheek tijdens het schrijven van deze masterproef.

Diksmuide, 13 april 2012

Inleiding	1
DEEL I: De Belgische elektriciteits- en gasmarkt	3
Hoofdstuk 1: Nutsdiensten	3
Hoofdstuk 2: De vrijmaking van de Belgische elektriciteits- en gasmarkt.....	4
Hoofdstuk 3: Reglementair of contractueel?.....	8
3.1 De rechtsgevolgen van het reglementair/contractueel karakter.....	8
3.2 Openbare dienst als criterium	10
3.3 Specifiek voor distributienetbeheerders	12
3.4 Conclusie	14
DEEL II: De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt.....	16
Hoofdstuk 1: Akkoord: “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt”	16
1.1 Kader Akkoord	16
1.2 Inwerkingtreding en bekendmaking van het Akkoord	17
1.3 Doel en inhoud van het Akkoord.....	18
1.4 Is het Akkoord afdwingbaar?	19
Hoofdstuk 2: De consument	24
Hoofdstuk 3: Onderneming.....	26
Hoofdstuk 4: Gas en elektriciteit.....	27
4.1 België.....	27
4.2 Europa.....	28
4.3 Conclusie	29
Hoofdstuk 5: Prijstransparantie	30
5.1 De Wet Marktpraktijken.....	30
5.2 Uitvoeringsbesluiten.....	32
5.3 Het Akkoord	33
5.4 Vaste of variabele prijs?	35
5.5 Bevriezing van de energieprijzen	36
Hoofdstuk 6: Reclame	40
6.1 Reclame	40
6.2 Vergelijkende reclame	40

6.3 Hyperbolische reclame	44
6.4 Sancties	45
Hoofdstuk 7: Marketing- en verkoopstechnieken	46
7.1. Overeenkomsten op afstand.....	46
7.1.1 De regeling in de Wet Marktpraktijken	46
7.1.1.1 Overeenkomst op afstand	46
7.1.1.2 Informatieverplichtingen	48
i) Informatieverplichtingen van artikel 45 WMPC	48
ii) Informatieverplichtingen van artikel 46 WMPC	49
iii) Sancties	51
7.1.1.3 Herroepingsrecht	53
i) Herroepingstermijn	53
ii) Wijze van herroeping.....	54
iii) Uitzonderingen op het herroepingsrecht.....	55
iv) Gevolgen van de uitoefening van het herroepingsrecht	55
7.1.2 Bijzondere regelen voor gas en elektriciteit.....	56
7.1.2.1 Algemene bepalingen	56
7.1.2.2 Bijzondere bepalingen inzake een verkoop via de telefoon.....	57
7.1.2.3 Akkoord minder bescherming dan wet?.....	58
7.2. Verkopen buiten de onderneming van de verkoper	60
7.2.1. De regeling in de Wet Marktpraktijken	60
7.2.1.1 Toepassingsgebied	60
7.2.1.2 Schriftelijke overeenkomst.....	62
7.2.1.3 Herroepingsrecht	64
7.2.2. Regeling ambulante activiteiten.....	65
7.2.3. Bijzondere regelen voor gas en elektriciteit.....	68
7.3. Sancties in het Akkoord en de Gedragscode	71

7.4. Algemene bepalingen Gedragscode	72
7.5. Bevindingen Commissie Onrechtmatige Bedingen.....	74
7.6 Conclusie	75
Hoofdstuk 8: Verandering van elektriciteits- en gasleverancier	76
8.1 Een vlotte switch	76
8.1.1. Verbintenissen van de nieuwe leverancier.....	77
8.1.2. Verbintenissen van de oude leverancier	78
8.2 Verbrekingsvergoedingen en/of schadevergoedingen wegens vroegtijdige of niet conforme opzegging of beëindiging van een overeenkomst	79
8.3 Verhuizing	79
Hoofdstuk 9: Algemene voorwaarden.....	82
9.1 Toegankelijkheid en tegenstelbaarheid algemene voorwaarden	82
9.1.1 Algemene regeling	82
9.1.2 Specifiek voor gas en elektriciteit.....	83
9.2 Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden	84
9.2.1 WMPC	84
9.2.2 Akkoord	84
9.3 Onrechtmatige bedingen.....	85
9.3.1 Toepassingsgebied	85
9.3.1.1 Personeel toepassingsgebied	85
9.3.1.2 Materieel toepassingsgebied	86
9.3.2 Algemene toetsingsnorm	86
9.3.3 Zwarte lijst van onrechtmatige bedingen	88
9.3.3.1 Exoneratiebedingen.....	89
i) Exoneratie voor opzet, grove schuld en niet-uitvoeren van een essentiële verbintenis	90
ii) Exoneratie voor lichamelijke schade en overlijden	91

iii) Beperking of uitsluiting van de wettelijke waarborg of de wettelijke verplichting tot levering van een goed	92
iv) Het Akkoord	92
9.3.3.2 Schadebedingen.....	93
i) Wederkerigheid en gelijkwaardigheid van schadebedingen.....	94
ii) Onevenredige schadebedingen	95
iii) Uitsluitend schadebedingen	96
iv) Het Akkoord	97
9.3.3.3 Melding in gebreken aan een product	99
9.3.3.4 Eenzijdige wijzigingen	100
i) Eenzijdige wijziging van de prijs en de voorwaarden	100
ii) Eenzijdige wijziging van de kenmerken.....	101
iii) Het Akkoord	102
9.3.3.5 Ontbreken van een duidelijke vermelding van een redelijke opzegtermijn ...	103
9.3.3.6 Bedingen inzake stilzwijgende verlenging van contracten van bepaalde duur	103
i) Stilzwijgende verlenging van een overeenkomst van bepaalde duur voor een onredelijke termijn	104
ii) Stilzwijgende verlenging terwijl een al te ver van het einde van de overeenkomst verwijderde datum als uiterste datum voor de kennisgeving van de wil van de consument om de overeenkomst niet te verlengen bepaald is	104
iii) Artikel 82 WMPC.....	105
iv) Het Akkoord	107
9.3.3.7 Bedingen met betrekking tot de overdracht van de overeenkomst	108
9.3.3.8 Prijsverhoging wegens weigering domiciliëring of weigering facturatie elektronische post.....	109
i) Wet Marktpraktijken.....	109
ii) Het Akkoord	109

9.3.3.9 Bedingen met betrekking tot de beslechting van geschillen	110
9.3.3.10 Bedingen betreffende de bewijsmiddelen en de bewijslast.....	110
9.4 Sanctienering	111
9.5 Conclusie	112
Hoofdstuk 10: Oneerlijke handelspraktijken.....	114
10.1 Structuur regeling oneerlijke handelspraktijken.....	114
10.2 Zwarte lijsten van misleidende en agressieve handelspraktijken	115
10.2.1 De zwarte lijst van misleidende handelspraktijken.....	115
10.2.2 De zwarte lijst van agressieve handelspraktijken	119
10.3 De open norm	121
10.3.1 De open norm inzake misleidende handelspraktijken	121
10.3.1.1 Misleidende informatie	121
10.3.1.2 Misleiding door omissie	123
10.3.2 De open norm inzake agressieve handelspraktijken	125
10.4 De algemene norm.....	126
10.5 Het Akkoord	127
10.6 Burgerrechtelijke sanctie	128
10.7 Vordering tot staken	130
Hoofdstuk 11: De factuur.....	132
11.1 Praktisch	132
11.2 Verplichte vermeldingen	134
11.3 Domiciliëring.....	136
11.4 Betwisting van facturen	137
Hoofdstuk 12: Verjaring.....	139
Hoofdstuk 13: Klachtenbehandeling.....	141
13.1 Behandeling van vragen en klachten	141
13.2 Ombudsman Energie	142
Conclusie.....	145

Bibliografie.....	148
A. Wetgeving	148
<u>1. Europees</u>	148
<u>2. Nationaal</u>	148
B. Rechtspraak	149
<u>1. Hof van Justitie</u>	149
<u>2. Grondwettelijk Hof</u>	150
<u>3. Raad van State</u>	150
<u>4. Hof van Cassatie</u>	150
<u>5. Lagere rechtspraak</u>	150
<u>6. Nederlandse rechtspraak</u>	154
C. Rechtsleer	154
<u>1. Tijdschriften</u>	154
<u>2. Boeken</u>	157
<u>3. Verzamelwerken</u>	158
D. Onlinebronnen	159
E. Actualiteit.....	160
F. Overige.....	160

Inleiding

1. “Belastingen is pest, energiefactuur is cholera”. De titel van dit debat in de Zevende dag op 22 april 2012 geeft duidelijk aan dat het onderwerp van deze masterproef een actueel onderwerp is.

Elektriciteit en gas, in het bijzonder de prijs en andere voorwaarden die een consument belangen, zijn de dag van vandaag immers een *hot topic*. Wie de laatste maanden de krant heeft gelezen, zal ongetwijfeld met het thema geconfronteerd geweest zijn. Zo kopt de Standaard op 13 februari van dit jaar nog “Belgische energiegebruiker wordt uitgemolken”. Op 5 maart klonk het: “Complexe facturen, enorme winsten”. Op maandag 9 april ging het dan weer over de verbrekingsvergoeding: “Veranderen van energieleverancier wordt gratis”, en zo kunnen er nog tal van voorbeelden gegeven worden. Het lijkt het me daarom een nuttige zaak om nu eens de precieze rechten van de consument bij de verwerving van elektriciteit (en gas) onder de loep te nemen.

2. Door de vrijmaking van de Vlaamse elektriciteits- en gasmarkt in 2003 ziet het energielandschap er alvast heel wat anders uit, dit zowel op vlak van de spelers op de markt, als wat betreft de regelgeving ter bescherming van de consument. De vrijmaking van de energiemarkt en de werking ervan worden kort toegelicht in het eerste deel van deze masterproef. De verhouding tussen de verschillende marktspelers onderling komt daar bij aan bod. De rechtsverhouding van de consument ten opzichte van zijn distributienetbeheerder is ook een vraagstuk waar niet aan voorbijgegaan kan worden.

3. In het tweede deel wordt nader ingegaan op de bescherming die de bestaande regelgeving biedt aan de consument tegenover zijn energieleverancier. Om de rechtspositie van de consument te beoordelen, zal er enerzijds rekening gehouden worden met de Wet Marktpraktijken¹ en anderzijds met het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt”. Naast deze twee belangrijkste vormen van reglementering, komt er ook nog andere wetgeving bij kijken. Zo kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de Wet Productaansprakelijkheid.²

¹ Wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming, *BS* 12 april 2010.

² Wet van 25 februari 1991 betreffende de aansprakelijkheid van producten met gebreken, *BS* 22 maart 1991.

Vooreerst wordt de vraag opgeworpen of het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt” afdwingbaar is. Van belang is ook de vraag of elektriciteit nu een goed of een dienst betreft en wat de eventuele gevolgen van de kwalificatie zijn. Vervolgens volgt een bespreking van de prijstransparantie bij overeenkomsten met leveranciers, in het bijzonder wordt daarbij de bevrozing van de energieprijzen besproken, een onderwerp die de laatste maanden niet uit de media weg te slaan was. Daarnaast komt de regelgeving inzake reclame, overeenkomsten op afstand, overeenkomsten gesloten buiten de onderneming, het veranderen van energieleverancier, algemene voorwaarden en inzake oneerlijke handelspraktijken aan bod. Bovendien worden de verplichte vermeldingen van een energiefactuur nagegaan en de eventuele betwisting van die factuur. Tot slot wordt ook aandacht besteed aan de verjaring van de vordering door een leverancier ingesteld en aan de behandeling van vragen en klachten ingesteld door de consument met betrekking tot zijn energieleverancier.

Bij de verschillende onderwerpen die worden behandeld, wordt ook telkens nagegaan wat het Akkoord precies toevoegt aan de Wet Marktpraktijken.

4. Hoewel de titel van deze masterproef “De bescherming van de consument bij de verwerving van elektriciteit” is, zal ook vaak over gas gesproken worden. Elektriciteit en gas zijn immers nauw met elkaar verbonden.

DEEL I: De Belgische elektriciteits- en gasmarkt

5. Vooraleer over te gaan tot de bespreking van de bescherming van de consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt, is het misschien niet misplaatst om even wat inzicht te scheppen in de situatie op de Belgische elektriciteits- en gasmarkt.

Hoofdstuk 1: Nutsdiensten

6. Eerst en vooral dient opgemerkt te worden dat de levering van elektriciteit en gas deel uitmaakt van de grotere verzameling van *nutsvoorzieningen* of *nutsdiensten*.

Vanuit een strikte benadering gaat het om ondernemingen waarvan hun activiteiten voldoen aan de dagelijkse noden van de bevolking en de maatschappij.³ Gas en elektriciteit zijn immers dermate essentieel dat consumenten verplicht zijn om ze te verwerven.⁴

Deze ondernemingen zijn voor het uitvoeren van hun activiteiten eveneens afhankelijk van een infrastructuur die in de loop van de geschiedenis ontwikkeld is en die zeer duur zou zijn om te dupliceren.

Een groot deel van de nutsdiensten werd in het verleden of wordt nog steeds door de overheid gemonopoliseerd.⁵ Voor de levering van gas en elektriciteit in België is dit zo goed als verleden tijd door de vrijmaking van de elektriciteits- en gasmarkt.

³ Hier onder worden buiten gas- en elektriciteitsdistributie ook begrepen: waterdistributie, elektronische communicatiediensten, postdiensten en openbaar vervoer; F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 192.

⁴ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters 2009*, Brugge, die Keure, 2009, 209.

⁵ F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 192.

Hoofdstuk 2: De vrijmaking van de Belgische elektriciteits- en gasmarkt

7. Door de vrijmaking van de Europese elektriciteits- en gasmarkt kunnen ondernemingen en particulieren vrij hun energieleverancier kiezen.⁶ Voorheen had u als elektriciteits- of aardgasafnemer geen enkele keuze. Men kon enkel terecht bij een lokale elektriciteitsdistributiemaatschappij, bijna altijd een intercommunale⁷. Die intercommunales zorgden zowel voor de verkoop van elektriciteit en aardgas als voor de infrastructuur van de netten (het aanleggen van leidingen, het onderhouden ervan, aansluiten op het net van nieuwe afnemers, ...).⁸ Waar de consument door de liberalisering een vrij keuzerecht van de leverancier van elektriciteit verworven heeft, kan hij zijn netbeheerder nog steeds niet zelf kiezen. Hij behoudt dus zijn relatie met de distributiemaatschappij maar wordt met een bijkomende partij geconfronteerd, met name de leverancier, zijnde de verkoper van elektriciteit. De consument heeft bijgevolg enerzijds een relatie met de distributienetbeheerder, voor het vervoer van de energie tot zijn aansluiting en voor het beheer van de aansluiting, en anderzijds met de leverancier, voor de verkoop van de energie die hem via het net geleverd wordt.⁹

8. In Vlaanderen is de volledige elektriciteits- en gasmarkt vrij sinds 1 juli 2003. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië kan de consument sinds 1 januari 2007 zelf zijn leverancier kiezen. In Wallonië was er echter voor “groene energie” al een vrij keuze sinds 1 juli 2004.¹⁰

9. Er dient opgemerkt te worden dat de vrijmaking van de elektriciteits- en gasmarkt in 2003 in feite niet onmiddellijk tot een werkelijke vrijmaking heeft geleid. Pas sinds april 2012 kunnen we spreken van een echte werking van de vrije energiemarkt. Het feit dat de energieleveranciers de bevroering¹¹ van de energieprijzen niet hebben nageleefd, heeft de

⁶http://www.ombudsmanenergie.be/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=65&lang=nl.

⁷ Intercommunale: een vereniging van gemeenten, waarvan ook de staat, een provincie particulieren en vennootschappen lid kunnen zijn, met een gemeenschappelijk doel van algemeen belang (in het bijzonder het beheer van nutsbedrijven).

⁸ <http://www.vreg.be/wie-doet-wat>.

⁹ F. COUSY, “De Vlaamse distributienetbeheerders voor elektriciteit en de bescherming van de consument”, *DCCR* 2007, 152-153.

¹⁰ G. COENE, V. LABARRE, R. VANPARYS, “Energieleveranciers en hun voorwaarden: een akkoord binnen de sector”, *Budget&Recht* 2007, 8; S. BELLEMANS, “Federale ombudsdienst voor energie krijgt stilaan vorm”, www.jura.be; L. PHANG, “Over de rechtsverhouding tussen elektriciteitsmaatschappijen en hun afnemers en het samenloopverbod in deze verhouding”, *RABG* 2007, afl. 19, 1268.

¹¹ De regering besliste onlangs om de energieprijzen in België te bevriezen van april 2012 tot eind 2012, om de inflatie onder controle te houden. Op 1 april hebben enkele energiebedrijven hun prijzen voor gas toch verhoogd

consument wakker geschud. De consument is pas vanaf dan gaan inzien dat er verandering mogelijk is en is bijgevolg massaal op zoek gegaan naar een goedkopere energieleverancier.¹² Bovendien krijgt de liberalisering een extra stimulans omdat verscheidene leveranciers de verbrekingsvergoeding schrappen.¹³ Het valt te betreuren dat het zo lang heeft moeten duren vooraleer de markt in beweging is gekomen.

10. De spelregels van een vrije markt volstaan echter vaak niet voor een correcte behandeling van de consument. Deze werd en wordt nog te vaak met heel wat problemen geconfronteerd. Er was dus nood aan bijsturing. Deze bijsturing is er gekomen door een akkoord tussen de energieleveranciers dat in werking trad op 1 maart 2005.¹⁴ Het Akkoord wordt verder toegelicht in deel twee van deze masterproef.

11. De vrijmaking van de markt bracht tevens een wijziging binnen de verdeling van de markspelers met zich mee. De geliberaliseerde elektriciteitsmarkt wordt nu gekenmerkt door een ontvlechting van netbeheer enerzijds en productie, verhandeling en levering van elektriciteit anderzijds¹⁵, zoals hierboven reeds aangegeven.

Vooreerst zijn er de producenten, zij produceren of importeren elektriciteit en gas, ze bevoorraden met andere woorden de markt. De beheerder van het transportnet beheert en onderhoudt de gas- en elektriciteitsleidingen die de energie naar het distributienet voeren. Via het transportnet wordt ook elektriciteit geleverd aan grote industriële en andere professionele verbruikers. Daarnaast is er de beheerder van het distributienet, deze beheert en onderhoudt de plaatselijke elektriciteits- en gasleidingen die de energie tot bij de consument brengen. Er dient opgemerkt te worden dat de consument enkel is aangesloten op de distributienetten, niet op het transportnet. De leveranciers kopen de energie aan bij de producent en verkopen ze aan de

(X., “Interpretatieve wet moet prijsbeveiliging vastleggen”, *De Standaard* 11 april 2012, www.standaard.be); zie infra deel II, hoofdstuk 5.

¹² De Zevende Dag, “Belastingen is pest, energiefactuur is cholera”, *Eén* 22 april 2012, <http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/mediatheek/2.3805>.

¹³ X., “Energiewissel begon vorig jaar al”, *De Tijd* 25 april 2012.

¹⁴ G. COENE, V. LABARRE, R. VANPARYS, “Energieleveranciers en hun voorwaarden: een akkoord binnen de sector”, *Budget&Recht* 2007, 8;

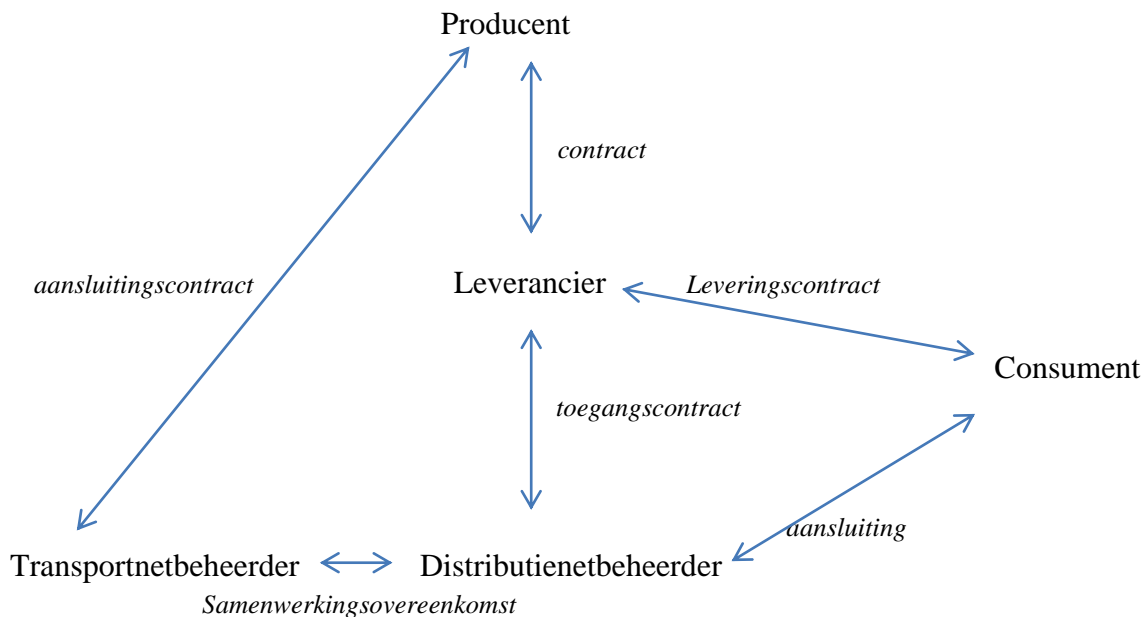
http://www.ombudsmanenergie.be/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=65&lang=nl; www.ombudsmanenergie.be, ‘informatie’, ‘consumenten’.

¹⁵ F. VANDENDRIESCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 222; S. TORMANS, “Geschillen met energieleveranciers en/of netbeheerders”, *Limb. Rechtsl.* 2011, afl. 2, 118.

klanten. Tot slot zien de regulatoren toe op en controleren ze de toepassing van de wetten en reglementen. Zij waken over een open en onvervalste concurrentie.¹⁶

12. De Belgische energiemarkt kent vier regulatoren¹⁷. De CREG¹⁸ heeft een adviserende taak tegenover de overheid en moet er eveneens op toezien dat alle marktspelers de wetten en reglementen respecteren. Naast de CREG bestaan er drie regionale regulatoren. Voor Vlaanderen is dat de VREG¹⁹, voor Brussel BRUGEL²⁰ en in Wallonië is de CWaPE²¹ de regulator van dienst.²²

13. Schematisch kunnen de verhoudingen in de geliberaliseerde markt als volgt worden voorgesteld²³:

¹⁶ <http://www.brugel.be/Public/Menu.php?ID=6&siteID=&language=dut>; F. COUSY, “De Vlaamse distributienetbeheerders voor elektriciteit en de bescherming van de consument”, *DCCR* 2007, 150.

¹⁷ Regulators: toezichhoudende instanties die de markten onder controle houden.

¹⁸ Federale Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas.

¹⁹ Vlaamse reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt.

²⁰ Brussel Gas Elektriciteit.

²¹ Commission Wallonne pour L’Energie.

²² <http://www.intermixt.be/ned/Belgische-Energiesector/Pages/default.aspx>; S. TORMANS, “Geschillen met energieleveranciers en/of netbeheerders”, *Limb. Rechtsl.* 2011, afl. 2, 102.

²³ Schema gebaseerd op: <http://www.brugel.be/Public/Menu.php?ID=6&siteID=&language=dut> en F. COUSY, “De Vlaamse distributienetbeheerders voor elektriciteit en de bescherming van de consument”, *DCCR* 2007, 153.

14. In het tweede deel²⁴ van deze masterproef zal enkel de relatie tussen de consument en zijn leverancier besproken worden, zijnde een contractuele relatie. De consument wordt ten aanzien van zijn distributienetbeheerder ook beschermd door o.a. de algemene beginselen van openbare dienst, een aantal sectorspecifieke, wettelijke maatregelen in verband met afsluiting van het net, de reglementering inzake productaansprakelijkheid, de voorwaarden van het aansluitingsreglement van de netbeheerder en tot slot, het beroep op de rechter om deze laatste voorwaarden af te dwingen.²⁵ Aangezien in het kader van deze masterproef vooral de relatie tussen de consument en de leverancier aan de orde is, zou een uitgebreide bespreking van voornoemde mechanismen ons te ver leiden. Bovendien komt de consument bijna niet in commercieel contact met de andere markspelers in het energieverkeer. De consument komt enkel met de distributienetbeheerder in contact indien er een nieuwe aansluiting op het distributienet vereist is en hij daartoe een aanvraag indient.²⁶ De Commissie voor Onrechtmatige Bedingen²⁷ beveelt de energieleveranciers aan om de consument duidelijk in te lichten over de eigen rol van de verschillende ondernemingen die betrokken zijn in de voorlevering, de verdeling via het netwerk en de levering aan het leveringspunt van de consument door de leverancier.²⁸

²⁴ Deel II: De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt.

²⁵ F. COUSY, "De Vlaamse distributienetbeheerders voor elektriciteit en de bescherming van de consument", *DCCR* 2007, 149.

²⁶ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 7.

²⁷ De Commissie voor Onrechtmatige Bedingen is een adviesorgaan dat werd opgericht in de schoot van de Raad voor het Verbruik. Haar hoofdopdracht bestaat in het geven van adviezen en aanbevelingen omtrent bedingen en voorwaarden in overeenkomsten gesloten tussen verkopers en consumenten. Op de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen kan een beroep gedaan worden door de Minister, de consumentenorganisaties, of door de betrokkene (inter)professionele groeperingen. Zij kan ook van ambtswege optreden; (http://economie.fgov.be/nl/fod/structuur/Commissions_Raden/Commissie_onrechtm_bedingen/).

²⁸ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 72.

Hoofdstuk 3: Reglementair of contractueel?

15. De vraag rijst naar de aard van de rechtsverhouding tussen een energieverdeler en zijn afnemers. Is deze verhouding reglementair of contractueel van aard? Reeds decennia lang wordt getwist over deze vraag.²⁹ Door de recente liberalisering van de energiemarkt is de discussie opnieuw op de voorgrond getreden. De liberalisering van de elektriciteitsmarkt zorgde zoals gezegd voor een ontvlechting waardoor tussen al de nieuwe, verschillende spelers ook verschillende juridische relaties zijn ontstaan.³⁰ Sinds de vrijmaking is het in ieder geval duidelijk dat de verhouding tussen de eindafnemer en de leveranciers als contractueel kan beschouwd worden. De eindafnemer dient voor de levering van elektriciteit een leveringscontract te sluiten met een leverancier naar keuze.³¹ Over de verhouding tussen de eindafnemer en de distributienetbeheerder is er daarentegen nog discussie.

3.1 De rechtsgevolgen van het reglementair/contractueel karakter

16. De kwalificatie van de relatie als reglementair dan wel als contractueel is van belang op een aantal vlakken.

Zo wordt aangenomen dat, wanneer het om een contractuele verhouding gaat, de contractuele voorwaarden in beginsel onder de regels van het gemeenrechtelijk contractenrecht vallen. Alle principes van het Burgerlijk Wetboek inzake verbintenissen³² zijn dan bijgevolg van toepassing. Indien men daarentegen aanvaardt dat het om een reglementaire verhouding gaat vallen de voorwaarden immers niet onder het contractenrecht, terwijl dit nu net een heel duidelijk normencomplex is. Voor de toepasselijkheid van het consumentenrecht is de kwalificatie als reglementair of contractueel daarentegen niet relevant.³³

²⁹ A. VAN OEVELEN, “De contractuele versus de reglementaire rechtsverhouding tussen openbare nutsbedrijven en hun gebruikers, en de rechterlijke toetsing van de in die rechtsverhouding gehanteerde exoneratieclausules”, *RW* 2002-2003, 1578.

³⁰ F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 193-222; zie ook schema *supra* randnummer 13.

³¹ L. PHANG, “Over de rechtsverhouding tussen elektriciteitsmaatschappijen en hun afnemers en het samenloopverbod in deze verhouding”, *RABG* 2007, afl. 19, 1268.

³² Artikel 1101 t.e.m. artikel 1369 BW.

³³ L. PHANG, “Over de rechtsverhouding tussen elektriciteitsmaatschappijen en hun afnemers en het samenloopverbod in deze verhouding”, *RABG* 2007, afl. 19, 1265; F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 216; B. PEETERS, “De verhouding tussen openbare diensten en hun gebruikers: een contractuele of een reglementaire relatie?”, *RW* 1990-91, 140.

Vervolgens kunnen bij een contractuele verhouding de voorwaarden slechts worden gewijzigd met wederzijdse instemming van de partijen of op grond van wettelijke bepalingen. Indien het echter om reglementaire voorwaarden gaat kunnen deze voorwaarden op elk ogenblik eenzijdig door de verdeler gewijzigd worden.³⁴

Een contractuele kwalificatie biedt daarnaast aan de gebruikers het voordeel van een meer effectieve kennisname van en toestemming met de algemene voorwaarden. Deze kennisgeving en toestemming zijn immers vereist om de contractuele voorwaarden tegenstelbaar te maken aan de contractspartij.³⁵ Indien men aanvaardt dat de rechtsverhouding reglementair van aard is, dan is de situatie anders. Een reglement bindt echter elke persoon die binnen het toepassingsgebied valt en dit vanaf de publicatie van het reglement, ongeacht of er sprake is van een effectieve kennisname.³⁶

Bovendien zijn de gewone hoven en rechtbanken bevoegd bij contractuele voorwaarden. Gaat het om reglementaire voorwaarden dan is de Raad van State bevoegd. Dit dient echter genuanceerd te worden. Indien een relatie als reglementair wordt gekwalificeerd, kan de Raad van State een annulatie- en schorsingsbevoegdheid uitoefenen ten aanzien van het vaststellen en het aanbrengen van wijzigingen aan dit reglement. Burgerlijke rechtbanken kunnen op grond van artikel 144 Grondwet immers kennis nemen van elk geschil dat subjectieve rechten als voorwerp heeft, ook als deze rechten voortvloeien uit reglementaire bepalingen. In de praktijk blijkt bovendien dat de meeste betwistingen tussen nutsbedrijven en hun gebruikers net de toepassing van de reglementen betreffen en niet het wijzigen van het reglement.³⁷

³⁴ L. PHANG, “Over de rechtsverhouding tussen elektriciteitsmaatschappijen en hun afnemers en het samenloopverbod in deze verhouding”, *RABG* 2007, afl. 19, 1265; F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 212; B. PEETERS, “De verhouding tussen openbare diensten en hun gebruikers: een contractuele of een reglementaire relatie?”, *RW* 1990-91, 139.

³⁵ R. STEENNOT, “Algemene voorwaarden”, *NJW* 2011, afl. 247, 548; Antwerpen 19 december 1990, *RHA* 1992, 39.

³⁶ F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 212.

³⁷ L. PHANG, “Over de rechtsverhouding tussen elektriciteitsmaatschappijen en hun afnemers en het samenloopverbod in deze verhouding”, *RABG* 2007, afl. 19, 1265; F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 211.

3.2 Openbare dienst als criterium

17. In het verleden werd de rechtsverhouding tussen een openbaar nutsbedrijf en zijn afnemers door de meerderheid van de lagere rechtspraak³⁸ als contractueel gekwalificeerd, terwijl de minderheid van de lagere rechtspraak³⁹ een reglementaire kwalificatie weerhield.⁴⁰

18. De Raad van State heeft steeds een reglementaire kwalificatie voorgestaan, maar heeft deze kwalificatie pas gemotiveerd in het arrest *De Leener en Ballon*. De Raad van State argumenteerde dat “*het karakter van openbare dienst dat de levering van elektriciteit kenmerkt een contractuele relatie zou uitsluiten*”.⁴¹

19. Het Hof van Cassatie lijkt deze visie te volgen. In een arrest in 2000 argumenteert het Hof dat “*aangezien de elektriciteitsverdelers een openbare dienst verleent, de voorwaarden voor de levering van elektriciteit van reglementaire aard zijn*”.⁴² In het arrest van 27 november 2006 bevestigt het Hof van Cassatie het arrest van 2000 en stelt dat wanneer een rechtsverhouding de verlening van een openbare dienst betreft, deze rechtsverhouding van reglementaire aard is en bijgevolg wordt beheerst door een publiekrechtelijk reglement.⁴³ De meerderheid van de lagere rechtspraak lijkt sindsdien ook het Hof te volgen.⁴⁴

³⁸ Bergen 27 februari 1987, *JT* 1988, 29; Vred. Nijvel 12 januari 1983, *JT* 1985, 530; Bergen 29 mei 1985, *RGAR* 1986, 11078.

³⁹ Kort. Ged. Rb. Bergen 11 april 1984, *JT* 1985, 527; Kort. Ged. Rb. Brussel 30 januari 1984, *RRD* 1984, 333, noot B. HAUBERT.

⁴⁰ L. PHANG, “Over de rechtsverhouding tussen elektriciteitsmaatschappijen en hun afnemers en het samenloopverbod in deze verhouding”, *RABG* 2007, afl. 19, 1265-1266.

⁴¹ F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 194-195; RvS, *De Leener en Ballon*, nr. 30.876, 27 september 1988, *DAOR* 1989, 110.

⁴² Cass. 4 december 2000, *RW* 2002-2003, 1578; A. VAN OEVELEN, “De contractuele versus de reglementaire rechtsverhouding tussen openbare nutsbedrijven en hun gebruikers, en de rechterlijke toetsing van de in die rechtsverhouding gehanteerde exoneratieclausules”, *RW* 2002-2003, 1578; F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 195.

⁴³ L. PHANG, “Over de rechtsverhouding tussen elektriciteitsmaatschappijen en hun afnemers en het samenloopverbod in deze verhouding”, *RABG* 2007, afl. 19, 1266.

⁴⁴ F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 195; Antwerpen, 18 december 2000, *RW* 2002-03, 1587; Gent 30 juni 2006, *TGR* 2008, nr. 2, 114; Luik 6 december 2001, *RGAR* 2002, afl. 8, 13.609; Gent 16 juni 2000, *RW* 2002-03, 1855; Rb. Bergen, 29 november 2000, *JLMB* 2001, 1542; Luik 10 juni 2005, *RGAR* 2007, afl. 1, 14.202; contra: Gent 31 mei 2002, *RW* 2002-03, 1589.

20. Volgens PHANG is de aard van de verhouding tussen de afnemer en de distributienetbeheerder niet eenduidig. Ze neigt evenwel eerder naar een reglementaire kwalificatie. Dit omdat de meeste distributienetbeheerders in Vlaanderen publiekrechtelijke rechtspersonen zijn en bijgevolg over een reglementerende bevoegdheid beschikken. Bovendien beschikt de distributienetbeheerder over een door de decreetgever ingericht monopolie zodat de distributienetgebruiker niet vrij beslist over zijn medecontractant. Tot slot argumenteert PHANG dat er op de distributienetbeheerder verscheidene “openbare dienstverplichtingen”⁴⁵ rusten.⁴⁶

21. De huidige rechtspraak en rechtsleer die stelt dat nutsvoorzieningen een openbare dienstverplichting uitmaken en daarom een reglementaire rechtsverhouding met de gebruiker vereisen is volgens CARTON, GELDHOF en VANDENDRIESSCHE daarentegen in de praktijk moeilijk hanteerbaar. Men haalt daarbij vier redenen aan. Vooreerst is het onduidelijk welke activiteiten precies onder het begrip “openbare dienst” vallen. Dit omwille van het vage en evolutief karakter van “de openbare dienst” en de terminologische verwarring omtrent het begrip. De tweede reden bepaalt dat deze rechtspraak geen rekening houdt met de impact van de liberalisering van de energiemarkt op het “openbare dienst”- begrip, noch met de veelheid aan verwante verschijningsvormen van “openbare dienstverlening”. Het feit dat de overheid een private onderneming met een openbare diensttaak kan belasten is door de liberalisering veeleer de regel dan de uitzondering geworden. Dit gegeven brengt meer dan ooit de vraag met zich mee of de relatie tussen de “private” verstrekkers van een openbare dienst en hun cliënten ook als reglementair moet worden beschouwd. Als derde argument haalt men aan dat ook via een contract vorm kan gegeven worden aan een openbare dienstverlening. Een contract maakt immers een gelijke behandeling niet onmogelijk, zodat zich daarom een reglement zou opdringen. Ook de veranderlijkheid van de openbare dienst kan volgens hen niet leiden tot het besluit dat de relatie met de gebruiker verplicht reglementair moet zijn. Die “veranderlijkheid” in een contract kan men immers waarborgen door een toetredingscontract⁴⁷ te sluiten of beding van partijbeslissing⁴⁸ in het contract op te nemen. Het feit dat het gebrek

⁴⁵ Men kan hierbij denken aan een minimum hoeveelheid gratis elektriciteit per jaar.

⁴⁶ L. PHANG, “Over de rechtsverhouding tussen elektriciteitsmaatschappijen en hun afnemers en het samenloopverbod in deze verhouding”, *RABG* 2007, afl. 19, 1270.

⁴⁷ Dit is een bepaalde vorm van een standaardovereenkomst waarbij de overeenkomst enkel door één partij wordt opgesteld en dat tot stand komt door de loutere aanvaarding van deze contractinhoud door de andere partij. Dergelijke toetredingscontracten bevatten vaak contractuele bepalingen die aan een partij de bevoegdheid geven om eenzijdig een element van het contract te wijzigen.

⁴⁸ Bij een beding van partijbeslissing verleent men aan de wederpartij de bevoegdheid om de partijverhouding eenzijdig te wijzigen.

aan wilsvrijheid bij een monopoliesituatie tot een reglementaire verhouding leidt, is in een geliberaliseerde energiemarkt ook geen steekhoudend argument meer. Een verstrekker van nutsvoorzieningen beschikt steeds minder vaak over een monopolie. Dit kan hoogstens nog relevant zijn bij een juridisch monopolie. In het vierde en laatste argument weerlegt men de stelling dat een openbare dienst altijd een reglementaire relatie veronderstelt. Deze stelling is immers niet in overeenstemming te brengen met bepaalde rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en adviezen van de Raad van State.⁴⁹

3.3 Specifiek voor distributienetbeheerders

22. Het voormalige Vlaamse Elektriciteitsdecreet⁵⁰ bevatte geen uitdrukkelijke bepaling over de kwalificatie van de rechtsverhouding tussen de distributienetbeheerder en de eindgebruiker. Niettemin kon men uit artikel 28, derde lid, 9° van het Vlaamse Elektriciteitsdecreet en uit de memorie van toelichting⁵¹ bij het ontwerpdecreet afleiden dat de relatie met de netbeheerder “contractueel” van aard was.⁵² Ter vervanging van het Elektriciteitsdecreet, werd het Energiedecreet⁵³ ingevoerd. Uit dit Energiedecreet volgt daarentegen dat de verhouding zowel reglementair als contractueel kan zijn.⁵⁴ Uit het huidige Technisch Reglement⁵⁵ kan eveneens besloten worden tot zowel een reglementaire als contractuele relatie. In het Technisch Reglement bepaalt men dat voor aansluitingen op het hoogspanningsnet een aansluitingscontract moet worden gesloten, terwijl voor aansluitingen op het laagspanningsnet een aansluitingsreglement volstaat.⁵⁶ De spanning op het net is een

⁴⁹ F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 196-209; Zie ook: A. VAN OEVELEN, “De contractuele versus de reglementaire rechtsverhouding tussen openbare nutsbedrijven en hun gebruikers, en de rechterlijke toetsing van de in die rechtsverhouding gehanteerde exoneratieclausules”, *RW* 2002-2003, 1570; B. PEETERS, “De verhouding tussen openbare diensten en hun gebruikers: een contractuele of een reglementaire relatie?”, *RW* 1990-91, 145-147.

⁵⁰ Decreet 17 juli 2000 houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, *BS* 22 september 2000.

⁵¹ Memorie van Toelichting, *Parl. St.* Vlaams Parlement, 1999-2002, stuk 285, 29.

⁵² F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 225-226; A. VAN OEVELEN, “De contractuele versus de reglementaire rechtsverhouding tussen openbare nutsbedrijven en hun gebruikers, en de rechterlijke toetsing van de in die rechtsverhouding gehanteerde exoneratieclausules”, *RW* 2002-2003, 1581.

⁵³ Decreet van 8 mei 2005 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid, *BS* 7 juli 2009.

⁵⁴ F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 226-227; L. PHANG, “Over de rechtsverhouding tussen elektriciteitsmaatschappijen en hun afnemers en het samenloopverbod in deze verhouding”, *RABG* 2007, afl. 19, 1267.

⁵⁵ <http://www.vreg.be/sites/default/files/uploads/documenten/technische%20reglementen/TRDE20091204.pdf>.

⁵⁶ Artikel III.5.2.2 Technisch Reglement; F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.),

geheel nieuwe benadering voor het onderscheid tussen de reglementaire of contractuele weg. Deze zienswijze impliceert dat er in de meeste gevallen in de verhouding van de consument tot de distributienetbeheerder sprake zal zijn van een reglementaire kwalificatie, aangezien een consument slechts een aansluiting op het laagspanningsnet dient te nemen.

Dit belet niet dat de netbeheerder zowel in een reglementaire als in een contractuele relatie de voorwaarden eenzijdig kan wijzigen. Aansluitingscontracten bevatten immers clausules die eenzijdige wijzigingen door de distributienetbeheerder toelaten en bij aansluitingsreglementen is de wijzigbaarheid evident.

23. De vraag of de relatie tussen de eindafnemer en de distributienetbeheerder contractueel of reglementair is, was voorheen vooral van belang bij schadegevallen en met name bij de beoordeling door de rechter van exoneratiebedingen die de aansprakelijkheid van de distributienetbeheerder beperkten.⁵⁷ Bij die beoordeling werden (en worden) drie wegen bewandeld door de rechters. Vooreerst beroepen ze zich op de WMPC, daarnaast op de Wet productaansprakelijkheid en tot slot doen ze een beroep op de gemeenrechtelijke regeling inzake buitencontractuele aansprakelijkheid. Als consument neemt men een aansluiting op het laagspanningsnet, terwijl de grotere aansluitingen, meestal door professionelen genomen, op het hoogspanningsnet aangesloten worden. Dit impliceert dat men zich als consument zowel op de WMPC als op de Wet productaansprakelijkheid en de gemeenrechtelijke regeling inzake buitencontractuele aansprakelijkheid kan beroepen. De aansluitingen op hoogspanning, die bijna steeds professionals en/of rechtspersonen betreffen vallen niet onder de bescherming van de WMPC. Goederen gebruikt in de professionele sfeer komen bovendien niet voor vergoeding in aanmerking onder de regeling van de Wet Productaansprakelijkheid. De contractuele kwalificatie van deze relatie belet daarnaast dat beroep gedaan wordt op de buitencontractuele aansprakelijkheidsregelen. Deze professionele afnemers moeten het dan

Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten, Mechelen, Kluwer, 2011, 227; Kh. Hasselt (kort ged.) 25 oktober 2010, *DCCR* 2012, afl. 94, 162.

⁵⁷ A. VAN OEVELEN, "De contractuele versus de reglementaire rechtsverhouding tussen openbare nutsbedrijven en hun gebruikers, en de rechterlijke toetsing van de in die rechtsverhouding gehanteerde exoneratieclausules", *RW* 2002-2003, 1581; F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, "De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?", in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 229.

stellen met het enkele toezicht a priori door de VREG op de contractvoorwaarden die de netbeheerder hanteert.⁵⁸

24. Niettegenstaande bovenstaande bespreking is STEENNOT samen met de voorzitter van de rechtbank van koophandel van Hasselt en de Commissie Onrechtmatige Bedingen van oordeel dat er tussen de consument en de netbeheerder wel degelijk een contract bestaat. STEENNOT oordeelt als volgt: *“de vaststelling dat de netbeheerder een wettelijk monopolist is waarmee de consument die een aansluiting wil verkrijgen verplicht moet contracteren, doet hieraan geen afbreuk. Ook de vaststelling dat (bepaalde) bedingen of voorwaarden reglementair van aard zijn, verhindert een toetsing niet”*.⁵⁹

3.4 Conclusie

25. Hoewel door een zekere wisselwerking tussen de publiekrechtelijke en privaatrechtelijke benadering en door de tussenkomst van de regels ter bescherming van de consument, het praktische belang van het onderscheid tussen de reglementaire en contractuele kwalificatie is afgezwakt, zijn CARTON, GELDHOF en VANDENDRIESSCHE voorstander van een contractuele benadering voor de verhouding tussen nutsdiensten en hun gebruikers, behoudens in geval van een wettelijk monopolie.⁶⁰ Mijns inziens is een contractuele relatie vanuit het standpunt van de consument immers veel voordeliger dan een relatie van reglementaire aard wat nutsdiensten in het algemeen betreft. Hoewel de consument in een reglementaire verhouding ten opzichte van de distributienetbeheerder nog over drie mogelijkheden beschikt om verregaande aansprakelijkheidsbeperkingen door de netbeheerders te omzeilen (Wet Marktpraktijken, Wet Productaansprakelijkheid en buitencontractuele aansprakelijkheid), lijkt een contractuele kwalificatie vanuit het standpunt van de consument voordeliger. Zo krijgt de consument bijvoorbeeld bij een contractuele kwalificatie eerder de kans tot een effectieve kennisname van en toestemming met de algemene voorwaarden. Het argument dat de

⁵⁸ F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 229-232.

⁵⁹ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 7, 49 en 56; R. STEENNOT, “Distributienetbeheerders zijn onderworpen aan de regelen inzake onrechtmatige bedingen”, *DCCR* 2012, afl. 94, 173.

⁶⁰ F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 234.

netbeheerder een wettelijk monopolist is waarmee de consument die een aansluiting wil verkrijgen verplicht moet contracteren zou geen afbreuk mogen doen aan het contractueel karakter in de verhouding tussen de consument en de distributienetbeheerder.

Over de kwalificatie van de relatie tussen de consument en de distributienetbeheerder bestaat dus nog steeds geen eenduidigheid.

DEEL II: De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt

26. Aangezien de consument zo goed als verplicht is om gas en elektriciteit te verwerven omwille van het essentiële karakter ervan⁶¹, kan deze wellicht de nodige bescherming gebruiken in verhouding tot zijn energieleverancier. In dit deel worden de bestaande beschermingsmechanismen ten voordele van de consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt nagegaan. Hierbij komen voornamelijk de Wet Marktpraktijken en Consumentenbescherming en Het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt” aan bod.

Hoofdstuk 1: Akkoord: “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt”⁶²

1.1 Kader Akkoord

27. Sinds de vrijmaking van de Vlaamse energiemarkt is er een grotere nood aan bescherming van de consument. Sommige leveranciers gingen er bijvoorbeeld van uit dat er een contract gesloten was, louter na afloop van een telefoontje. Zo ook bezorgde het overschakelen van leverancier de gemiddelde consument hoofdpijn.⁶³ Deze problematiek heeft geleid tot het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt”, met bijhorende Gedragscode voor “verkoop buiten de onderneming” en “verkoop op afstand”.

28. Na onderhandelingen tussen de leveranciers van elektriciteit en gas, vertegenwoordigers van de verbruiksorganisaties, vertegenwoordigers van de regulerende overheden en de minister bevoegd voor consumentenzaken is het Akkoord tot stand gekomen.⁶⁴

Het Akkoord werd in 2004-2005 opgesteld en gesloten.⁶⁵ Het werd ondertekend door acht partijen, nl. EBEM, ESSENT, LUMINUS/CITY POWER/SPE, WASE WIND, NUON, ELECTRABEL, ECOPOWER en LAMPIRIS⁶⁶, die er tevens door gebonden zijn. LUMINUS en CITY POWER waren allebei verbonden aan de producent SPE. Die heeft beslist om alleen nog energie te leveren onder de naam LUMINUS, zodat LUMINUS en CITY POWER nu

⁶¹ Zie *supra* deel I, hoofdstuk 1 “Nutsdiensten”.

⁶² Akkoord, de consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt, 1 juli 2006 (hierna: “Akkoord”).

⁶³ G. COENE, V. LABARRE, R. VANPARYS, “Energieleveranciers en hun voorwaarden: een akkoord binnen de sector”, *Budget&Recht* 2007, 8.

⁶⁴ Zie preambule Akkoord.

⁶⁵ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 10.

⁶⁶ Zie Akkoord, p. 20.

eigenlijk beiden onder LUMINUS vallen.⁶⁷ Hoewel enkel deze partijen tot de ondertekening van het Akkoord en de Gedragscode zijn overgegaan, kan vandaag gesteld worden dat ook de meeste nieuwe energieleveranciers (bv. Elegant) het Akkoord en de Gedragscode naleven. Mijns inziens kunnen ze ook niet anders, gelet op hun concurrentiepositie en gelet op de Wet tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen.⁶⁸ Door het akkoord bij wet te bekrachtigen, wordt het op die manier immers ook bindend tegenover nieuwe spelers die het sectorakkoord niet ondertekend hebben.⁶⁹

29. De overheid is geen partij, maar het Akkoord bepaalt dat de Minister van Consumentenzaken akte van inhoud neemt⁷⁰ en dat de Algemene Directie Controle en Bemiddeling van de Federale Overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie zal waken over de correcte toepassing van het Akkoord en over de in de bijlage toegevoegde Gedragscode.⁷¹

1.2 Inwerkingtreding en bekendmaking van het Akkoord

30. De bepalingen van dit akkoord zijn in werking getreden 6 maanden na de ondertekening van het akkoord en uiterlijk op 1 maart 2005. De leveranciers moeten daarbij zorgen voor een ruime bekendmaking van het akkoord bij hun afnemers en moeten hun medewerking verlenen aan de initiatieven die de overheid onderneemt om de consument te informeren en maximale bekendheid te geven aan de bepalingen van dit akkoord en bijgevoegde gedragscode.

De implementatie en de toepassing van de bepalingen van het akkoord moeten op regelmatige tijdstippen worden geëvalueerd en dit voor de eerste keer 6 maanden na de inwerkingtreding ervan.

⁶⁷ G. COENE, V. LABARRE, R. VANPARYS, “Energieleveranciers en hun voorwaarden: een akkoord binnen de sector”, *Budget&Recht* 2007, 8.

⁶⁸ Wet van 8 januari 2012 tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen, *BS* 11 januari 2012 (hierna: “Wet 8 januari 2012”).

⁶⁹ CREG, Advies (A)110317-CDC-1049 over “het wetsvoorstel 0692/001 tot wijziging van de wetgeving over de uitbreiding van de bescherming van de eindafnemers van elektriciteit en gas van 25 november 2010 ingediend door de heer Renaat Landuyt en mevrouw Ann Vanheste”, 17 maart 2011, 4; Artikel 105, §3 en §4 Wet 8 januari 2012.

⁷⁰ Zie aanhef Akkoord, alinea 3, p. 2.

⁷¹ Zie aanhef Akkoord, alinea 2, p. 3.

De aanvullingen die op 9 maart 2006 werden aangebracht aan het akkoord en de gedragscode, zijn uiterlijk in werking getreden op 1 juli 2006 met uitzondering van de aanvullende bepalingen onder punt IV. “Algemene voorwaarden” en punt V. “Communicatie naar de consument” die in werking zijn getreden op 1 september 2006. De aanvullingen (hoofdstuk IV. “algemene voorwaarden”, punt 19 en hoofdstuk V. “communicatie naar de consument”, punten 8 tot 13) die op 11 juni 2008 werden aangebracht moesten ten laatste tegen 15 december 2008 in werking treden.⁷²

31. Er dient opgemerkt te worden dat er een aantal aanpassingen aan het Akkoord dienen te gebeuren uiterlijk tegen 11 juli 2012. De Wet van 8 januari 2012 bepaalt immers een aantal punten die in het Akkoord moeten geregeld worden binnen de zes maanden vanaf de bekendmaking van die wet.⁷³ Indien de wijzigingen niet zijn aangenomen binnen de zes maanden vanaf de bekendmaking van de wet, dan bepaalt de Koning bij een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad de verplichtingen die aan de elektriciteits- en gasleveranciers worden opgelegd inzake bescherming van de energieconsumenten.⁷⁴ De wijzigingen hebben betrekking op de factuur en de verbrekingsvergoeding, ze worden besproken in hoofdstuk 11, respectievelijk hoofdstuk 9.

Mijns inziens zal het echter niet bij de wijzigingen van de Wet van 8 januari 2012 blijven, gezien de aandacht die in de actualiteit geschonken wordt aan de levering van gas en elektriciteit.

1.3 Doel en inhoud van het Akkoord

32. Het doel van het Akkoord bestaat erin een aanvulling te zijn op de Wet Marktpraktijken en Consumentenbescherming⁷⁵ en op die manier de consument een grotere bescherming te bieden. De regeling van de WMPC (voorheen: WHPC) blijft onverkort van toepassing. De regelen van het Akkoord zijn eerder een concretisering, zonder afbreuk te willen doen aan de

⁷² Akkoord, de consument in de vrijgemaakte elektriciteits – en gasmarkt, 1 juli 2006, VIII., Inwerkingtreding en bekendmaking, p. 19.

⁷³ Artikel 105, §3 Wet 8 januari 2012.

⁷⁴ Artikel 105, §4 Wet 8 januari 2012.

⁷⁵ Wet 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming, *BS* 12 april 2010; bij de totstandkoming van het Akkoord was er echter nog sprake van de Wet Handelspraktijken en Consumentenbescherming: Wet 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, *BS* 29 augustus 1991, *erratum BS* 10 oktober 1991.

bestaande wetgeving.⁷⁶ Het feit dat het Akkoord tot stand gekomen is onder de WHPC heeft tot gevolg dat het Akkoord op sommige plaatsen in strijd is met de bepalingen van de WMPC. In het vervolg deze masterproef wordt hier op gewezen waar nodig.

33. De inhoud van het Akkoord bestaat uit regelen die als gedragsregelen kunnen worden beschouwd. De regelen beschermen de consument tegen bepaalde marketing- en verkooptechnieken, beogen prijstransparantie, voorzien een vlotte verandering van leverancier, voorzien ook evenwichtige contractvoorwaarden en een goede communicatie naar de consument toe.

De toegevoegde Gedragscode heeft betrekking op de “verkoop buiten de onderneming” en de “verkoop op afstand”⁷⁷ en vormt eveneens een aanvulling op de reglementaire bepalingen van de Wet Marktpraktijken en Consumentenbescherming. Ze is van toepassing op leveranciers en verkoopsagenten aangesteld door leveranciers, hun aangestelden en alle mogelijke derden betrokken bij de “verkoop op afstand” of “de verkoop buiten de onderneming” van elektriciteit en aardgas. De leveranciers moeten erover waken dat deze gedragscode wordt gerespecteerd door hun zelfstandige verkoopsagenten en nemen hiertoe de gepaste maatregelen.⁷⁸

De regelen van het Akkoord en de Gedragscode leggen tevens minimale eisen op voor bepaalde contractuele bedingen, beiden hebben dus een rechtstreekse weerslag op de beoordeling van onrechtmatige bedingen.⁷⁹

1.4 Is het Akkoord afdwingbaar?

34. Van belang is de waarde en de afdwingbaarheid van de regelen van het Akkoord. Kan de consument er zich op beroepen voor de rechter? Het Akkoord zelf bepaalt op dit punt enkel dat de bepalingen van het akkoord worden beschouwd als eerlijke handelsgebruiken in de zin van artikel 93 en 94 WHPC (heden: artikelen 84 en 95 WMPC).

⁷⁶ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 13.

⁷⁷ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 10-13.

⁷⁸ Zie aanhef Gedragscode “verkoop buiten de onderneming” en “verkoop op afstand”.

⁷⁹ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 14.

35. Volgens COENE, LABARRE en VANPARYS, heeft het sectorale Akkoord geen kracht van wet, maar kunt u er als consument toch rechten uit putten, omdat het aanzien kan worden als een geheel van “eerlijke handelspraktijken⁸⁰”. Dit argument kunt u als consument dan ook gebruiken, zelfs voor de rechter.⁸¹

36. STEENNOT baseert zich met betrekking tot de afdwingbaarheid van de regelen op het volgende: “*dat de bedingen die afwijken van hetgeen is overeengekomen in het Akkoord, een kennelijk onevenwicht creëren tussen de rechten en plichten van de partijen en derhalve verboden en nietig zijn*”.⁸² Uit het voorgaande blijkt dat volgens laatstgenoemde auteur het Akkoord toch enigszins afdwingbaar is.

STEENNOT is eveneens van oordeel dat een schending van het Akkoord als een praktijk die strijdig is met de eerlijke handelspraktijken kan beschouwd worden. Hij baseert zich daarbij op artikel 89, tweede lid, 2° WMPC. Dit laat de rechter toe, om in het geval waarin de overeenkomst werd gesloten ingevolge deze oneerlijke handelspraktijk, de in de WMPC vervatte civielrechtelijke sanctie toe te passen.⁸³

Op de vraag of een consument zich op de sancties van het akkoord kan beroepen argumenteert STEENNOT dat de bepalingen zo goed en duidelijk geformuleerd zijn ten voordele van elke consument, dat ze als een beding ten gunste van een derde⁸⁴ beschouwd kunnen worden. Hieruit volgt dat de consument over een rechtstreekse vordering beschikt tegenover de leverancier die het Akkoord ondertekende.⁸⁵

37. De Commissie voor Onrechtmatige Bedingen maakt dezelfde redenering als STEENNOT. In haar advies van 30 maart 2011 luidt het volgende: “*het niet toekennen van de rechten die in*

⁸⁰ Handelspraktijk: iedere handeling, omissie, gedraging, voorstelling van zaken of commerciële communicatie, met inbegrip van reclame en marketing, van een onderneming, die rechtstreeks verband houdt met de verkoopbevordering, verkoop of levering van een product (art. 2, 28° WMPC).

⁸¹ G. COENE, V. LABARRE, R. VANPARYS, “Energieleveranciers en hun voorwaarden: een akkoord binnen de sector”, *Budget&Recht* 2007, 8.

⁸² R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 230; R. STEENNOT, “Stilzwijgende verlenging van contracten van bepaalde duur”, *RW* 2007-2008, 904; Artikel 73 WMPC; Artikel 75 WMPC.

⁸³ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 213-214 en 222.

⁸⁴ Een beding waarbij een persoon (belover of promittent) zich verbindt jegens een ander persoon (bedinger of stipulant) om een bepaalde prestatie te volbrengen aan een derde (begunstigde).

⁸⁵ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 219.

het Akkoord en in de gedragscode worden bepaald, en die ten nadele van de consument afwijken van de rechten toegekend aan de consument, leidt ertoe dat de contracten tussen een leverancier die het Akkoord ondertekende en een consument, en kennelijk onevenwicht van rechten en plichten ten nadele van de consument vertonen".⁸⁶ De Commissie verduidelijkt als volgt: *"Er wordt enkel gesteld dat een afwijking ten nadele van de consument van de bepalingen die contractuele rechten van de consument betreffen, als een onrechtmatig beding kan worden beschouwd"*.⁸⁷

De Commissie bepaalt ook dat *"buiten het geval dat de rechter zou oordelen dat het in het betrokken geval zou gaan om een oneerlijke handelspraktijk, het slechts mogelijk is om het niet naleven van een gedragscode oneerlijk te noemen als de verkoper zich aan die gedragscode heeft geboden en die gebondenheid in het kader van de handelspraktijk heeft meegegeeld"*.⁸⁸

38. Op de website van de ombudsman voor energie meldt men het volgende: *"het akkoord voorziet uitdrukkelijk dat het niet naleven van de bepalingen ervan, wordt beschouwd als een praktijk die strijdig is met de eerlijke handelsgebruiken. Op die manier vormt het akkoord eigenlijk een aanvulling op de wet en wordt een overtreding van het akkoord strafbaar. Het laat toe aan de controlediensten van de FOD Economie op te treden tegen inbreuken"*⁸⁹. De ombudsdienst voor energie is dus ook overtuigd van de afdwingbaarheid van het Akkoord.

39. STEENNOT, BIQUET-MATHIEU en LOLY argumenteren dat indien in een contract gesloten met een consument, de onderneming verwijst naar een akkoord of een gedragscode, de onderneming zich verbindt om het Akkoord te respecteren ten aanzien van de consument. De verplichtingen die aldus uit het Akkoord voortvloeien maken bijgevolg deel uit van het contract met de consument.⁹⁰ Dit houdt eveneens in dat het Akkoord dan ook afdwingbaar is ten voordele van de consument.

⁸⁶ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 13.

⁸⁷ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 13, voetnoot 25.

⁸⁸ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 11-12; Artikel 89, tweede lid, 2° WMPC.

⁸⁹http://www.ombudsmanenergie.be/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=65&lang=nl

⁹⁰ R. STEENNOT, C. BIQUET-MATHIEU, en J. LOLY, "Het herroepingsrecht: het voorstel van Richtlijn betreffende consumentenrechten en haar impact op de Belgische wetgeving", *DCCR* 2010, afl. 84-85, 103.

40. In een antwoord op een vraag in de Senaat van 9 februari 2005 merkt de Minister van Economie, Energie, Buitenlandse Handel en Wetenschapsbeleid Energie eveneens op dat er een akkoord zal komen “*waarvan de niet-naleving zal worden beschouwd als een praktijk strijdig met de eerlijke handelsgebruiken*”⁹¹.

41. De Wet tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen bepaalt ook dat de miskennis door een leverancier van het sectoraal akkoord, beschouwd wordt als een handeling die in strijd is met de eerlijke praktijken in de zin van hoofdstuk IV afdeling 2 van de Wet Marktpraktijken. De wet bepaalt eveneens dat de inbreuken opgespoord, vastgesteld en vervolgd worden overeenkomstig de regels bepaald in de wetgeving betreffende de marktpraktijken en consumentenbescherming. Bovendien bepaalt de wet uitdrukkelijk dat ook de regels met betrekking tot de waarschuwingsprocedures, de transactie en de vordering tot staking van toepassing zijn.⁹² Met betrekking tot de toepassing van de vordering tot staking is in het verleden echter anders geoordeeld.⁹³

42. Mijn inziens valt logischerwijze uit de Wet Marktpraktijken af te leiden dat het Akkoord afdwingbaar is. Artikel 89 WMPC bepaalt echter dat de niet-nakoming door een onderneming van verplichtingen die opgenomen zijn in een gedragscode waaraan zij zich gebonden heeft als een misleidende handelspraktijk kan beschouwd worden, op voorwaarde dat het niet gaat om een intentieverklaring maar om een verplichting die verifieerbaar is. Bovendien moet de onderneming in de context van een handelspraktijk aangeven dat zij door de gedragscode gebonden is.⁹⁴ *In casu* is de eerste voorwaarde voldaan, aangezien de leveranciers het Akkoord ondertekend hebben. De tweede voorwaarde moet weliswaar van geval tot geval bekeken worden.

⁹¹ <http://www.senate.be/www/?MIval=/consulteren/publicatie2&BLOKNR=69&COLL=B&LEG=3&NR=36&SUF=&VOLGNR=&LANG=nl>.

⁹² Artikel 105, §4 Wet 8 januari 2012.

⁹³ Voorz. Kh. Nijvel 28 september 2006, *Jaarboek Handelspraktijken 2006*, 227; B. KEIRSBILCK, E. TERRY, “Overzicht van rechtspraak handelspraktijken 2003-2010: Collectieve consumentenakkoorden (Hoofdstuk V) – Vordering tot staking (Hoofdstuk VI)”, *TPR* 2011, afl. 3, 1300.

⁹⁴ Artikel 89, 2°, a) WMPC.

De redenering dat het Akkoord als een beding ten gunste van een derde kan gezien worden lijkt mij eveneens aannemelijk. Bepaalde regelen in het Akkoord en de Gedragscode strekken de consument immers duidelijk tot voordeel, net als een beding ten gunste van derden.⁹⁵

Bovendien kunnen naar mijn mening het Akkoord en de bijgevoegde Gedragscode aanzien worden als een collectieve consumentenovereenkomst in de zin van artikel 104 en verder WMPC.⁹⁶ Artikel 108 WMPC bepaalt eveneens dat het niet naleven van een collectieve consumentenovereenkomst door een onderneming kan beschouwd worden als een oneerlijke handelspraktijk in de zin van de wet. Hieruit valt volgens mij eveneens de afdwingbaarheid van het Akkoord en de Gedragscode af te leiden.

Tot slot volgt ook duidelijk uit de Wet van 8 januari 2012 dat het Akkoord afdwingbaar is.

43. In wat volgt zal blijken dat het Akkoord soms minder garantie biedt dan de WMPC, in dat geval zal de WMPC uiteraard de voorkeur genieten.⁹⁷ Waar nodig zal in het vervolg van deze masterproef uitgebreid ingegaan worden op de inhoud van het Akkoord als aanvulling op de Wet Marktpraktijken.

⁹⁵ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 11.

⁹⁶ Artikel 104-109 WMPC.

⁹⁷ Zie bijvoorbeeld *infra* randnummer 106; R. STEENNOT, Hoorcolleges consumentenbescherming, les 16 november 2011.

Hoofdstuk 2: De consument

44. Vooraleer over te gaan tot de bespreking van de middelen om de consument een betere bescherming te bieden in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt, lijkt het me nuttig om het begrip “consument” nader toe te lichten.

De consument wordt in de Wet Marktpraktijken (“WMPC”) omschreven als “een natuurlijke persoon die, uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden, op de markt gebrachte goederen of diensten verwerft of gebruikt”.⁹⁸ Rechtspersonen maken aldus geen consumenten uit in de zin van de wet.⁹⁹ Zij worden geacht voldoende georganiseerd te zijn, zodat een even grote bescherming als van een consument niet hoeft.¹⁰⁰

Aan de hand van het bestemmingscriterium maakt men uit of men al dan niet met een consument te maken heeft. Het is door middel van de bestemming die aan een bepaald product gegeven wordt dat men de hoedanigheid van de koper bepaalt. Een onderneming die bv. producten koopt die bestemd zijn voor privé-gebruik, zal beschouwd worden als een consument. Indien dezelfde onderneming die producten voor beroepsmatige doeleinden gebruikt, zal deze niet langer dezelfde bescherming krijgen als een consument.¹⁰¹ Enkel indien de goederen of diensten uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden worden gebruikt, kan men als consument beschouwd worden.¹⁰² Dit houdt in dat wanneer de goederen of diensten gedeeltelijk voor beroepsmatige doeleinden bestemd worden, er geen sprake meer kan zijn van een consument, zelfs indien ze nog hoofdzakelijk voor private doeleinden aangewend worden.¹⁰³ *In casu* zal de natuurlijke persoon die gas of elektriciteit afneemt van een energieleverancier voor uitsluitend private doeleinden als een consument in de zin van de WMPC beschouwd worden.

⁹⁸ Art. 2, 3° WMPC; Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 6-7.

⁹⁹ R. STEENNOT, J. STUCYK, “Commentaar bij W. 6 april 2010 (Inleiding)”, *OHRA* 2010, 62; F. KORKMAZER, “De nieuwe Wet Marktpraktijken in een notendop”, *Ad Rem* 2010, 66; I. VAN DEN BOSCH, “De vervanging van de ‘Wet op de Handelspraktijken’ door ‘de Wet betreffende de Marktpraktijken en de Consumentenbescherming’”, *NNK* 2011, 14; Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer*, nr. 2340/001, doc. 52, 14.

¹⁰⁰ G. STRAETEMANS, “Beroepsbeoefenaar en consument van handelspraktijken?”, *DAOR* 2006, nr. 80, 433-440;

¹⁰¹ C. VAN ACKER, *Cursus economisch en financieel recht, addendum economisch recht*, 2010, 246.

¹⁰² R. STEENNOT, “Begrip ‘consument’”, *NJW* 2010, 506; I. VAN DEN BOSCH, “De vervanging van de ‘Wet op de Handelspraktijken’ door ‘de Wet betreffende de Marktpraktijken en de Consumentenbescherming’”, *NNK* 2011, 14.

¹⁰³ R. STEENNOT, *Bescherming van de consument bij overeenkomsten op afstand*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 11.

In de praktijk kan ook de aard van het goed of de dienst richtinggevend zijn voor de beoordeling of het al dan niet een consument betreft.¹⁰⁴

¹⁰⁴ I. VAN DEN BOSCH, “De vervanging van de ‘Wet op de Handelspraktijken’ door ‘de Wet betreffende de Marktpraktijken en de Consumentenbescherming’ ”, *NNK* 2011, 15; Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer*, nr. 2340/001, doc. 52, 39.

Hoofdstuk 3: Onderneming

45. De leverancier van elektriciteit of aardgas kan beschouwd worden als een onderneming in de zin van de WMPC. Een “onderneming” omvat elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die op duurzame wijze een economisch doel nastreeft, alsmede zijn verenigingen.¹⁰⁵ Deze definitie impliceert dat er uitsluitend rekening wordt gehouden met de aard van de activiteit.¹⁰⁶ De rechtsvorm is daarbij niet bepalend voor de kwalificatie als onderneming. Zowel vennootschappen als verenigingen en stichtingen kunnen ondernemingen zijn. Het winstoogmerk is eveneens niet van belang om als onderneming te worden gekwalificeerd. Bovendien is ook het feit of degene aan wie de geleverde dienst ten goede komt een tegenprestatie levert niet bepalend. Wat wel een rol speelt bij de kwalificatie als onderneming, is of de handelingen gesteld worden in het kader van een economische activiteit. Het uitoefenen van een economische activiteit is immers een voorwaarde om van een onderneming te kunnen spreken. Het begrip “economische activiteit” moet ruim geïnterpreteerd worden. Het omvat zowel commerciële als industriële en financiële activiteiten. Eenmalige handelingen volstaan niet om tot de vaststelling te komen dat het een onderneming betreft. Om van een economische activiteit te spreken dient er een zekere herhaling en organisatie van de betrokken handelingen te zijn.¹⁰⁷

46. De ondernemingen die gas en elektriciteit leveren zijn steeds rechtspersonen. Meestal nemen ze de vorm aan van een NV¹⁰⁸ (Electrabel, Nuon, Essent,...) of een CVBA¹⁰⁹ (Wase Wind, Ecopower, ...). Sommige nemen zelfs de vorm van een BVBA¹¹⁰ aan, bv. EBEM.¹¹¹

¹⁰⁵ Artikel 2, 1° WMPC.

¹⁰⁶ F. KORKMAZER, “De nieuwe Wet Marktpraktijken in een notendop”, *Ad Rem* 2010, 66.

¹⁰⁷ B. KEIRSBILCK, E. TERRY, “Overzicht van rechtspraak handelspraktijken 2003-2010: Toepassingsgebied en definities”, *TPR* 2011, afl. 3, 1007-1009; R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 5.

¹⁰⁸ Naamloze Vennootschap.

¹⁰⁹ Coöperatieve Vennootschap met Beperkte Aansprakelijkheid.

¹¹⁰ Besloten Vennootschap met Beperkte Aansprakelijkheid.

¹¹¹ <http://www.vreg.be/leveranciers-voor-privegebruikers>.

Hoofdstuk 4: Gas en elektriciteit

47. De begrippen gas en elektriciteit verdienen eveneens een nadere toelichting in het bijzonder met het oog op hun hoedanigheid. De precieze aard van gas en elektriciteit is een zaak waar al jarenlang consensus over bestaat in België. In de toekomst kan er onder invloed van Europa eventueel wel discussie ontstaan.

4.1 België

48. De Belgische rechtsleer gaat er immers unaniem vanuit dat zowel gas als elektriciteit goederen¹¹² in de zin van artikel 2, 5° WMPC zijn.¹¹³ De memorie van toelichting bij de totstandkoming van art. 39bis WHPC bepaalt eveneens uitdrukkelijk dat gas en elektriciteit producten zijn en geen diensten.¹¹⁴ Het feit dat gas en elektriciteit goederen zijn valt ook af te leiden uit de omstandigheid dat de Wet Consumentenkoop¹¹⁵ gas, elektriciteit en water expliciet uitsluit uit haar definitie van consumptiegoederen.¹¹⁶

49. Uit de rechtsleer blijkt evenwel dat de kwalificatie van gas en elektriciteit als goed bepaalde gevolgen heeft met betrekking tot de toepassing van specifieke regelen uit de WMPC. Zo kunnen gas en elektriciteit geleverd worden gedurende de bedenktijd bij overeenkomsten op afstand, omwille van het feit dat het goederen zijn. De herroepingstermijn begint echter pas te lopen wanneer de consument de goederen (*in casu* gas en elektriciteit) daadwerkelijk in ontvangst neemt. Het is evenwel onwenselijk dat de consument nog over een herroepingsrecht beschikt nadat met de levering van de elektriciteit of het gas werd gestart. Gas en elektriciteit terugzenden is immers een onbegonnen zaak, aangezien zij uit hun aard

¹¹² Alle lichamelijke roerende zaken.

¹¹³ R. STEENNOT, Hoorcolleges consumentenbescherming, les 16 november 2011; P. WYTINCK, “Artikel 1 WHPC” in *Artikelsgewijze Commentaar Handels- en Economisch Recht*, Kluwer, 2000, losbl.; Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 16; R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 12.

¹¹⁴ R. STEENNOT, C. BIQUET-MATHIEU, J. LOLY, “Het herroepingsrecht: het voorstel van Richtlijn betreffende consumentenrechten en haar impact op de Belgische wetgeving”, *DCCR* 2010, afl. 84-85, 88; M.v.T. *Parl. St.*, Kamer 2006-2007, nr. 2790/004, doc. 51, p. 10; R. STEENNOT, “Consument kan contract opzeggen na stilzwijgende verlenging”, *Juristenkrant* 2007, afl. 150, 5.

¹¹⁵ Wet van 1 september 2004 betreffende de bescherming van de consument bij verkoop van consumptiegoederen, *BS* 21 september 2004.

¹¹⁶ Artikel 1649bis, §2, 3° Burgerlijk Wetboek.

niet vatbaar zijn voor opslag.¹¹⁷ Bij overeenkomsten gesloten buiten de onderneming kunnen gas en elektriciteit eveneens geleverd worden gedurende bedenkttermijn, omdat ze als goederen gekwalificeerd worden.¹¹⁸ De Wet Marktpraktijken verbiedt echter enkel de levering van een dienst vooraleer de bedenkttermijn is verstreken.¹¹⁹ Goederen kunnen bijgevolg wel geleverd worden gedurende de bedenkttermijn. Het valt daarnaast te betreuren dat de bijzondere regeling inzake stilzwijgende verlenging van overeenkomsten van bepaalde duur van artikel 82 WMPC¹²⁰ niet van toepassing is op gas en elektriciteit. Consumenten van gas en elektriciteit kunnen dus niet genieten van bijkomende bescherming die artikel 82 WMPC biedt. In die zin zouden gas en elektriciteit misschien beter als diensten beschouwd kunnen worden of zou de Koning het toepassingsgebied van artikel 82 WMPC kunnen uitbreiden tot gas en elektriciteit.¹²¹ Bovendien wordt er in de wetgeving betreffende de ambulante handel¹²² en in het Akkoord en de Gedragscode van uitgegaan dat de levering van gas en elektriciteit dienstenovereenkomsten betreffen. In het Akkoord en de Gedragscode wordt immers als aansluitingspunt voor het ingaan van de herroepingstermijn bij overeenkomsten op afstand, het sluiten van de overeenkomst, en de bevestiging per duurzame drager genomen, terwijl dit volgens de WMPC voor goederen bij overeenkomsten op afstand de levering van het goed is. Voor de wet ambulante handel volgt dit uit het Verslag aan de Koning op het KB van 24 september 2006, meer bepaald uit de bespreking van artikel 2 van dit KB.¹²³

4.2 Europa

50. Niettegenstaande men in België aanvaardt dat gas en elektriciteit goederen zijn, lijkt men er recent op Europees vlak een andere mening op na te houden. De Richtlijn betreffende Consumentenrechten¹²⁴ definieert goederen immers als “*alle roerende lichamelijke zaken, behalve zaken die executoriaal of anderszins gerechtelijk worden verkocht; water, gas en*

¹¹⁷ R. STEENNOT, C. BIQUET-MATHIEU, J. LOLY, “Het herroepingsrecht: het voorstel van Richtlijn betreffende consumentenrechten en haar impact op de Belgische wetgeving”, *DCCR* 2010, afl. 84-85, 88.

¹¹⁸ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 217.

¹¹⁹ Artikel 61, 3de lid WMPC.

¹²⁰ Zie *infra* randnummer 198 e.v.

¹²¹ Artikel 82, §4 WMPC.

¹²² Zie *infra* randnummer 117 e.v. voor meer uitleg.

¹²³ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 16-17.

¹²⁴ Richtlijn Europees Parlement en Raad nr. 2011/83, 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten, tot wijziging van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad en van Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 85/577/EEG en van Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad, *Pb.L.* 22 november 2011 (hierna: “Richtlijn Consumentenrechten”).

elektriciteit worden als goederen in de zin van deze richtlijn beschouwd, als zij voor verkoop gereed zijn gemaakt in een beperkt volume of in een bepaalde hoeveelheid".¹²⁵ Hieruit volgt dat men in Europa gas en elektriciteit geenszins als goederen aanziet, althans indien ze niet marktklaar zijn gemaakt in een bepaald volume of in een bepaalde hoeveelheid. Zo bepaalt de Richtlijn ook expliciet dat voor de levering van gas en elektriciteit de bedenktijd begint te lopen vanaf de sluiting van de overeenkomst, net zoals bij dienstenovereenkomsten. Hieruit blijkt ook duidelijk de bedoeling om de levering van gas en elektriciteit als een dienst te beschouwen. Het feit dat de regel voor gas en elektriciteit afzonderlijk aangegeven is, is waarschijnlijk om lastige kwalificatieproblemen te voorkomen. De Richtlijn beschouwt de levering van gas en elektriciteit dus als diensten en om verwarring te vermijden duidt ze nog eens expliciet de juiste regels aan.¹²⁶

4.3 Conclusie

51. Uit het voorgaande blijkt duidelijk dat er omtrent de hoedanigheid van gas en elektriciteit geen consensus is tussen de Belgische en de Europese wetgever. Het standpunt van de Europese wetgever zou in de toekomst gevolgen kunnen hebben voor het Belgisch standpunt. In deze masterproef wordt er nog steeds van uitgegaan dat gas en elektriciteit goederen zijn.

Opvallend is dat de kwalificatie als goed dan wel als dienst, in bepaalde gevallen voor een werkelijk verschil zorgt zoals hier boven vermeld.¹²⁷ Zo zou het bij overeenkomsten op afstand en bij verkoop buiten de onderneming praktisch gezien veel beter zijn indien de herroepingstermijn reeds zou lopen vanaf het moment van het sluiten van de overeenkomst en er pas na de herroepingstermijn overgegaan zou worden tot levering van elektriciteit of gas. Het is immers praktisch onmogelijk om geleverde elektriciteit of gas terug te zenden naar de leverancier. Wat betreft de stilzwijgende verlenging van overeenkomsten van bepaalde duur zou de kwalificatie van gas en elektriciteit als dienst voor de consument een betere bescherming impliceren.

¹²⁵ Artikel 2, lid 3 Richtlijn Consumentenrechten; R. STEENNOT, C. BIQUET-MATHIEU, J. LOLY, "Het herroepingsrecht: het voorstel van Richtlijn betreffende consumentenrechten en haar impact op de Belgische wetgeving", *DCCR* 2010, afl. 84-85, 87.

¹²⁶ Artikel 9, lid 1 Richtlijn Consumentenrechten; LOOS, M., LUZAK, J., "Richtlijn consumentenrechten in eindfase", *NTER* 2011, afl. 7, 250.

¹²⁷ R. STEENNOT, C. BIQUET-MATHIEU, J. LOLY, "Het herroepingsrecht: het voorstel van Richtlijn betreffende consumentenrechten en haar impact op de Belgische wetgeving", *DCCR* 2010, afl. 84-85, 88.

Hoofdstuk 5: Prijstransparantie

5.1 De Wet Marktpraktijken

52. In de Wet Marktpraktijken en consumentenbescherming bepaalt artikel 5 dat de prijs van goederen en diensten die een onderneming aan de consument te koop aanbiedt respectievelijk aanbiedt, schriftelijk en ondubbelzinnig (er mag geen enkele twijfel bestaan over de gevraagde prijs en de potentiële koper kan zonder aarzeling of bijkomende vraag de prijs vaststellen¹²⁸) moeten aangeduid zijn. Bovendien moet de prijs leesbaar en goed zichtbaar zijn.¹²⁹ Men mag artikel 5 WMPC echter niet te eng interpreteren, anders zou elke prijsaanduiding op internet in strijd zijn met het artikel. Er mag dus van uitgegaan worden dat een elektronische prijsaanduiding hetzelfde is als een schriftelijke en bijgevolg voldoet aan de voorwaarde van artikel 5 WMPC.¹³⁰ Zeker met betrekking tot de aanduiding van gas- en elektriciteitsprijzen is deze ruime interpretatie van belang, aangezien deze het vaakst via het internet vermeld worden. Verder bepaalt het artikel in haar tweede lid dat de prijs van uitgestalde goederen leesbaar en goed zichtbaar moet worden aangeduid. Dit kan als concretisering worden gezien van de verplichting tot ondubbelzinnige prijsaanduiding.¹³¹

Artikel 5 WMPC is enkel van toepassing op goederen en homogene diensten.¹³² Homogene diensten zijn alle diensten waarvan de eigenschappen en de modaliteiten identiek of gelijkaardig zijn, ongeacht onder meer het ogenblik, de plaats van de uitvoering, de dienstverstrekker of de persoon voor wie ze bestemd zijn.¹³³ De beperking van het toepassingsgebied van artikel 5 WMPC tot goederen en homogene diensten impliceert dat niet-homogene diensten, onroerende goederen, rechten en verplichtingen er in beginsel buiten vallen.¹³⁴ Indien men gas en elektriciteit als goederen beschouwt, zoals men in België doet¹³⁵,

¹²⁸ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 17.

¹²⁹ Artikel 5 WMPC; X., “Wet Marktpraktijken”, *NJW* 2010, nr. 222, 349.

¹³⁰ R. STEENNOT, Hoorcolleges consumentenbescherming, les 7 december 2011.

¹³¹ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 17.

¹³² Artikel 5 WMPC.

¹³³ Artikel 2, 7° WMPC.

¹³⁴ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 188; F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 16.

dan is artikel 5 WMPC van toepassing bij de vermelding van gas- en elektriciteitsprijzen. Indien men de Europese wetgever in de toekomst eventueel volgt¹³⁶, dan zou dit ook consequenties kunnen hebben met betrekking tot de toepassing van artikel 5 WMPC.

53. De aangeduide prijs moet altijd de totale prijs zijn die de consument dient te betalen, inclusief de BTW, alle overige taksen en de kosten van alle diensten die de consument verplicht moet bijbetalen.¹³⁷ Deze verplichting geldt niet indien de beslissing bijvoorbeeld afhangt van de consument om al dan niet een kost te maken. In dat geval is wel vereist dat alle prijsinformatie wordt gegeven om de consument toe te laten de voor hem toepasselijke totale prijs te berekenen. Diensten die geen vaste prijs hebben en waarvan de hoegrootheid door de consument kan worden beïnvloed, maken eveneens geen deel uit van de totale prijs.¹³⁸ Wat gas en elektriciteit betreft, betekent dit dat zowel de prijs voor energie, de nettarieven, als alle door de overheid verplichte bijdragen, zoals taksen, afhoudingen, retributies en contributies in de prijs begrepen moeten zijn.¹³⁹

Wanneer een onderneming een gezamenlijk aanbod doet en de consument niet de mogelijkheid heeft om de goederen en/of diensten die deel uitmaken van het aanbod ook afzonderlijk te kopen, is de onderneming verplicht de totaalprijs in zijn aanbod te vermelden. Indien de prijzen van de samenstellende delen afzonderlijk zouden opgegeven worden, zou de consument ten onrechte de indruk hebben dat hij de delen ook afzonderlijk kan kopen en zou de prijsaanduiding misleidend zijn.¹⁴⁰

54. Elke reclame die een prijs vermeldt, moet dit doen volgens hogergenoemde voorschriften alsmede met toepassing van de bijzondere regels inzake prijsaanduiding.¹⁴¹ A contrario volgt

¹³⁵ Zie *supra* hoofdstuk 4 “Gas en Elektriciteit”.

¹³⁶ Zie *supra* hoofdstuk 4 “Gas en Elektriciteit”.

¹³⁷ Artikel 6 WMPC; X., “Wet Marktpraktijken”, *NJW* 2010, nr. 222, 349; Antwerpen 24 juni 2004, *Jaarboek Handelspraktijken* 2004, 60.

¹³⁸ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 16.

¹³⁹ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 33.

¹⁴⁰ Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer*, nr. 2340/001, doc. 52, 42.

¹⁴¹ Artikel 8 WMPC; G. STRAETEMANS, J. STUYCK, “De wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming – Een onvoldoende stap in de goede richting”, *RW* 2010-2011, nr. 10, 395.

hieruit dat reclame die geen gewag maakt van een prijs, niet onder de toepassing van de regelen inzake prijsaanduiding valt.¹⁴²

55. De prijzen voor consumenten moeten steeds minstens in euro vermeld worden.¹⁴³ Het is dus niet verboden de prijzen in meerdere valuta aan te duiden, maar het mag uiteraard niet dubbelzinnig zijn.¹⁴⁴

5.2 Uitvoeringsbesluiten

56. Artikel 9 WMPC geeft de Koning de bevoegdheid om bijkomende regelen met betrekking tot de prijsaanduiding vast te stellen. Zijn bevoegdheid is daarbij niet beperkt tot goederen en homogene diensten, maar strekt zich uit tot alle producten in de zin van artikel 2, 4 ° WMPC.¹⁴⁵

De Koning kan daarbij bijzondere regels vaststellen inzake prijsaanduiding, vrijstellingen verlenen van de verplichting de prijs goed zichtbaar aan te duiden in geval van uitstalling voor verkoop en bovendien kan Hij voor de diensten of de categorieën van diensten andere dan homogene diensten bepalen in welke gevallen en volgens welke regels een voorafgaand bestek aan de consument moet worden afgeleverd, voor zover deze hierom verzoekt en de onderneming bereid is de dienst te verlenen.¹⁴⁶

Vermeldenswaard is het Koninklijk Besluit van 30 juni 1996 betreffende de prijsaanduiding van producten en diensten en de bestelbon¹⁴⁷. Dit KB bevat verschillende bijkomende voorschriften inzake prijsaanduiding. Het bevat een aantal regels die gelden voor de prijsaanduiding van diensten (zowel homogene als niet-homogene) en producten. Hierbij dient opgemerkt te worden dat producten in dit KB een andere betekenis hebben dan het

¹⁴² F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 16.

¹⁴³ Artikel 7 WMPC; G. STRAETEMANS, J. STUYCK, “De wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming – Een onvoldoende stap in de goede richting”, *RW* 2010-2011, nr. 10, 395.

¹⁴⁴ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 17.

¹⁴⁵ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 18.

¹⁴⁶ Artikel 9, *in fine* WMPC.

¹⁴⁷ Koninklijk Besluit van 30 juni 1996 betreffende de prijsaanduiding van producten en diensten en de bestelbon, *BS* 30 juli 1996.

begrip producten in de WMPC. Hier gaat het om lichamelijke roerende zaken, aangezien het KB ontstaan is ten tijde van de WHPC.¹⁴⁸

5.3 Het Akkoord

57. Onverminderd de bepalingen van de Wet Marktpraktijken verbinden de leveranciers zich er op basis van het Akkoord toe om hun website te voorzien van een indicatieve prijssimulator om de prijstransparantie te verhogen. Deze simulator biedt ten aanzien van de consument een extra bescherming bovenop artikel 5 en 6 WMPC. De voorwaarden waaronder de simulatie moet plaats vinden zijn de volgende:

- De input van gegevens van de consument moet beperkt worden tot het strikt noodzakelijke, zijnde: de postcode of de gemeente, het geschat of historisch verbruik op jaarbasis, de gezinssamenstelling, de eventuele keuze voor een welbepaalde prijsformule en de eventuele hoedanigheid van residentieel beschermde klant met laag inkomen, zoals bedoeld in de Ministeriële Besluiten van respectievelijk 15 mei 2003 en 23 december 2003.
- De prijssimulatie moet gebeuren op basis van de meest recente gegevens, met vermelding van de meest recente prijsindexatiemechanismen en – parameters. De prijssimulator vermeldt de eventuele formule van prijsaanpassing. Indien de prijs afhangt van een indexatiemechanisme, gebeurt de simulatie op basis van de meest recente (maandelijkse) indexering. De leveranciers zijn echter vrij om de resultaten van de prijssimulatie aan te vullen met promotionele gegevens. In dit geval moet de leverancier voorzien in een duidelijke weergave van de essentiële voorwaarden en de duurtijd van de promotie.
- De consument moet in de mogelijkheid zijn het resultaat van de prijssimulatie af te drukken of op te slaan op een duurzame drager. Hierbij moeten tevens de gegevens die de consument heeft ingebracht, worden weergegeven evenals de datum waarop de prijssimulatie werd uitgevoerd.
- Het resultaat van de simulatie wordt indicatief weergegeven voor de verschillende prijsformules volgens de bepalingen van de Wet Marktpraktijken¹⁴⁹, te weten “all-in”, als som van de verschillende samengestelde onderdelen, met inbegrip van de

¹⁴⁸ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 19-20.

¹⁴⁹ Het Akkoord zelf spreekt nog over de Wet Handelspraktijken aangezien het is opgesteld ten tijde van die wet.

meterhuur. Het moet dus gaan om een totaalprijs, net zoals in art. 6 WMPC.¹⁵⁰ Voor zover de simulatie deze totaalprijs weergeeft, belet de leveranciers niets om in bijlage de samenstellende onderdelen van de prijs afzonderlijk weer te geven.

Voorgaande bepalingen zijn eveneens van toepassing op de tariefkaarten van de leveranciers. Bovendien zorgen de leveranciers er voor dat dergelijke geïndividualiseerde prijssimulatie ook gratis aangevraagd kan worden via andere media, zoals telefoon, post of fax. Bovenstaande bepalingen zijn van toepassing op simulaties, waar relevant.¹⁵¹

58. Een onderzoek naar de aanwezigheid van een indicatieve prijssimulator op de websites van de leveranciers in 2007 wees uit dat Lampiris en Nuon geen betrouwbare rekenmodule aanboden.¹⁵² Naar eigen bevindingen beschikken alle leveranciers nu over een prijssimulator die een totaalprijs weergeeft. Bij Essent gaat de berekening gepaard met een vergelijking van het tarief van de huidige leverancier, waarbij de website de besparing aangeeft indien u zou overstappen. De meeste leveranciers voorzien uitdrukkelijk in de mogelijkheid om de simulatie af te drukken, bij sommige ontbreekt een duidelijk icoontje. Op geen enkele website werd een expliciet icoon gevonden om de gegevens op te slaan. Bij Nuon kan men de simulatie evenwel via e-mail ontvangen.

59. Er is nu ook de mogelijkheid voor de consument om beroep te doen op de V-test op de website van de VREG. De V-test is een objectieve vergelijking van de verschillende elektriciteits- en aardgasproducten van alle leveranciers in Vlaanderen. De V-test wordt daartoe maandelijks aangepast met de meest actuele prijzen. De module berekent op basis van het verbruik van de consument hoeveel die het komende jaar zou betalen als hij nu een contract afsluit met een leverancier.¹⁵³

60. Eenmaal er een contract tussen de leverancier en de consument tot stand komt, moeten de leveranciers in dat contract met de consument de gecontracteerde prijzen, de objectieve parameters, de stand van de parameters bij aanvang van het contract en de berekeningswijze aan de hand van welke de prijs kan evolueren, opnemen. Tevens bepaald het Akkoord dat in het contract het ritme van de voorschotfacturen moet opgenomen worden. Het contract dient

¹⁵⁰ Zie *supra* randnummer 53.

¹⁵¹ Akkoord, I., Prijstransparantie.

¹⁵² G. COENE, V. LABARRE, R. VANPARYS, "Energieleveranciers en hun voorwaarden: een akkoord binnen de sector", *Budget&Recht* 2007, 10.

¹⁵³ www.vreg.be, "Vergelijk: doe de V-test", "Wat is de V-test?".

minstens een duidelijke omschrijving van hoe de voorschotfacturen worden berekend en indien mogelijk het bedrag te bevatten.¹⁵⁴

De leveranciers verstrekken bovendien toelichting op hun website in verband met de indexatie van de prijzen. Deze toelichting moet minstens i) een algemene uitleg over de berekeningen van de geïndexeerde prijzen; ii) een overzicht van de stand van de parameters gedurende de gefactureerde periode; iii) de gebruikte indexatieformules; iv) een concreet voorbeeld van een fictieve klant, bevatten.¹⁵⁵

5.4 Vaste of variabele prijs?

61. De consument kan zowel een energiecontract sluiten met een vaste als met een variabele prijs. Bij een variabel contract wordt de prijs van de energiecomponent die de leverancier aanreket aan de consument met regelmatige tussenpozen geïndexeerd op basis van een contractueel overeengekomen indexeringsformule.¹⁵⁶ Bij een variabele prijs kan dus enkel de “energieprijs” vrij bepaald worden door de energieleveranciers. De nettarieven en de heffingen zijn gereguleerde kosten die door de bevoegde autoriteiten bepaald worden en ze moeten transparant terug gefactureerd worden door de leveranciers aan hun klanten.¹⁵⁷ Bij een vast contract zijn de prijsonderdelen daarentegen vast, de tarieven zijn immers vast gedurende de looptijd van het contract. In tegenstelling tot een vaste prijs kan een variabele prijs dus schommelen. Als de prijs daalt, heeft de consument geluk. Indien de prijs stijgt, betaalt de consument meer. Om een vaste prijs aan te passen moet de leverancier de consument eerst op de hoogte brengen, men kan dan eventueel kosteloos het contract opzeggen.

Het voordeel van een vaste energieprijs is dat men weet waar men aan toe is, er is een gegarandeerde prijs. De prijs van een vast contract zal wel meestal hoger zijn, omdat de leverancier al een risicomarge voorziet. Een bijkomend nadeel is dat indien er een blijvende tendens is van dalende energieprijzen, de consument hiervan niet kan genieten. Bij een variabel contract kan men daarentegen wel genieten van een blijvende tendens van dalende

¹⁵⁴ Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 2., p. 13.

¹⁵⁵ Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 12., p. 17.

¹⁵⁶ Artikel 2, 49° Wet 8 januari 2012.

¹⁵⁷ X., “Hoe lees ik mijn energiefactuur?”, *De Standaard* 9 mei 2012, www.standaard.be.

prijzen. Wanneer de prijzen stijgen, is het nadeel van een variabel contract dat de consument ook meer zal moeten betalen.¹⁵⁸

5.5 Bevriezing van de energieprijzen

62. De Belgische energieconsument is er slechter af dan in de buurlanden. Zowel de prijs voor elektriciteit, gas en de distributieheffingen zijn hoger en de extra heffingen zijn voor rekening van de consument.¹⁵⁹ Bovendien zijn de indexeringsformules die de leverancier hanteren zeer moeilijk te begrijpen en weinig transparant.¹⁶⁰

63. De federale regering heeft daartoe een pakket aan maatregelen geïntroduceerd die tot een betere en transparanter functionerende energiemarkt moeten leiden. De bevriezing van de energieprijzen op 1 april is daarin een eerste maatregel die werd goedgekeurd en geïmplementeerd. Die bevriezing moet de tijd geven om de prijsformules die de leveranciers hanteren, grondig door te lichten, en waar nodig, te begrenzen. Dat moet gebeuren via een koninklijk besluit. Voor consumenten met een vast tarief impliceert de bevriezing dat er helemaal niets wijzigt, aangezien de vaste tarieven volledig buiten de nieuwe wetgeving vallen. Voor bestaande klanten met variabele tarieven wordt de prijs van hun product geplafonneerd.¹⁶¹

64. De Wet van 8 januari 2012 voerde de regeling met betrekking tot de bevriezing van de energieprijzen in. Die wet werd op zijn beurt gewijzigd door de Wet van 29 maart 2012 houdende diverse bepalingen.¹⁶² Artikel 29 van die wet voert een nieuwe versie in van artikel 108 van de Wet van 8 januari 2012.

Concreet legt het nieuwe artikel 108 een verbod op vanaf 1 april 2012 tot en met uiterlijk 31 december 2012 om de opwaartse indexering van de variabele energieprijzen voor de levering van elektriciteit en aardgas door te voeren. Dit zolang de CREG de indexeringsparameters

¹⁵⁸ www.vreg.be.

¹⁵⁹ X., "Creg-studie energieprijzen legt zware last voor energieconsument bloot", *De Standaard* 13 februari 2012, www.standaard.be.

¹⁶⁰ X., "Complexe facturen, enorme winsten", *De Standaard* 5 maart 2012.

¹⁶¹ www.essent.be; X., "Gas kan snel goedkoper", *De Standaard* 21 februari 2012, www.standaard.be; M. SUYKENS, "Blokking energieprijzen", *Lokaal* 2012, afl. 5, 5.

¹⁶² Wet van 29 maart 2012 houdende diverse bepalingen (I), BS 30 maart 2012.

voor een contracttype met variabele energieprijzen niet heeft gevalideerd.¹⁶³ De bevrozing van de energieprijzen is immers een maatregel om de CREG de kans te geven de methodologie te registreren voor de berekening van de variabele energieprijzen, waaronder de parameters en de indexeringsformules die daarbij gehanteerd worden. De CREG stelt daartoe voor elke leverancier, voor elk variabel contracttype, evenals elk nieuw contracttype, en in overleg met de leverancier, een gegevensbank op.¹⁶⁴ Men wil immers indexparameters introduceren die voldoen aan transparante, objectieve en niet-discriminatoire criteria, die de werkelijke bevoorradingskosten vertegenwoordigen.¹⁶⁵ Daartoe moeten de leveranciers vanaf 1 april 2012 voor de lopende contracten aan de CREG, de elementen bezorgen op basis waarvan zij hun indexeringsparameters van contracten met variabele energieprijzen hebben opgesteld.¹⁶⁶ Vanaf het moment dat de indexeringsparameters voor een contracttype zijn gevalideerd door de CREG, kan de variabele energieprijzen van dit contracttype opnieuw geïndexeerd worden, maximaal vier keer per jaar en iedere keer de eerste dag van een trimester.¹⁶⁷ Het systeem treedt pas in werking nadat een koninklijk besluit wordt opgesteld die de indexparameters bevat.¹⁶⁸ Dit impliceert dat vanaf de validatie van de indexparameters door de CREG de tijdelijke bevrozing van de indexering van variabele contracten ophoudt. Op dat ogenblik kan voor de betrokken leverancier opnieuw worden voorzien in een trimestriële indexering van de variabele energieprijzen en dit maximaal vier keer per jaar en iedere keer de eerste dag van een trimester. Concreet betekent dit dat de eerste indexeringen pas van start kunnen gaan vanaf 1 juli 2012.¹⁶⁹

65. Vanaf 1 januari 2013, na de bevrozing, kan volgens de Wet betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt de variabele energieprijzen voor de levering van elektriciteit aan consumenten maximaal vier keer per jaar, en steeds de eerste dag van een trimester, geïndexeerd worden. Bovendien moeten de leveranciers binnen drie werkdagen volgend op de

¹⁶³ Artikel 29 Wet 29 maart 2012 houdende diverse bepalingen (I); Artikel 108 §2, 2de lid Wet 8 januari 2012.

¹⁶⁴ Artikel 20bis, §1 Wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, *BS* 11 mei 1999 (hierna: Elektriciteitswet).

¹⁶⁵ Artikel 20bis, § 4bis Wet betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt; CREG, Richtlijnen (R)120322-CDC-1147 betreffende “de tijdelijke bevrozing van de indexeringen van de variabele gas- en elektriciteitscontracten” genomen met toepassing van artikel 20bis van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en artikel 15/10bis van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen, 22 maart 2012, 3.

¹⁶⁶ Artikel 108, §2, 3de lid Wet 8 januari 2012.

¹⁶⁷ Artikel 29 Wet 29 maart 2012 houdende diverse bepalingen (I); Artikel 108, §2, 3de lid Wet 8 januari 2012.

¹⁶⁸ Artikel 20bis, § 4bis Wet betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt.

¹⁶⁹ CREG, Richtlijnen (R)120322-CDC-1147 betreffende “de tijdelijke bevrozing van de indexeringen van de variabele gas- en elektriciteitscontracten” genomen met toepassing van artikel 20bis van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en artikel 15/10bis van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen, 22 maart 2012, 6.

indexering de indexeringsformules publiceren op hun website, alsook de eventuele wijzigingen aan die formules. Binnen vijf dagen na elke indexering zal elke leverancier aan de CREG een overzicht bezorgen van de wijze waarop deze werd aangepast op grond van de door de leverancier gehanteerde indexeringsformule. De CREG zal nagaan of de indexeringsformule correct werd toegepast.¹⁷⁰ Vanaf 1 januari 2013 zal de regeling dus volledig van toepassing worden.

Het zonet beschreven indexeringsmechanisme kan eveneens vóór 1 januari 2013 in werking treden, ingeval van het ontstaan van een geval van overmacht voortvloeiende uit een onvoorzienbare, externe en onoverkomelijke oorzaak, of ingeval van veruitwendiging van een ongewenst pervers effect voortvloeiende uit de verbodsmaatregel van opwaartse indexering. Deze voortijdige inwerkingtreding heft dan bijgevolg het mechanisme van de bevroering van de indexering van de variabele elektriciteits- en gasprijzen op.¹⁷¹

66. De hier boven beschreven maatregelen beogen een grotere bescherming te bieden aan de consument. Men streeft er immers naar de energieprijzen zo laag mogelijk te houden. Niettegenstaande die maatregelen, hebben sommige leveranciers hun prijzen op 1 april 2012 alsnog verhoogd. De leveranciers meenden dat deze verhoging in overeenstemming was met de wet. Zij argumenteerden immers dat “vanaf 1 april”, zoals aangegeven in paragraaf 2 van artikel 29 van de Wet houdende diverse bepalingen (I), wil zeggen “te beginnen met 2 april” en verleenden bijgevolg zichzelf het voorrecht om de energieprijzen alsnog te verhogen op 1 april 2012.¹⁷² Eén april luidt immers tegelijkertijd de trimestriële verhoging in. De vraag rees dus welk tarief werd bevroren, dat van 1 januari of dat van 1 april. In dit kader is men bezig met het ontwerp van een interpretatieve wet.¹⁷³

67. Hoewel de door de regering opgelegde bevroering van de energieprijzen in eerste instantie niet werd nageleefd, kan men stellen dat het voor de consument wel wat voordelen heeft opgeleverd. Zo hebben een aantal leveranciers de stijging terug ingetrokken en zijn heel wat leveranciers zelfs tot prijsverlagingen overgegaan. Bepaalde energieleveranciers schaften bovendien de verbrekingsvergoeding af.

¹⁷⁰ Artikel 20bis, §2 tot §4 Wet betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt.

¹⁷¹ Artikel 29 Wet 29 maart 2012 houdende diverse bepalingen (I); Artikel 108, §2, 4de lid Wet 8 januari 2012.

¹⁷² K. HENDRICKX, “[Taaltip] Vanaf 1 april ...”, *Juristenkrant* 2012, afl. 248, 4.

¹⁷³ Een interpretatieve wet is een wet die aan een wetsbepaling de betekenis geeft die de wetgever bij de aanneming ervan heeft willen geven en die zij redelijkerwijze kon krijgen; W. VANDENBRUWAENE, S. VERSTRAELEN, “Interpretatieve wet als reparatiewet?”, *Juristenkrant* 2012, afl. 4, 16.

Door de commotie die rond de prijzen is ontstaan, zijn de consumenten zich er eindelijk van bewust geworden dat ze van energieleverancier kunnen veranderen. Dit leidt ertoe dat de vrijmaking van de energiemarkt na al die jaren nu ook in de praktijk gaat spelen. Dit is in het voordeel van de consument, die nu beseft dat hij op zoek kan gaan naar de goedkoopste energieleverancier.¹⁷⁴ Deze maatregelen zijn nog maar het begin. Zo worden er al een hele tijd groepsaankopen georganiseerd om voor de burgers een voordeliger energiecontract te kunnen afdwingen. Men wil in september ook samen met de gemeentebesturen een campagne opzetten. De bedoeling is om in de gemeentehuizen computers ter beschikking te stellen en mensen uit te nodigen om de goedkoopste prijs te komen berekenen. De consument zal dan ter plaatse uitleg krijgen over wat voor hem de goedkoopste formule is en men zal daarbij uitleggen wat de consument moet doen indien hij wil overstappen.¹⁷⁵

¹⁷⁴ X., “Energieleveranciers trekken hun staart in en verhogen prijzen niet”, *De Tijd* 19 april 2012, www.tijd.be.

¹⁷⁵ X., “500 ambetananen helpen u goedkoopste energie te vinden”, *De Standaard* 9 mei 2012, www.standaard.be.

Hoofdstuk 6: Reclame

68. Sinds de vrijmaking van de energiemarkt zijn er heel wat nieuwe energieleveranciers bijgekomen, dit brengt ook de nodige reclame met zich mee.

6.1 Reclame

69. Reclame wordt door de Wet Marktpraktijken omschreven als “*iedere mededeling van een onderneming die rechtstreeks of onrechtstreeks ten doel heeft de verkoop van producten te bevorderen, ongeacht de plaats of de aangewende communicatiemiddelen*”.¹⁷⁶ Het begrip “reclame” omvat niet alleen mededelingen die beogen de verkoop van producten te bevorderen, maar ook mededelingen die het imago van de steller ervan begunstigen of versterken. Het volstaat dat de mededeling een verkoopsbevorderend effect heeft.¹⁷⁷ Zo heeft een website van een energieleverancier minstens een onrechtstreeks verkoopsbevorderend karakter.

De mededeling die erop gericht is om de verkoop van producten rechtstreeks of onrechtstreeks te bevorderen moet zelfs niet tot het publiek gericht zijn om reclame uit te maken. Een enkele mededeling is voldoende.¹⁷⁸

6.2 Vergelijkende reclame

70. Vergelijkende reclame is toegelaten in België voor zover aan bepaalde voorwaarden is voldaan.¹⁷⁹ Vergelijkende reclame omvat elke vorm van reclame waarbij een concurrent dan wel door een concurrent aangeboden goederen of diensten uitdrukkelijk of impliciet worden genoemd.¹⁸⁰ De vergelijkende reclame moet dus een concurrent of concurrerende goederen of diensten betreffen. Om uit te maken of men al dan niet te maken heeft met een concurrent of concurrerende goederen of diensten, hanteert men het criterium van de substitueerbaarheid. De goederen en diensten moeten in voldoende mate substitueerbaar zijn in de ogen van de

¹⁷⁶ Artikel 2, 19° WMPC.

¹⁷⁷ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 24.

¹⁷⁸ Cass. 18 maart 2011, *NJW* 2011, afl. 248, 579, noot R. STEENNOT.

¹⁷⁹ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 25; Artikel 19 WMPC.

¹⁸⁰ Artikel 2, 20° WMPC.

consument waartoe de reclame zich richt.¹⁸¹ De substitueerbaarheid kan zowel betrekking hebben op rechtstreekse als onrechtstreekse concurrenten. Zo zullen bv. gewone energie en groene energie substitueerbaar zijn. Daarnaast moet de concurrent of het concurrerende goed of dienst impliciet of expliciet worden genoemd in de reclame. De uitdrukkelijke identificatie levert geen problemen op. De impliciete identificatie ligt daarentegen iets moeilijker. Het volstaat in ieder geval indien er een impliciete verwijzing is.¹⁸² Zo kan een concurrent worden genoemd door het gebruik van de merknaam van zijn producten of diensten, door het vermelden van de groep verkopers waartoe hij behoort, door het vermelden van de moederverenootschap, door het vermelden van de serienummers waaronder hij zijn producten op de markt brengt, enz.¹⁸³ Zuiver “refererende” reclame kan eveneens vergelijkende reclame zijn. Het gaat om reclame waarbij aan een concurrent wordt gerefereerd, zonder dat met zijn persoon, zijn producten of met andere elementen een, zij het impliciete, vergelijking wordt gemaakt.¹⁸⁴ Reclame hoeft immers niet per se vergelijkend te zijn om van “vergelijkende reclame” te kunnen spreken.¹⁸⁵

71. Artikel 19 WMPC somt acht voorwaarden op waaraan de vergelijkende reclame cumulatief moet voldoen opdat ze geoorloofd zou zijn. Het gaat om twee positieve en zes negatieve voorwaarden. Aangezien het om cumulatieve voorwaarden gaat is er sprake van een inbreuk zodra niet voldaan is aan één van de voorwaarden van artikel 19, §1 WMPC. De voorwaarden moeten in de voor de reclame meest gunstige zin geïnterpreteerd worden.¹⁸⁶

Dezelfde behoeften

Er is onder andere sprake van vergelijkende reclame indien goederen of diensten vergeleken worden die in dezelfde behoeften voorzien of voor hetzelfde doel zijn bestemd.¹⁸⁷ Dit impliceert dat de goederen of diensten substitueerbaar moeten zijn vanuit het oogpunt van de

¹⁸¹ Brussel 19 juni 2006, *DCCR* 2007, afl. 74, 51; Voorz. Kh. Nijvel 9 december 2009, *Jaarboek Handelspraktijken* 2009, 170; HvJ 19 april 2007, nr. C-381/05, *De Landtsheer Emmanuel*, <http://eur-lex.europa.eu>.

¹⁸² R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 26-27; Voorz. Kh. Kortrijk 19 februari 2001, *Jaarboek Handelspraktijken* 2001, 116; Voorz. Kh. Kortrijk 11 december 2000, *Jaarboek Handelspraktijken* 2000, 238.

¹⁸³ K. DAELE, “Vergelijkende reclame: een eerste overzicht van rechtspraak na 2 jaar toepassing van de nieuwe wetgeving”, *TBH* 2002, afl. 4, 249.

¹⁸⁴ J. STUYCK, “Handelspraktijken”, in *Beginselen van Het Belgisch Privaatrecht*, Mechelen, Kluwer, 2004, 206; HvJ 25 oktober 2001, nr. C-11/99, *Toshiba v. Katun*, *TBH* 2002, 265, noot J. STUYCK.

¹⁸⁵ Voorz. Kh. Kortrijk 14 april 2003, *Jaarboek Handelspraktijken* 2003, 577.

¹⁸⁶ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 30.

¹⁸⁷ Artikel 19, §1, 2° WMPC.

consument.¹⁸⁸ Om tot de conclusie te komen dat goederen of diensten eventueel substitueerbaar zouden zijn in de zin van artikel 19, §1, 2° WMPC moeten volgens het Hof van Justitie de goederen die specifiek in de reclameboodschap worden vergeleken, individueel en concreet beoordeeld worden.¹⁸⁹

Een objectieve vergelijking

Vergelijkende reclame dient op objectieve wijze een of meer wezenlijk, relevante, controleerbare en representatieve kenmerken van goederen en diensten, waartoe ook de prijs kan behoren met elkaar te vergelijken.¹⁹⁰ Wezenlijke kenmerken zijn kenmerken die deel uitmaken van het wezen van het vergeleken goed of dienst. Het moet eveneens om relevante kenmerken gaan, de vergelijking moet met andere woorden betrekking hebben op elementen die de consument in aanmerking zal nemen om te beslissen een goed al dan niet aan te kopen. Een kenmerk is bovendien representatief wanneer het geen marginaal verschijnsel is en dus in voldoende mate aanwezig is in alle vergeleken goederen of diensten.¹⁹¹ Het feit dat de vergeleken kenmerken controleerbaar moeten zijn impliceert dat de bestemming van de reclame zelf moet kunnen overgaan tot het verrichten van een controle die de juistheid van de vergeleken kenmerken toelaat.¹⁹² Waar de vorige vereisten gemakkelijk ingevuld kunnen worden is dit niet het geval met het vereiste van “objectiviteit”.¹⁹³ Volgens sommigen is de objectiviteitsvereiste geen bijkomende toelaatbaarheidsvereiste maar houdt ze enkel in dat aan de voorwaarden van artikel 19 WMPC moet zijn voldaan.¹⁹⁴ Anderen zijn daarentegen van mening dat het begrip “objectief” een eigen betekenis heeft en verwijst naar neutraliteit en redelijkheid.¹⁹⁵ Zo is er geen sprake van objectieve reclame wanneer reclame de aandacht trekt van de consument op het feit dat er geen reden is waarom de energiekost bij de “enige leverancier” “onbetaalbaar” moet zijn, wanneer de reclame geen enkele aanduiding van de

¹⁸⁸ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 30.

¹⁸⁹ HvJ 19 april 2007, nr. C-381/05, *De Landtsheer Emmanuel*, <http://eur-lex.europa.eu>.

¹⁹⁰ Artikel 19, §1, 3° WMPC.

¹⁹¹ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 32.

¹⁹² R. STEENNOT, “Kroniek Handelspraktijken (1999-2004)”, *RW* 2005-06, 527-528; Voorz. Kh. Gent 18 november 2002, *Jaarboek Handelspraktijken 2002*, 249.

¹⁹³ K. DAELE, “Vergelijkende reclame: een eerste overzicht van rechtspraak na 2 jaar toepassing van de nieuwe wetgeving”, *TBH* 2002, afl. 4, 252.

¹⁹⁴ E. BALLON, “Vergelijkende reclame na de wet van 25 mei 1999”, *DCCR* 1999, 239; G. STRAETEMANS, “Over vergelijkende reclame en generische geneesmiddelen”, *Jaarboek Handelspraktijken 2002*, 97-104; Rechtspraak in die zin: Voorz. Kh. Kortrijk 28 mei 2001, *DCCR* 2002, afl. 57, 49; Voorz. Kh. Brussel 27 mei 1999, *DCCR* 1999, 268.

¹⁹⁵ K. DAELE, “Vergelijkende reclame: een eerste overzicht van rechtspraak na 2 jaar toepassing van de nieuwe wetgeving”, *TBH* 2002, afl. 4, 253; J. STUYCK, “Handelspraktijken”, in *Beginselen van Het Belgisch Privaatrecht*, Mechelen, Kluwer, 2004, 232.

prijs bevat. Dergelijke reclame wekt echter de indruk bij de consument dat de prijzen die de “enige leverancier” toepast peperduur zijn.¹⁹⁶

Niet misleidend

De Wet Marktpraktijken bepaalt eveneens dat vergelijkende reclame niet misleidend mag zijn in de zin van de artikelen 88 tot 91 en van artikel 96, 1°.¹⁹⁷ Voor een bespreking van de misleidende handelspraktijken, zie hoofdstuk 10 “Oneerlijke handelspraktijken”.

Niet verwarrend

Overeenkomstig artikel 19, §1, 4° WMPC mag vergelijkende reclame er niet toe leiden dat onder ondernemingen de adverteerder met een concurrent, of de merken, handelsnamen, andere onderscheiden kenmerken, goederen of diensten van de adverteerder met die van een concurrent worden verward. De adverteerder mag dus niet verward worden met een concurrent in de ruimste zin van het woord.¹⁹⁸

Niet denigrerend of kleinerend

Vergelijkende reclame mag de goede naam niet schaden van en zich niet kleinerend uitlaten over de merken, handelsnamen, andere onderscheidende kenmerken, goederen, diensten, activiteiten of omstandigheden van een concurrent.¹⁹⁹ De beoordeling van het kleinerend karakter moet gebeuren vanuit het standpunt van de bestemming van de reclame. Wanneer een concurrent slecht of als verliezer uit een vergelijking komt, wordt artikel 19, §1, 5° WMPC niet noodzakelijk geschonden.²⁰⁰

Geen vergelijking tussen producten met een verschillende benaming van oorsprong

Voor goederen met een benaming van oorsprong moet de vergelijkende reclame in elk geval betrekking hebben op goederen met dezelfde benaming.²⁰¹ Deze bepaling impliceert dat indien het product waarmee de adverteerder zijn eigen product wil vergelijken, de

¹⁹⁶ Voorz. Kh. Nijvel 28 september 2006, *Jaarboek Handelspraktijken 2006*, 227.

¹⁹⁷ Artikel 19, §1, 1° WMPC.

¹⁹⁸ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 35.

¹⁹⁹ Artikel 19, §1, 5° WMPC.

²⁰⁰ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 36.

²⁰¹ Artikel 19, §1, 6° WMPC.

bescherming geniet van een benaming van oorsprong, deze benaming slechts toegelaten is indien het eigen product ook met deze benaming mag worden aangeduid.²⁰² Deze bepaling zal waarschijnlijk niet onmiddellijk tot toepassingsgevallen te leiden in het kader van reclame met betrekking tot gas en elektriciteit.

Geen oneerlijk voordelen halen uit een concurrerend merk

Vergelijkende reclame mag geen oneerlijk voordeel opleveren ten gevolge van de bekendheid van een merk, handelsnaam of andere onderscheidende kenmerken van een concurrent dan wel van de oorsprongsbenamingen van concurrerende goederen.²⁰³ Wanneer er uitsluitend naar wordt gestreefd om de producten en diensten van de adverteerder te onderscheiden van die van zijn concurrent en aldus verschillen te doen uitkomen is de verwijzing naar andermans merk, handelsnaam of onderscheidend kenmerk toegelaten. Opdat deze regel zou worden geschonden, moet er een bijzonder opzet worden aangetoond, nl. het oneerlijk voordeel halen uit de bekendheid van andermans merk.²⁰⁴

Geen namaak of imitatie

Overeenkomstig artikel 19, §1, 8° WMPC mag vergelijkende reclame goederen of diensten niet voorstellen als een imitatie of namaak van goederen of diensten met een beschermd handelsmerk of beschermde handelsnaam.

72. Opdat er sprake zou zijn van geoorloofde vergelijkende reclame dient de energieleverancier dus cumulatief aan de bovenstaande voorwaarden te voldoen.

6.3 Hyperbolische reclame

73. Hyperbolische reclame is reclame waarin de adverteerder de kwaliteiten van zijn goederen en diensten op zo'n manier overdrijft, dat degene aan wie de reclame gericht is beseft dat de reclame met de nodige korrel zout moet worden genomen. Bij dergelijke reclame wordt vaak gebruik gemaakt van superlatieven. De consument is in staat om de superlatiefreclame te

²⁰² E. BALLON, "Vergelijkende reclame na de wet van 25 mei 1999", *DCCR* 1999, 242-243.

²⁰³ Artikel 19, §1, 7° WMPC.

²⁰⁴ K. DAELE, "Vergelijkende reclame: een eerste overzicht van rechtspraak na 2 jaar toepassing van de nieuwe wetgeving", *TBH* 2002, afl. 4, 259; Voorz. Kh. Brussel 28 mei 2001, *TBH* 2002, afl. 4, 307.

herleiden tot de juist proporties.²⁰⁵ De rechtspraak aanvaardt hyperbolische reclame wanneer de leugen zo manifest is dat zij onmiddellijk door het publiek kan worden doorzien.²⁰⁶

Het ligt evenwel moeilijker indien de hyperbolische reclame deel uitmaakt van een vergelijkende reclame.²⁰⁷ Sommige rechters²⁰⁸ menen dat het gebruik van superlatieven in vergelijkende reclame mogelijk is wanneer voldaan is aan de vereisten van artikel 19 WMPC. Andere rechtspraak²⁰⁹ is van oordeel dat een hyperbolische uitspraak gekoppeld aan een vergelijking steeds ongeoorloofd is, omdat ze niet objectief is en bijgevolg niet voldoet aan de voorwaarden van artikel 19, §1 WMPC.²¹⁰

6.4 Sancties

74. Er volgt een uitgebreide bespreking van de sancties in hoofdstuk 10 “Oneerlijke handelspraktijken”. Zowel de sancties vervat in artikel 41 WMPC als de vordering tot staken komen daar aan bod.

²⁰⁵ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 40; K. DAELE, “Vergelijkende reclame: overzicht van rechtspraak (2002-2004)”, *TBH* 2005, 763.

²⁰⁶ Brussel 19 december 2006, *Jaarboek Handelspraktijken* 2006, 193; Voorz. Kh. Brussel 14 juni 1993, *Jaarboek Handelspraktijken* 1993, 101.

²⁰⁷ K. DAELE, “Vergelijkende reclame: overzicht van rechtspraak (2002-2004)”, *TBH* 2005, 763.

²⁰⁸ Voorz. Kh. Brussel 2 januari 2003, *Jaarboek Handelspraktijken* 2003, 58; Voorz. Kh. Brugge 2 oktober 2003, *Jaarboek handelspraktijken* 2003, 213; Voorz. Kh. Nijvel, 18 juli 2003, *Jaarboek Handelspraktijken* 2003, 233.

²⁰⁹ Voorz. Kh. Brussel 20 september 2002, *Jaarboek Handelspraktijken* 2002, 226.

²¹⁰ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 40-41; K. DAELE, “Vergelijkende reclame: overzicht van rechtspraak (2002-2004)”, *TBH* 2005, 768-769.

Hoofdstuk 7: Marketing- en verkoopstechnieken

7.1. Overeenkomsten op afstand

75. Vooraleer over te gaan tot de beschrijving van overeenkomsten op afstand, wijs ik er op dat deze bespreking zich beperkt tot overeenkomsten op afstand die geen betrekking hebben op financiële diensten. Dezelfde overeenkomsten die wel betrekking hebben op financiële diensten behoeven geen verdere uitleg in het kader van dit schrijven.

7.1.1 De regeling in de Wet Marktpraktijken

76. Om te ontdekken wat het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt” nu meer biedt dan de Wet Marktpraktijken en Consumentenbescherming, wordt eerst even de regeling van deze laatste nagegaan.

7.1.1.1 Overeenkomst op afstand

77. Bij dit soort overeenkomsten is er geen voorafgaandelijke ontmoeting tussen de consument en de onderneming, zelfs bij het sluiten van het contract zijn ze niet in elkaars fysieke aanwezigheid. Juist omwille van het feit dat partijen niet direct met elkaar in contact komen, is er een bijkomende bescherming nodig voor de consument.

78. De wet omschrijft de overeenkomst op afstand als *“elke overeenkomst die tussen een onderneming en een consument met betrekking tot goederen of diensten wordt gesloten in het kader van een door de onderneming georganiseerd systeem voor verkoop van goederen of diensten op afstand waarbij, voor die overeenkomst, uitsluitend gebruik wordt gemaakt van een of meer technieken voor communicatie op afstand, dit tot en met de sluiting van de overeenkomst zelf”*.²¹¹

Met technieken voor communicatie op afstand bedoelt de wetgever ieder middel dat, zonder gelijktijdige fysieke aanwezigheid van onderneming en consument, kan worden gebruikt voor de sluiting van de overeenkomst tussen deze partijen.²¹² Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld internet, e-mail, brief, telefoon (vast of mobiel), fax, SMS, MMS, televisie, ...²¹³

²¹¹ Art. 2, 21° WMPC.

²¹² Art. 2, 22° WMPC.

²¹³ R. STEENNOT, C. BIQUET-MATHIEU, J. LOLY, “Het herroepingsrecht: het voorstel van Richtlijn betreffende consumentenrechten en haar impact op de Belgische wetgeving”, *DCCR* 2010, afl. 84-85, 82.

In het kader van deze masterproef kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de hypothese waarin contracten betreffende gas en elektriciteit via het internet worden gesloten.²¹⁴

De overeenkomst moet gesloten worden in het kader van een door de onderneming georganiseerd systeem voor verkoop op afstand, wat inhoudt dat er een zekere regelmaat moet bestaan in hoofde van de onderneming om goederen en diensten op afstand te verkopen.²¹⁵ Indien een onderneming bijvoorbeeld een catalogus met aanbiedingen stuurt naar 100 personen, dan zal er wellicht sprake zijn van een georganiseerd systeem voor verkoop op afstand. Aanvaardt een plaatselijke bakker daarentegen bijvoorbeeld bestellingen via e-mail van een klant die slecht te been is, dan wordt hij daardoor nog geen verkoper op afstand. Gezien de aard van de goederen zal het *in casu* wel steeds een door de onderneming georganiseerd systeem voor verkoop op afstand betreffen.

De in de definitie gebruikte term “onderneming” wijst op elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die op duurzame wijze een economisch doel nastreeft, alsmede zijn verenigingen.²¹⁶

Overeenkomsten op afstand worden gesloten met betrekking tot goederen of diensten. *In casu* gaat het om overeenkomsten op afstand gesloten met betrekking tot goederen, aangezien gas en elektriciteit in België aanvaard worden lichamelijke roerende goederen te zijn.²¹⁷

79. De consument wordt op twee manieren beschermd bij overeenkomsten op afstand. Vooreerst zijn er bepaalde informatieverplichtingen voorgeschreven, daarnaast beschikt de consument ook over een verzakingsrecht. Hier onder worden beide mechanismen nader omschreven.

²¹⁴ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 219.

²¹⁵ R. STEENNOT, *Bescherming van de consument bij overeenkomsten op afstand*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 9.

²¹⁶ Art. 2, 1° WMPC; I. VAN DEN BOSCH, “De vervanging van de ‘Wet op de Handelspraktijken’ door ‘de Wet betreffende de Marktpraktijken en de Consumentenbescherming’ ”, *NVK* 2011, 13; zie *supra* hoofdstuk 3, “Onderneming”.

²¹⁷ Zie *supra* hoofdstuk 4 “Gas en elektriciteit”; R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 12.; zie ook: J. MEUSEN, “De aanknopingspunten van de nieuwe wet handelspraktijken”, *TPR* 1994, 105-106.

7.1.1.2 Informatieverplichtingen

80. Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen informatieverplichtingen voorafgaandelijk aan het sluiten van een overeenkomst en deze na de totstandkoming van de overeenkomst. Artikel 45 WMPC behandelt de eerstgenoemde informatieverplichtingen, artikel 46 WMPC handelt over deze na de totstandkoming van het contract.

Het doel van de precontractuele informatieverplichtingen is vooral dat de consument met kennis van zaken een beslissing tot aankoop zou nemen. De informatieverplichtingen na de totstandkoming van de overeenkomst verzekeren dat de consument na het sluiten van de overeenkomst in het bezit is van bepaalde informatie.²¹⁸

i) Informatieverplichtingen van artikel 45 WMPC

81. Bij het aanbod van een overeenkomst op afstand moet de consument ondubbelzinnig, op heldere en begrijpelijke wijze ingelicht worden door elk middel dat aangepast is aan de gebruikte techniek voor communicatie op afstand.²¹⁹

De informatie moet dus gegeven worden op het moment van het aanbod van de overeenkomst. Het vereiste dat de consument op heldere en begrijpelijke wijze moet ingelicht worden impliceert dat de consument de informatie eenvoudig moet kunnen terugvinden.²²⁰ Een leverancier kan hieraan voldoen door de informatie op te nemen in het aanbod zelf, maar ook door de informatie op een andere webpagina te plaatsen op voorwaarde dat de link naar de wettelijke informatie voldoende duidelijk is.²²¹

82. Volgens de wet moet de informatie volgende elementen bevatten: de identiteit van de onderneming en haar geografisch adres; de belangrijkste kenmerken van het goed of dienst; de prijs; indien van toepassing, de leveringskosten; de wijze van betaling, levering of uitvoering van de overeenkomst; het al dan niet bestaan van een herroepingsrecht; de wijze van terugneming en teruggave van het goed, met inbegrip van de daaraan verbonden kosten;

²¹⁸ R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnummer 245.

²¹⁹ Art. 45 WMPC; bv. indien de overeenkomst telefonisch tot stand komt, dan kan men de informatie bij het aanbod ook best via de telefoon verstrekken; Kh. Brussel 23 april 2008, *Jaarboek Handelspraktijken* 2008, 365; Voorz. Kh. Tongeren 19 juni 2001, *DCCR* 2001, 304.

²²⁰ R. STEENNOT, *Bescherming van de consument bij overeenkomsten op afstand*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 14.

²²¹ Voorz. Kh. Brussel 18 mei 2001, *Jaarboek Handelspraktijken* 2001, 375.

de kosten voor het gebruik van de techniek voor communicatie op afstand, wanneer die op een andere grondslag dan het basistarief wordt berekend; de geldigheidsduur van het aanbod of de prijs; waar passend, de minimumduur van de overeenkomst in geval van overeenkomsten voor duurzame of periodieke dienstverlening van goederen.²²²

Bovendien moet ingeval van telefonische communicatie de identiteit van de onderneming en het commerciële oogmerk van de oproep aan het begin van elk gesprek met de consument expliciet duidelijk worden gemaakt.²²³ Dit om de consument de kans te geven het gesprek van bij het begin te beëindigen indien deze geen interesse heeft in het aanbod.²²⁴

ii) *Informatieverplichtingen van artikel 46 WMPC*

83. Artikel 46 WMPC bepaalt dat de consument schriftelijk of op een andere duurzame drager bepaalde informatie te zijner beschikking staand en voor hem toegankelijk moet hebben.

Een duurzame drager is ieder hulpmiddel dat de consument in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie gemakkelijk toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt.²²⁵ Men kan hierbij denken aan bv. een cd-rom, usb-stick, of een diskette. De wet vereist dus hoofdzakelijk dat de consument de informatie ook nog op een ander tijdstip kan raadplegen en dat die informatie aan hem persoonlijk wordt gericht.

84. Volgende informatie moet verstrekt worden:

- Bevestiging van bepaalde inlichtingen verstrekt in art. 45, evenals de identificatie van het goed of van de dienst;
- In voorkomend geval, de voorwaarden en de wijze van uitoefening van het herroepingsrecht, evenals volgend beding, in vetgedrukte letters en in een kader los van de tekst, op de eerste bladzijde: “De consument heeft het recht aan de onderneming mee te delen dat hij afziet van de aankoop, zonder betaling van een boete en zonder opgave van motief binnen ... kalenderdagen vanaf de dag die

²²² Art. 45 WMPC.

²²³ At. 45, 2de lid WMPC.

²²⁴ R. STEENNOT, *Bescherming van de consument bij overeenkomsten op afstand*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 18.

²²⁵ Art. 2, 25° WMPC.

volgt op de levering van het goed of op het sluiten van de dienstenovereenkomst.” Dit beding wordt aangevuld met het aantal kalenderdagen, dat niet lager mag zijn dan 14;

- Bij ontstentenis van herroepingsrecht, in de veronderstellingen vermeld in artikel 47, § 4, het volgende beding, in vetgedrukte letters en in een kader los van de tekst, op de eerste bladzijde: “De consument beschikt niet over het recht om van de aankoop af te zien.”;
- Het geografische adres van de vestiging van de onderneming waar de consument met zijn klachten terecht kan;
- De inlichtingen betreffende de bestaande diensten na verkoop en commerciële waarborgen;
- De voorwaarden voor opzegging van de overeenkomst, indien deze van onbepaalde duur is of een duur van meer dan één jaar heeft.²²⁶

85. Hier moet de informatie niet verstrekt worden op het moment van het aanbod van de overeenkomst op afstand, zoals voorzien in artikel 45 WMPC, maar op een ander moment, afhankelijk of de overeenkomst goederen of diensten betreft. Indien het om goederen gaat, moet de informatie ten laatste bij de levering aan de consument verstrekt worden. Bij diensten moet dit gebeuren vóór de uitvoering van elke dienstenovereenkomst. Dit kan voor diensten eventueel ook tijdens de uitvoering van de overeenkomst, indien de uitvoering is begonnen, mits akkoord van de consument en vóór het verlopen van de herroepingstermijn.²²⁷ *In casu* zal de informatie ten laatste bij de levering aan de consument verstrekt moeten worden.

86. De voornoemde verplichtingen zijn niet van toepassing op diensten die zelf met behulp van een techniek voor communicatie op afstand worden uitgevoerd, wanneer deze diensten in één keer worden verleend en rechtstreeks door de communicatietechniek-exploitant worden gefactureerd. Men kan hier denken aan bijvoorbeeld betaaltelevisie of het aanbieden van ringtones voor gsm's.²²⁸ In ieder geval moet ook hier de consument in kennis gesteld worden van het geografische adres van de vestiging van de onderneming waar hij zijn klachten kan indienen.²²⁹ Deze uitzondering is echter niet van toepassing op de levering van gas en elektriciteit.

²²⁶ Art. 46, §1 WMPC.

²²⁷ Art. 46, §2 WMPC.

²²⁸ R. STEENNOT, *Bescherming van de consument bij overeenkomsten op afstand*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 20.

²²⁹ Art. 46, §3 WMPC.

Volledigheidshalve dient melding gemaakt te worden van de uitzondering die vervat ligt in het K.B. van 18 november 2002 houdende uitsluiting van sommige overeenkomsten op afstand betreffende het verrichten van diensten voor logies, vervoer, het restaurantbedrijf en vrijetijdsbesteding, van het toepassingsgebied van de artikelen 79 en 80 van de wet van 21 juli 1991.²³⁰ Men mag ervan uitgaan dat deze uitzondering blijft gelden, gezien artikel 143, §2 WMPC.²³¹ Deze uitzondering is in het kader van dit schrijven eveneens niet van belang en behoeft dan ook geen verdere uitleg.

iii) Sancties

87. De sancties bij miskenning van artikel 45 WMPC zijn eerder beperkt. Artikel 48, §2 WMPC voorziet dat bij uitoefening van het herroepingsrecht de eventuele kosten voor terugzending niet ten laste van de consument worden gebracht indien de onderneming de bedoelde informatieverplichtingen van artikel 45 WMPC niet heeft vervuld.

Ingeval de onderneming de consument niet heeft verwittigd over het feit dat hij geen herroepingsrecht heeft, dan is er een herroepingstermijn van drie maanden in hoofde van de consument.²³²

88. Voornoemde sancties lijken alleen te werken indien de consument gebruik wenst te maken van zijn herroepingsrecht, de WMPC voorziet geen specifieke sancties voor het geval waarbij men dit herroepingsrecht niet wenst uit te oefenen. In dit geval kan men eventueel wel nog terugvallen op het gemeen recht. Zo de consument schade heeft geleden ingevolge het niet-verstrekken van informatie, zal deze schadevergoeding kunnen verkrijgen op grond van artikel 1382 BW. In sommige gevallen zal de consument zich ook kunnen beroepen op de leer van de wilsgebreken.²³³

89. Bij niet-naleving van artikel 46 WMPC zijn er een aantal specifieke sancties. Vooreerst kan men ook hier de eventuele kosten voor terugzending niet ten laste van de consument

²³⁰ K.B. van 18 november 2002 houdende uitsluiting van sommige overeenkomsten op afstand betreffende het verrichten van diensten voor logies, vervoer, het restaurantbedrijf en vrijetijdsbesteding, van het toepassingsgebied van de artikelen 79 en 80 van de wet van 21 juli 1991, *BS* 3 december 2002.

²³¹ R. STEENNOT, *Bescherming van de consument bij overeenkomsten op afstand*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 20-21.

²³² Art. 47, §4 *in fine* WMPC.

²³³ R. STEENNOT, *Bescherming van de consument bij overeenkomsten op afstand*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 15.

brengen indien de onderneming de informatieverplichtingen van artikel 46 niet heeft vervuld.²³⁴ Daarnaast heeft men recht op een herroepingstermijn van drie maanden in plaats van minimum veertien kalenderdagen indien de onderneming niet heeft voldaan aan de verplichtingen in artikel 46, §1 WMPC (bv. het grafische adres van de vestiging van de onderneming waar de consument met zijn klachten terecht kan is niet vermeld).²³⁵ Wanneer binnen deze termijn van drie maanden de inlichtingen alsnog worden verstrekt, begint de termijn van minimum veertien dagen te lopen de dag na ontvangst van de inlichtingen.²³⁶

In artikel 46 WMPC zelf is ook een sanctie voorzien, nl. bij ontstentenis van het herroepingsbeding terwijl de consument over een herroepingsrecht beschikt, wordt het goed of de dienst geacht te zijn geleverd aan de consument zonder voorafgaande vraag van deze laatste en is hij ook niet gehouden tot het betalen van het goed of dienst, of tot teruggave ervan.²³⁷ Dit komt er op neer dat de verkoop op afstand dan wordt gelijkgesteld met een afgedwongen aankoop.²³⁸

Een laatste hypothese betreft deze waarbij de consument geen herroepingsrecht heeft, maar daarover niet wordt geïnformeerd. In deze situatie is de sanctie onduidelijk en er is ook al lang discussie over in de rechtsleer. Volgens de letter van de wet lijkt artikel 47, §4 WMPC niet enkel het herroepingsrecht van 14 dagen te hebben uitgesloten, maar ook de sanctionering van het herroepingsrecht van drie maanden.²³⁹ TERRYIN meent dat de sanctie die bestaat uit de toekenning van een herroepingstermijn van drie maanden in dergelijk geval niet van toepassing is.²⁴⁰ Het valt volgens STEENNOT te betwijfelen of het inderdaad de bedoeling van de Belgische wetgever is geweest om geen specifieke sanctie te verbinden aan het niet-vermelden van de afwezigheid van een herroepingsrecht in de informatiebevestiging.²⁴¹

²³⁴ Art. 48, §2 WMPC.

²³⁵ Art. 47, §2 WMPC.

²³⁶ Art. 47, §2, 2de lid WMPC.

²³⁷ Art. 46, §1, 2°, 3de lid.

²³⁸ R. STEENNOT, *Bescherming van de consument bij overeenkomsten op afstand*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 18.

²³⁹ Art. 47, §4 WMPC, aanhef.

²⁴⁰ E. TERRYIN, "Artikel 80 WHPC" in *Artikelsgewijze Commentaar Handels- en Economisch recht*, Mechelen, Kluwer, 2008, losbl.

²⁴¹ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 153-154.

7.1.1.3 Herroepingsrecht

90. Het tweede mechanisme dat strekt tot bescherming van de consument bij overeenkomsten op afstand houdt in dat bij elke overeenkomst op afstand de consument het recht heeft om de overeenkomst te herroepen, zonder motivering en zonder boete.²⁴² De ratio hierachter is dat de consument bij het sluiten van het contract eventueel niet beschikt over alle relevante informatie.²⁴³

Er dient opgemerkt te worden dat het bij overeenkomsten op afstand niet langer verboden is om gedurende de bedenkttermijn van de consument de betaling van de prijs of een voorschot te eisen. Dit in tegenstelling tot bij overeenkomsten gesloten buiten de onderneming.²⁴⁴

Eerst wordt de termijn nagegaan waarbinnen de herroeping moet gebeuren, daarnaast ook op welke wijze dit moet gebeuren en tot slot komen enkele uitzonderingen op het herroepingsrecht aan bod. De gevolgen van de herroeping worden ook besproken.²⁴⁵

i) Herroepingstermijn

91. De consument beschikt over een termijn van tenminste veertien kalenderdagen²⁴⁶ waarbinnen hij de overeenkomst kan herroepen. Er kan geen kortere termijn worden bedongen, wel een langere. De termijn gaat voor goederen in vanaf de dag na de levering aan de consument, tenminste wanneer aan de informatieverplichtingen van artikel 46, §1 WMPC is voldaan. Met betrekking tot diensten begint de termijn te lopen vanaf de dag na het afsluiten van de overeenkomst of vanaf de dag waarop aan de informatieverplichtingen van

²⁴² Art. 47, §1, 1ste lid WMPC.

²⁴³ R. STEENNOT, C. BIQUET-MATHIEU, en J. LOLY, “Het herroepingsrecht: het voorstel van Richtlijn betreffende consumentenrechten en haar impact op de Belgische wetgeving”, *DCCR* 2010, afl. 84-85, 82.

²⁴⁴ R. STEENNOT, J. STUCYK, “Commentaar bij W. 6 april 2010 (Inleiding)”, *OHRA* 2010, 64; F. KORKMAZER, “De nieuwe Wet Marktpraktijken in een notendop”, *Ad Rem* 2010, 69; I. VAN DEN BOSCH, “De vervanging van de ‘Wet op de Handelspraktijken’ door ‘de Wet betreffende de Marktpraktijken en de Consumentenbescherming’ ”, *NNK* 2011, 17; X., “Wet Marktpraktijken”, *NJW* 2010, nr. 222, 350; G. STRAETEMANS, J. STUYCK, “De wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming – Een onvoldoende stap in de goede richting”, *RW* 2010-2011, nr. 10, 402; R. STEENNOT, “Weg met de wet handelspraktijken, leve de wet marktpraktijken”, *Juristenkrant* 2010, nr 207, 2.

²⁴⁵ Structuur gebaseerd op: R. STEENNOT, *Bescherming van de consument bij overeenkomsten op afstand*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 21 e.v.

²⁴⁶ F. KORKMAZER, “De nieuwe Wet Marktpraktijken in een notendop”, *Ad Rem* 2010, 69; I. VAN DEN BOSCH, “De vervanging van de ‘Wet op de Handelspraktijken’ door ‘de Wet betreffende de Marktpraktijken en de Consumentenbescherming’ ”, *NNK* 2011, 17; X., “Wet Marktpraktijken”, *NJW* 2010, nr. 222, 350.

artikel 46, §1 WMPC is voldaan, indien daaraan voldaan werd na het afsluiten van de overeenkomst, mits de herroepingstermijn geen drie maanden overschrijdt.²⁴⁷

Wanneer de onderneming de informatieverplichtingen niet is nagekomen bedraagt, zoals hoger vermeld, de herroepingstermijn drie maanden. Deze termijn gaat voor goederen in de dag van de levering aan de consument. Voor diensten is dit vanaf de dag waarop de overeenkomst werd afgesloten. Merk op dat men hier dus begint te rekenen op de dag van de levering of op de dag van het sluiten van de overeenkomst, terwijl de termijn van ten minste veertien dagen slechts vanaf de dag erna begint te lopen. Als de onderneming binnen de termijn van drie maanden de inlichtingen alsnog verstrekt, begint de termijn van minimum veertien dagen te lopen de dag na de ontvangst van de inlichtingen.²⁴⁸

92. Wat de naleving van de herroepingstermijnen betreft, wordt de kennisgeving als tijdig aangemerkt indien zij schriftelijk of op een voor de ontvanger beschikbare en toegankelijke duurzame drager is verzonden vóór het verstrijken van de termijn.²⁴⁹ Niet vereist is dus dat de onderneming de kennisgeving zou ontvangen binnen de termijn, de kennisgeving moet enkel verstuurd zijn binnen de herroepingstermijn.²⁵⁰

ii) Wijze van herroeping

93. De Wet Marktpraktijken schrijft niets voor in verband met de wijze van herroeping. Hieruit volgt dat de consument in principe vrij is in zijn keuze, zelfs een mondelinge herroeping zou volstaan. Het is echter aangeraden, met de bewijskracht indachtig, om kennis te geven van de herroeping bij aangetekende brief.

De onderneming kan niet bepalen dat de kennisgeving op een bepaalde manier moet gebeuren om geldig te zijn, dit zou afbreuk doen aan de wet die de consument de vrijheid geeft om het middel van kennisgeving te kiezen.²⁵¹

²⁴⁷ Art. 47, §1 WMPC.

²⁴⁸ Art. 47, §2 WMPC.

²⁴⁹ Art. 47, §1, laatste lid WMPC.

²⁵⁰ R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnr. 258.

²⁵¹ R. STEENNOT, *Bescherming van de consument bij overeenkomsten op afstand*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 23; E. TERRY, "Artikel 80 WHPC" in *Artikelsgewijze Commentaar Handels- en Economisch recht*, Mechelen, Kluwer, 2008, losbl.

iii) *Uitzonderingen op het herroepingsrecht*

94. Artikel 47, §4 WMPC voorziet een aantal uitzonderingen, waarin de consument het herroepingsrecht niet kan uitoefenen. De opsomming betreft zes soorten overeenkomsten waarbij de consument niet over een herroepingsrecht beschikt. In het kader van deze masterproef is geen enkele uitzondering van belang omdat ze geen toepassing kunnen vinden met betrekking tot gas en elektriciteit. De eerste uitzondering, betreffende de levering van diensten waarvan de uitvoering met instemming van de consument is begonnen vóór het einde van de herroepingstermijn zou eventueel handig kunnen zijn bij de levering van gas en elektriciteit, maar aangezien het goederen zijn is deze hier niet van toepassing.

iv) *Gevolgen van de uitoefening van het herroepingsrecht*

95. Wanneer de consument zijn herroepingsrecht uitoefent moet de onderneming de door de consument gestorte bedragen terugbetalen, dit zonder kosten. Deze terugbetaling moet plaatsvinden ten laatste binnen de dertig dagen die volgen op de herroeping.²⁵²

De consument moet enkel instaan voor de rechtstreekse kosten voor het terugzenden van de goederen.²⁵³ Zo kan de onderneming bv. geen administratieve of afhandelingskosten aanrekenen, noch bedingen opnemen die de onderneming een vergoeding toekennen louter omwille van het feit dat de consument herroept. Artikel 48, §2 WMPC bepaalt zelfs twee gevallen waarin ook de terugzendingskosten niet ten laste van de consument kunnen worden gebracht. Dit wanneer het geleverde goed of de verstrekte dienst niet beantwoordt aan de beschrijving van het goed en wanneer de onderneming de bovenvermelde informatieverplichtingen niet heeft vervuld.²⁵⁴

96. Met betrekking tot gas en elektriciteit kan de vraag opgeworpen worden naar de praktische kant van de zaak. Is het praktisch gezien mogelijk om gas en elektriciteit terug te sturen? Mijns inziens is dit niet mogelijk, aangezien gas en elektriciteit niet voor opslag vatbaar zijn. De consument zou eventueel wel kunnen gehouden worden om de waarde van de geleverde prestaties te vergoeden.²⁵⁵

²⁵² Art. 47, §3 WMPC.

²⁵³ Art. 47, §1, 2de lid WMPC.

²⁵⁴ R. STEENNOT, *Bescherming van de consument bij overeenkomsten op afstand*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 23; art. 48, §2 WMPC.

²⁵⁵ Rb. Assen 15 februari 2011, nr. 300115 \ CV EXPL 10-7299, www.rechtspraak.nl; Rb. Leeuwarden 9 februari 2011, nr. 330883 \ CV EXPL 10-5178, www.rechtspraak.nl.

7.1.2 Bijzondere regelen voor gas en elektriciteit

97. Naast de bepalingen in verband met overeenkomsten op afstand in de Wet Marktpraktijken en Consumentenbescherming, hierboven besproken, bevat het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt” nog een aantal bijzondere bepalingen met betrekking tot overeenkomsten op afstand voor gas en elektriciteit. Zo kan de overschakeling naar een andere leverancier of een verandering van contract bij dezelfde leverancier enkel op basis van een schriftelijk en ondertekend contract.²⁵⁶ De Gedragscode, die aan het Akkoord is toegevoegd, bevat eveneens regelen voor de verkoop op afstand.

7.1.2.1 Algemene bepalingen

98. De Gedragscode bevat naast een aantal bijzondere bepalingen inzake overeenkomsten op afstand via de telefoon, ook een aantal algemene bepalingen.

99. Zo bepaalt de Gedragscode dat bij elk aanbod tot en bij elke aanzet tot verkoop op afstand:

- De leveranciers uitdrukkelijk moeten vermelden dat het een aanbod tot overeenkomst betreft;
- De leveranciers en de personen die daarbij voor hen in contact treden met de consument de reden van het contact niet verkeerd mogen voorstellen;
- De leveranciers en personen die daarbij voor hen in contact treden met de consument gebruik moeten maken van de juiste prijzen voor het relevante distributienetgebied.

De leveranciers moeten hun aanbod tot verkoop op afstand en het verloop van de verkoop op afstand zodanig opstellen dat de aard en de draagwijdte duidelijk is voor de consument. Eveneens moet men de persoon die zou aanvaarden duidelijk maken dat zij resulteert in een bindende overeenkomst. Deze verduidelijking dient te gebeuren op het moment dat de consument moet aanvaarden.

100. De schriftelijke bevestiging die volgt op de afsluiting van de overeenkomst, moet uitdrukkelijk verwijzen naar de afgesloten overeenkomst met de klant en naar de toestemming die deze laatste gegeven heeft. De bevestiging bevat eveneens het registratienummer van de

²⁵⁶ Akkoord, II., Marketing en verkoopstechnieken, p. 4.

overeenkomst. Deze moet na afsluiting van de overeenkomst onverwijld aan de consument bezorgd worden en bevat volgende zaken:

- Een exemplaar van de algemene en bijzondere voorwaarden;
- Contactgegevens indien de consument een klacht heeft;

101. De bedenktijd van de overeenkomst op afstand bedraagt minstens 12 werkdagen²⁵⁷. De bevestiging vermeldt uitdrukkelijk de bedenktijd en dat hiervan op geen enkele wijze eenzijdig afstand kan worden gedaan.²⁵⁸

7.1.2.2 Bijzondere bepalingen inzake een verkoop via de telefoon

102. Strikt wettelijk gezien moet er geen geschreven contract zijn voor de levering van energie. Het kwam dan ook vaak voor dat de consument zonder dat hij het goed en wel beseft een contract gesloten had via de telefoon. Het Akkoord heeft daar verandering aan gebracht.²⁵⁹

103. De leverancier moet het contract bevestigen via een aan de consument persoonlijk gericht schrijven. Dit schrijven moet tevens een exemplaar bevatten van het door de leverancier ondertekend contract, met inbegrip van de algemene en eventuele bijzondere voorwaarden. Deze verplichtingen staan niet in de Wet Marktpraktijken, dus deze vormen een extra bescherming ten aanzien van de consument op basis van het Akkoord.

Naast de informatieverplichtingen voorzien door de WMPC, moet de bevestiging op een heldere en duidelijke manier het volgende vermelden:

- de datum en wijze van sluiting van het contract,
- de te betalen prijs en de wijze van betaling,
- de looptijd van het contract,
- de vermelding van de EAN-code²⁶⁰,

²⁵⁷ Werkdagen: het geheel van alle kalenderdagen met uitsluiting van de zondagen en wettelijke feestdagen. Als een termijn, uitgedrukt in werkdagen, op een zaterdag afloopt, wordt hij verlengd tot de eerstvolgende werkdag (art. 2, 37° WMPC).

²⁵⁸ Gedragscode voor “verkoop buiten de onderneming” en “verkoop op afstand”, III., verkoop op afstand, a, algemene bepalingen, p. 5.

²⁵⁹ G. COENE, V. LABARRE, R. VANPARYS, “Energieleveranciers en hun voorwaarden: een akkoord binnen de sector”, *Budget&Recht* 2007, 10.

²⁶⁰ De EAN-code bestaat uit 18 cijfers (EAN = European Article Numbering) die allerlei informatie bevat over een bepaald leveringspunt. Men kan dus een EAN-code hebben voor zijn elektriciteitsmeter en een EAN-code voor zijn gasmeter. In geen geval wordt met de EAN-code een klant of een gebruiker bedoeld. De code blijft voor altijd verbonden met het leveringspunt dat zich op een bepaald adres bevindt (bron: <http://www.metrix.eu/nl/veelgestelde-vragen/#question-6>).

- de vooropgestelde datum van de switch,
- de contactgegevens indien de consument een klacht heeft,
- de mogelijkheid en wijze van verzaking.

Dit impliceert dus dat naast de verplichte vermeldingen van artikel 46 WMPC, ook de boven genoemde specifieke vermeldingen moeten voorkomen op de uitdrukkelijke en schriftelijke bevestiging.²⁶¹

104. De consument moet het contract ook uitdrukkelijk en schriftelijk bevestigen. Deze bevestiging kan via de post, e-mail, fax of een andere duurzame drager aan de leverancier worden overgemaakt.

105. Pas na de afloop van de verzakingstermijn van 7 werkdagen en na de schriftelijke bevestiging is het contract bindend. Vanaf dan mag de opdracht tot switch plaatsvinden. De verzakingstermijn bij overeenkomsten op afstand via de telefoon is dus iets korter dan wanneer het gaat om overeenkomsten op afstand die niet via de telefoon zijn gesloten. De termijn is tevens korter dan de 14 kalenderdagen waarin de WMPC voorziet.²⁶²

Het overschakelen naar een andere leverancier of verandering van contract bij dezelfde leverancier zonder schriftelijke verleende bevestiging van de consument is verboden. Hierop bestaat slechts een uitzondering, nl. indien de oorspronkelijke duur en de essentiële voorwaarden niet gewijzigd worden.²⁶³

7.1.2.3 Akkoord minder bescherming dan wet?

106. Opvallend is dat het Akkoord minder bescherming biedt ten aanzien van de wet, in die zin dat de voorziene herroepingstermijn bij overeenkomsten op afstand korter is in het Akkoord dan in de wet. Zo bedraagt de herroepingstermijn inzake een verkoop via de telefoon slechts 7 werkdagen²⁶⁴, terwijl de WMPC een herroepingsrecht van 14 kalenderdagen²⁶⁵

²⁶¹ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 24.

²⁶² Zie *supra* randnummer 91.

²⁶³ Akkoord, II., Marketing- en verkoopstechnieken, 1., Verkopen via de telefoon tussen een leverancier en een consument, p. 4-5; Gedragscode voor “verkoop buiten de onderneming” en “verkoop op afstand”, III., verkoop op afstand, b, bijzondere bepalingen inzake een verkoop via de telefoon, p. 6.

²⁶⁴ Zie *supra* randnummer 105.

²⁶⁵ Zie *supra* randnummer 91.

voorziet. Dit nu het net de bedoeling van het Akkoord was om de consument een aanvullende bescherming te bieden ten aanzien van de Wet Marktpraktijken.²⁶⁶

In het kader van de Richtlijn Consumentenrechten is dit eveneens vreemd, zeker nu de Richtlijn een herroepingstermijn van 14 kalenderdagen oplegt in alle gevallen, zowel voor overeenkomsten op afstand, als voor overeenkomsten gesloten buiten de onderneming.²⁶⁷

De herroepingstermijn van 12 werkdagen voor overeenkomst op afstand die niet via de telefoon gesloten worden, biedt eveneens niet veel extra bescherming ten aanzien van de 14 kalenderdagen voorzien in de Wet Marktpraktijken.²⁶⁸

Een oorzaak hiervan kan gevonden worden in het feit dat de bedenktijd onder de oude Wet Handelspraktijken slechts 7 dagen betrof²⁶⁹ en dat het Akkoord tot stand gekomen is ten tijde van die wet.

107. Wat ook opvalt is dat de herroepingstermijn ingaat na de verzending van de bevestiging van de overeenkomst, terwijl volgens de Wet Marktpraktijken voor goederen de herroepingstermijn ingaat op de dag na de levering aan de consument. Het vertrekpunt van de bedenktijd zou dus de eerste dag van de levering moeten zijn en niet het sluiten van de overeenkomst. Volgens de COB zou men kunnen voorhouden dat deze regeling bovenop de bedenktijd van de WMPC komt en dat de consument dus in ieder geval over de langste bedenktijd beschikt, maar dit is kennelijk de bedoeling niet geweest.²⁷⁰

108. Conclusie hierbij is dat de partijen terug aan tafel gaan moeten zitten om orde op zaken te stellen, zodat het Akkoord in overeenstemming met de Wet Marktpraktijken en de Richtlijn Consumentenrechten zou zijn. Het Akkoord dient immers dringend geactualiseerd te

²⁶⁶ Zie *supra* randnummer 32.

²⁶⁷ Artikel 9, lid 1 Richtlijn Consumentenrechten; M. LOOS, J. LUZAK, “Ontwikkelingen betreffende het voorstel voor een Richtlijn consumentenrechten: de positie van de Raad en het Europees Parlement”, *NTER* 2011, afl. 5, 174; M. LOOS, J. LUZAK, “Richtlijn consumentenrechten in eindfase”, *NTER* 2011, afl. 7, 251; R. STEENNOT, C. BIQUET-MATHIEU, J. LOLY, “Het herroepingsrecht: het voorstel van Richtlijn betreffende consumentenrechten en haar impact op de Belgische wetgeving”, *DCCR* 2010, afl. 84-85, 101.

²⁶⁸ Zie *supra* randnummer 91.

²⁶⁹ G. STRAETEMANS, J. STUYCK, “De wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming – Een onvoldoende stap in de goede richting”, *RW* 2010-2011, nr. 10, 402; *ex art.* 80, §1 WHPC.

²⁷⁰ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 16-17.

worden.²⁷¹ Door een Akkoord onder leveranciers, waarvan de Minister “akte heeft genomen”, kan echter geen afbreuk worden gedaan aan de wet.²⁷²

7.2. Verkopen buiten de onderneming van de verkoper

109. Na de vrijmaking van de energiemarkt bleven er klachten komen in verband met oneerlijke en agressieve verkooppraktijken. Een verkoopstechniek bestond erin dat klanten werden geronseld aan de uitgang van supermarkten. Voor ze het goed en wel beseften ondertekenden ze een contract voor de levering van elektriciteit bij een andere stroomleverancier. Het Akkoord en de Gedragscode moesten hier samen met de toepasselijke wetgeving een einde aan stellen.²⁷³

110. Naar analogie met de verkoop op afstand zal hier eerst de regeling in de Wet Marktpraktijken besproken worden, om nadien het sectorale akkoord onder de loep te nemen. Bijkomend wordt ook de wet van 25 juni 1993 op de ambulante activiteiten²⁷⁴ en bijhorende uitvoeringsbesluiten besproken.

7.2.1. De regeling in de Wet Marktpraktijken

7.2.1.1 Toepassingsgebied

111. In een aantal gevallen waarbij een verkoop van goederen en diensten plaatsvindt (overeenkomsten betreffende onroerende goederen en rechten en verplichtingen vallen bijgevolg niet onder de toepassing van deze regelen)²⁷⁵, gaat het om een overeenkomst gesloten buiten de lokalen van de onderneming. Dit is in eerste instantie het geval wanneer een overeenkomst wordt gesloten ten huize van de consument of van een andere consument, alsook op het werk van de consument. Hetzelfde geldt wanneer een verkoop gesloten wordt tijdens een door of voor de onderneming buiten haar verkooppriimte georganiseerde excursie.

²⁷¹ Dit ook rekening houdende met de maatregelen die de laatste maanden door de regering worden doorgevoerd en de maatregelen die de regering van plan is om de komende maanden te treffen (prijzen, verbrekiingsvergoeding, ...)

²⁷² Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 12.

²⁷³ <http://www.senate.be/www/?Mival=/consulteren/publicatie2&BLOKNR=32&COLL=H&LEG=3&NR=188&SUF=&VOLGNR=&LANG=fr>.

²⁷⁴ Wet van 25 juni 1993 betreffende de uitoefening en de organisatie van ambulante en kermisactiviteiten, *BS* 30 september 1993.

²⁷⁵ R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnummer 286.

Ten slotte is er ook sprake van een overeenkomst gesloten buiten de onderneming indien de verkoop doorgaat op salons, beurzen en tentoonstellingen, op voorwaarde dat er ter plaatse geen betaling van het totale bedrag gebeurt en dat de prijs hoger is dan 200 euro.²⁷⁶

Men kan zich afvragen of de hierboven genoemde opsomming van artikel 58, §1 WMPC al dan niet limitatief is. Gelet op de *ratio legis* kan men stellen dat de opsomming louter indicatief is, zodat ook andere dan de genoemde verkopen buiten de onderneming onder het toepassingsgebied van deze regelen vallen. Het doel van de regelen bestaat er in om de consument te beschermen tegen overrompeling. Indien een consument op straat of aan de uitgang van de supermarkt aangesproken wordt om een energiecontract te sluiten kan hij immers evenveel overrompeld worden als bij hem thuis.²⁷⁷ Deze redenering lijkt volgens STEENNOT moeilijk houdbaar aangezien artikel 58, §2 WMPC de Koning de bevoegdheid verleent om het toepassingsgebied van art. 58, §1 WMPC uit te breiden tot verkopen verricht op andere plaatsen.²⁷⁸ Meer concreet betekent dit dat de consument die bijvoorbeeld op straat of in een station een overeenkomst tekent, zich in afwachting van een uitbreiding van het toepassingsgebied bij koninklijk besluit, niet op de regelen inzake verkopen buiten de onderneming zal kunnen beroepen.²⁷⁹ Dit in tegenstelling tot de Richtlijn Consumentenrechten, die bepaalt dat verkopen op openbare plaatsen als een verkoop buiten de onderneming moeten worden beschouwd. Volgens de Richtlijn gaat het dus bijvoorbeeld om een overeenkomst gesloten buiten de onderneming indien een consument wordt aangesproken in een shoppingcenter om een contract te sluiten met een leverancier van elektriciteit.²⁸⁰

112. Art. 59 WMPC sluit een aantal verkopen uit het toepassingsgebied van de overeenkomsten gesloten buiten de onderneming. Slechts twee van de uitsluitingen zijn van belang voor de verkoop van gas en elektriciteit. Als eerste de verkopen ten huize van de consument met betrekking tot een goed of een dienst waarvoor de consument het bezoek van de onderneming vooraf en uitdrukkelijk gevraagd heeft met de bedoeling te onderhandelen

²⁷⁶ Art. 58, §1, WMPC.

²⁷⁷ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 215; R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnummer 287; Rb. Turnhout 18 oktober 2010, *NJW* 2011, nr. 238, 191.

²⁷⁸ Art. 58, §2 WMPC.

²⁷⁹ R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnummer 287; Rb. Turnhout 18 oktober 2010, *NJW* 2011, nr. 238, 191.

²⁸⁰ R. STEENNOT, C. BIQUET-MATHIEU, J. LOLY, “Het herroepingsrecht: het voorstel van Richtlijn betreffende consumentenrechten en haar impact op de Belgische wetgeving”, *DCCR* 2010, afl. 84-85, 91-92; Overweging 22, Richtlijn Consumentenrechten.

over de aankoop van het goed of van die dienst.²⁸¹ Het feit dat de consument op voorhand heeft ingestemd met een bezoek omdat er vooraf door de onderneming een telefoontje is geweest, houdt geen voorgaand verzoek in. De bewijslast dat aan de voorwaarden van artikel 59, 1° WMPC is voldaan, rust op de verkoper.²⁸² Het bewijs door de onderneming van een uitdrukkelijk en voorafgaand verzoek van de consument om bij hem thuis langs te komen met de bedoeling te onderhandelen over het sluiten van een contract kan geleverd worden door middel van gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens. Een uitdrukkelijke verklaring van de consument is derhalve niet noodzakelijk volgens recente rechtspraak.²⁸³ De overeenkomsten op afstand vallen eveneens niet onder het toepassingsgebied van de overeenkomsten gesloten buiten de onderneming.²⁸⁴

7.2.1.2 Schriftelijke overeenkomst

113. Overeenkomstig artikel 60 WMPC moeten de verkopen buiten de onderneming aan de consument het voorwerp uitmaken van een geschreven overeenkomst opgemaakt in zoveel exemplaren als er contracterende partijen met een onderscheiden belang zijn.²⁸⁵ Dit vereiste is voorgeschreven op straffe van nietigheid. Het contract heeft ook nog een aantal verplichte vermeldingen, zijnde: de naam en het adres van de onderneming; de datum en de plaats van de sluiting van de overeenkomst; de nauwkeurige aanwijzing van het goed of van de dienst, alsook de belangrijkste kenmerken ervan; de termijn voor de levering van het goed of voor het verlenen van de dienst en de te betalen prijs met de wijzen van betaling. Er dient van de overeenkomst immers een informatieve functie uit te gaan. Het opnemen van voornoemde vermeldingen is niet voorgeschreven op straffe van nietigheid. De sanctionering op civielrechtelijk vlak dient te gebeuren overeenkomstig het gemeen recht.

Bovendien moet de overeenkomst volgend herroepingsbeding, in vet gedrukte letters en in een kader los van de tekst, op de voorzijde van de eerste bladzijde bevatten: “Binnen zeven werkdagen, te rekenen van de dag die volgt op die van de ondertekening van dit contract, heeft de consument het recht om zonder kosten zijn aankoop te herroepen, op voorwaarde dat hij de onderneming hiervan bij een ter post aangetekende brief op de hoogte brengt. Elk

²⁸¹ Art. 59, 1° WMPC.

²⁸² Gent 12 oktober 2005, *Jaarboek Handelspraktijken 2005*, 475; Gent 26 mei 2004, *TGR 2004*, 388; Gent 5 september 2007, *NJW 2008*, 407, noot R. STEENNOT; Antwerpen 31 oktober 2005, *RW 2007-08*, 909.

²⁸³ Gent 6 januari 2011, *NJW 2011*, afl. 243, 382, noot R. STEENNOT.

²⁸⁴ Art. 59, 4° WMPC.

²⁸⁵ Gent 3 februari 2004, *DCCR 2005*, afl. 67, 46 noot J. STUYCK.

beding waarbij de consument aan dit recht zou verzaken, is nietig. Wat betreft het in acht nemen van de termijn, is het voldoende dat de kennisgeving verstuurd wordt vóór het verstrijken van deze termijn”. Het opnemen van een herroepingsbeding in de overeenkomst is voorgeschreven op straffe van nietigheid van de overeenkomst.²⁸⁶ Dit in tegenstelling tot de overeenkomst op afstand, waar het ontbreken van het herroepingsbeding een afgedwongen aankoop tot gevolg heeft.²⁸⁷ Bepaalde rechtspraak oordeelt dat ook de formele vereisten inzake de vermelding van het herroepingsbeding (in vet gedrukte letters, in een kader los van de tekst en op de voorzijde van de eerste bladzijde) op straffe van nietigheid zijn voorgeschreven.²⁸⁸

114. De vraag is gerezen of de nietigheid van art. 60 WMPC van absolute²⁸⁹ of relatieve²⁹⁰ aard is. Kan de consument overgaan tot bevestiging van de nietigheid? De rechtspraak is ter zake verdeeld. Een aantal rechters zijn de mening toegedaan dat deze bepaling van openbare orde is en een schending moet gestraft worden met een absolute nietigheid.²⁹¹ Anderen zijn dan weer van oordeel dat het om een relatieve nietigheid gaat.²⁹² DE SMEDT, LACOSTE en STEENNOT menen dat de nietigheid niet absoluut is, aangezien de bepalingen hoofdzakelijk ertoe strekken private belangen te beschermen.²⁹³

De consument heeft bij een relatieve nietigheid (i.t.t. bij een absolute nietigheid) de mogelijkheid om aan de nietigheid voorbij te gaan, om deze te bevestigen. Er dient op gewezen te worden dat het bestaan van dergelijke bevestiging niet te vlug aanvaard mag worden. Zo zal, indien de consument toch tot uitvoering overgaat, bewezen moeten worden

²⁸⁶ Art. 60 WMPC; R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnummer 290; R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 215.

²⁸⁷ Zie *supra* randnummer 89.

²⁸⁸ Bergen 13 maart 2008, *Jaarboek Handelspraktijken* 2008, 411; Rb. Turnhout 18 oktober 2010, *NJW* 2011, nr. 238, 191.

²⁸⁹ Absolute nietigheid: sanctioneert een regel van algemeen belang, de openbare orde of de goede zeden. Deze nietigheid kan worden gevorderd door elke belanghebbende ongeacht of deze partij is bij de overeenkomst, dan wel een derde is.

²⁹⁰ Relatieve nietigheid: betreft niet de openbare orde en beschermt regels inzake private belangen. Deze nietigheid kan enkel ingeroepen worden door de persoon die beschermd wordt zelf.

²⁹¹ Bergen 11 juni 2001, *Cah. Dr. Immo* 2001, afl. 5, 23, noot L. BERNICH; Antwerpen 1 juni 2004, *NJW* 2005, 801; Rb. Turnhout 18 oktober 2010, *NJW* 2011, nr. 238, 191.

²⁹² Gent 10 september 2003, *NJW* 2003, 1305; Gent 12 oktober 2005, *Jaarboek Handelspraktijken* 2005, 475; R. STEENNOT, “Verkoop buiten de onderneming”, *NJW* 2010, afl. 231, 761.

²⁹³ P. DE SMEDT, “Wij kopen niet aan de deur meneer! Enkele kanttekeningen bij de huis-aan-huisverkoop”, noot onder Vred. Sint-Truiden 4 juni 1996, *AJT* 1996-97, 279; A. LACOSTE, “La portée des dispositions protégeant les consommateurs dans le cadre des ventes par démarchage ou comment renoncer à un droit de renonciation”, *DCCR* 1996, 231; R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnummer 291.

dat de consument bewust tot uitvoering is overgegaan en dat hij op de hoogte was van de mogelijkheid om de nietigheidssanctie in te roepen.²⁹⁴

De rechter die oordeelde dat ook de formele vereisten inzake vermelding van het herroepingsbeding op straffe van nietigheid zijn voorgeschreven, leek te opteren voor een relatieve nietigheid voor het ontbreken van die formele vereisten. Dit betekent ook hier dat de consument kan verzaken zich er op te beroepen en de nietigheid kan gedekt worden.²⁹⁵

De vraag naar de absolute of relatieve nietigheid is vooral van belang in verband met de mogelijkheid voor de rechter om ambtshalve een schending op te werpen. Dit is echter enkel mogelijk wanneer er sprake is van een absolute nietigheid. Sinds een arrest van het Hof van Justitie van 21 november 2002 is dit echter niet meer van belang. De rechter oordeelde dat de nationale rechter de nietigheid van een beding *moet* opwerpen.²⁹⁶

7.2.1.3 Herroepingsrecht

115. Overeenkomsten gesloten buiten de lokalen van de onderneming zijn slechts definitief na een termijn van 7 werkdagen te rekenen vanaf de dag die volgt op die van de ondertekening van het contract. Bij de verkoop op proef neemt de bedenktijd een aanvang op de dag waarop het goed wordt geleverd en eindigt hij met het verstrijken van de proefperiode. Ook in dit geval mag de bedenktijd niet korter zijn dan zeven werkdagen.

Opvallend is dat de herroepingstermijn hier korter is dan bij overeenkomsten op afstand, dit terwijl de Richtlijn betreffende Consumentenrechten ook voor overeenkomsten gesloten buiten de lokalen van de onderneming in een herroepingstermijn van veertien kalenderdagen voorziet.²⁹⁷ Het feit dat de ratio voor de toekenning van het herroepingsrecht verschilt bij overeenkomsten op afstand en overeenkomsten gesloten buiten de onderneming zou rechtvaardigen waarom de herroepingstermijn bij overeenkomsten op afstand langer is. In geval van een overeenkomst gesloten buiten de lokalen van de onderneming heeft de consument in de regel de gelegenheid gehad om het goed of de dienst te beoordelen, terwijl bij de verkoop op afstand de consument zijn keuze heeft moeten maken zonder de gelegenheid gehad te hebben om het goed of dienst van dichtbij te onderzoeken. Waar de

²⁹⁴ R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnummer 291.

²⁹⁵ Bergen 13 maart 2008, *Jaarboek Handelspraktijken* 2008, 411

²⁹⁶ HvJ 21 november 2002, nr. C-473/00, *Cofidis*, *J.C.P.* 2003, Jur. II, 10082, 947, noot G. PAISANT.

²⁹⁷ Zie *supra* randnummer 106; LOOS, M., LUZAK, J., "Richtlijn consumentenrechten in eindfase", *NTER* 2011, afl. 7, 249-252; Artikel 9, lid 1 Richtlijn Consumentenrechten.

consument dus bij overeenkomsten op afstand een herroepingsrecht heeft omdat hij het goed en de dienst omwille van de afstand niet heeft kunnen beoordelen, is de ratio bij een verkoop buiten de onderneming het gevaar voor overrompeling.²⁹⁸

116. Tijdens de bedenktijd heeft de consument het recht om aan de onderneming mee te delen dat hij zijn aankoop herroept. Dit moet gebeuren middels een aangetekende brief (i.t.t. bij de verkoop afstand). Het volstaat dat de brief is verzonden vóór het verstrijken van de bedenktijd. Binnen deze termijn mag geen enkele levering van een dienst gebeuren, indien men toch overgaat tot levering van een dienst wordt dit gelijkgesteld met een afgedwongen aankoop.²⁹⁹ Het leveren van diensten is echter pas toegelaten na het verstrijken van de bedenktijd. Goederen kunnen wel worden geleverd gedurende de bedenktijd. In dat kader kan worden opgemerkt dat de levering elektriciteit en gas onder de Wet Marktpraktijken moet worden beschouwd als de levering van een goed en niet als een dienstverlening.³⁰⁰ Dit impliceert dat gas en elektriciteit in principe wel kunnen geleverd worden gedurende de bedenktijd. Er mag ook geen voorschot of betaling, in welke vorm ook, van de consument worden geëist noch aanvaard vooraleer deze termijn is verstreken (indien men dat toch doet, kan men als onderneming strafrechtelijke gesanctioneerd worden). Hierop bestaat een uitzondering. Op salons, beurzen en tentoonstellingen mag er wel een voorschot geëist of een betaling aanvaard worden.³⁰¹ Indien de consument zijn aankoop herroept, kunnen hem daarvoor geen kosten worden aangerekend. Evenmin kan van hem daarvoor een schadevergoeding gevraagd worden.³⁰² De herroeping moet dus volledig kosteloos gebeuren.

7.2.2. Regeling ambulante activiteiten

117. De wet van 25 juni 1993 betreffende de uitoefening en de organisatie van ambulante en kermisactiviteiten en het koninklijk besluit van 24 september 2006 betreffende de uitoefening en de organisatie van ambulante activiteiten zijn eveneens van belang in het kader van overeenkomsten gesloten buiten de onderneming. Het verschil in de Regeling ambulante

²⁹⁸ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 178; Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer*, nr. 2340/001, doc. 52, 64; Gent 7 december 2005, *NJW* 2006, 854; Gent 23 maart 2005, *DCCR* 2006, afl. 73, 70; Gent 14 september 2005, *Jaarboek Handelspraktijken* 2005, 471.

²⁹⁹ R. STEENNOT, Hoorcolleges consumentenbescherming, les 16 november 2011.

³⁰⁰ R. STEENNOT, "De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten", in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 217.

³⁰¹ Art. 61 WMPC; Art. 62 WMPC.

³⁰² Art. 63 WMPC.

activiteiten en de WMPC, zit hem in het feit dat de wet betreffende de uitoefening van ambulante activiteiten en de organisatie van openbare markten bepaalde vormen van ambulante handel verbiedt en andere vergunningsplichtig maakt, terwijl de WMPC, zonder verbod te bepalen, een consumentrechtelijke bescherming wil bieden voor bepaalde vormen van verkoop buiten de onderneming van de verkoper.³⁰³

118. Als ambulante activiteit wordt beschouwd elke verkoop, tekoopaanbieding of uitstalling met het oog op de verkoop aan de consument van producten³⁰⁴ en diensten³⁰⁵ door een handelaar buiten de vestigingen vermeld in zijn inschrijving in de Kruispuntbank van Ondernemingen of door een persoon die niet over een dergelijke vestiging beschikt.³⁰⁶

119. De uitoefening van ambulante activiteiten is onder bepaalde voorwaarden toegelaten op de openbare en private markten, de openbare weg, op de andere plaatsen van het openbaar domein, op de plaatsen grenzend aan de openbare weg en op de commerciële parkingplaatsen. Met de openbare weg worden gelijkgesteld, de parkingplaatsen gelegen op de openbare weg, de winkelgalerijen, de stations-, luchthaven- en metrohallen en de plaatsen waar kermissen doorgaan. Het uitoefenen van ambulante activiteiten is eveneens ten huize van consumenten toegelaten, voor zover deze activiteiten betrekking hebben op producten of diensten voor een totale waarde van minder dan 250 euro per consument. De Koning kan, onder de voorwaarden die Hij bepaalt, het toepassingsgebied van ambulante activiteiten tot andere plaatsen uitbreiden. Hij heeft van deze bevoegdheid gebruik gemaakt middels het KB van 24 september 2006 betreffende de uitoefening en de organisatie van ambulante activiteiten.³⁰⁷

120. Artikel 3 van dit KB is van belang omdat het enkele regelen formuleert die strekken tot de bescherming van de consument. Het KB bepaalt immers dat het bedrag van 250 euro (vermeld in artikel 4 wet 25 juni 1993) per consument niet van toepassing is op de toelevering van water, gas en elektriciteit en de diensten van telefonie, de toegang tot internet en televisiekanalen, de verkopen van één enkel elektrisch huishoudtoestel tot een maximum

³⁰³ P. DE SMEDT, "Wij kopen niet aan de deur meneer! Enkele kanttekeningen bij de huis-aan-huisverkoop", noot onder Vred. Sint-Truiden 4 juni 1996, *AJT* 1996-97, 277.

³⁰⁴ Hier bedoelt men lichamelijke roerende goederen in de zin van artikel 2, 5° WMPC.

³⁰⁵ In de WMPC worden diensten ruim omschreven, in het kader van de ambulante activiteiten moet het om daden van koophandel of ambachtsactiviteiten gaan.

³⁰⁶ Art. 2, §1 wet van 25 juni 1993 betreffende de uitoefening en de organisatie van ambulante en kermisactiviteiten.

³⁰⁷ Art. 4 wet 25 juni 1993; R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnummer 295; Koninklijk besluit van 24 september 2006 betreffende de uitoefening en de organisatie van ambulante activiteiten, *BS* 29 september 2006.

bedrag van 700 euro, en de verkopen, met inbegrip van de levering en de plaatsing, van een enkel artikel of dienst inzake inrichting van het huis, tuinaanleg en huishouding, tot een maximum bedrag van 700 euro. Bij voorgaande opsomming mag het dus wel gaan om een bedrag hoger dan 250 euro opdat een consument bescherming zou genieten. Om deze uitzondering toepassing te laten vinden, moet er wel aan een aantal bijkomende voorwaarden worden voldaan wat de toelevering van water, gas en elektriciteit en de diensten van telefonie en de toegang tot internet en televisiekanalen betreft. De verkopen aan de consument gesloten buiten de onderneming van de verkoper moeten vooreerst het voorwerp uitmaken van een schriftelijk en ondertekend contract. De verkoper moet de consument een origineel en duidelijk leesbaar exemplaar van het door beide partijen ondertekend contract overhandigen. De verkoper moet vervolgens het contract bevestigen via een aan de consument persoonlijk gericht schrijven. Deze bevestiging bevat tevens een kopie van het door de verkoper ondertekend contract, met inbegrip van de algemene en eventuele bijzondere voorwaarden. De consument kan op eenvoudig verzoek een kopie ontvangen van het door hem ondertekende contract. Tot slot heeft de consument het recht om na 14 werkdagen te verzaken aan de overeenkomst. Deze termijn begint te lopen na ontvangst van de bevestiging van de verkoper of vanaf de ontvangst van de door de consument gevraagde kopie van het door hem ondertekende contract.³⁰⁸

De consument die bij hem thuis contracteert, zal dus bij de verwerving van de in het K.B. bepaalde nutsdiensten over een langere herroepingstermijn beschikken. Het herroepingsrecht voorzien in de regeling van ambulante activiteiten is immers aanzienlijk langer dan bij toepassing van de WMPC. Daarnaast begint de herroepingstermijn ook op een later tijdstip te lopen, nl. na de ontvangst van de bevestiging in plaats van de dag na het sluiten van de overeenkomst. Deze regelen gelden bovendien ook indien de consument de verkoper uitdrukkelijk en voorafgaandelijk heeft uitgenodigd om bij hem thuis langs te komen om te onderhandelen over het sluiten van een overeenkomst.³⁰⁹

121. Men kan zich hierbij afvragen of de regeling van de Wet Marktpraktijken nog van belang is. De wet biedt wel een aantal beschermingsmechanismen waardoor ze nog steeds nuttig is. Zo bepaalt artikel 61 WMPC dat er geen enkele levering van een dienst mag geschieden en

³⁰⁸ Art. 3 KB betreffende de uitoefening en de organisatie van ambulante activiteiten; R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnummer 296.

³⁰⁹ R. STEENNOT, "De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten", in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 218.

geen betaling van de consument mag worden aanvaard vooraleer de bedenkttermijn is verstreken. Wat het verbod van de levering van een dienst binnen de bedenkttermijn betreft, dient nogmaals opgemerkt te worden dat dit echter niet van toepassing is op gas en elektriciteit, aangezien het goederen zijn. De wet schrijft eveneens voor dat de overeenkomst nietig is wanneer geen melding wordt gemaakt van het herroepingsbeding of wanneer het vereiste van een geschreven overeenkomst niet wordt gerespecteerd.³¹⁰

7.2.3. Bijzondere regelen voor gas en elektriciteit

122. Naast de Wet Marktpraktijken en de wet van 25 juni 1993 bevat ook het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt” en bijhorende Gedragscode een aantal regelen ter bescherming van de consument bij de verkopen van nutsdiensten gesloten buiten de onderneming van de verkoper. Belangrijk hierbij is dat het Akkoord en de Gedragscode iedere verkoop buiten de lokalen van de onderneming viseren. Men heeft alle verkoopspraktijken die niet in het kantoor, op de zetel of in een winkel van de leverancier of van zijn aangestelde of voortverkoper plaatsvinden of niet op afstand gebeuren voor ogen. Zo vallen onder meer deur-aan-deurverkopen, verkopen op de openbare of private weg, verkopen in de winkelinrichting van andere verkopers, verkopen op beurzen, salons en tentoonstellingen, verkopen in private of publieke zalen die niet toebehoren aan de leverancier, ... onder de regeling van het Akkoord en de Gedragscode.³¹¹ Er dient hier volledigheidshalve opgemerkt te worden dat de titel over overeenkomsten buiten de onderneming in de Gedragscode luidt als volgt: “Verkopen aan de consument gesloten buiten de onderneming van de *consument*”. Men doelt hier op verkopen aan de consument gesloten buiten de onderneming van de *verkoper*. Het betreft hier waarschijnlijk een louter materiële vergissing. Dit wijst er wel op dat het Akkoord toch met enige nonchalance is opgesteld.

123. Vooreerst bevatten het Akkoord en de Gedragscode een aantal algemene bepalingen. De verkopen aan de consument gesloten buiten de onderneming van de verkoper moeten het voorwerp uitmaken van een schriftelijk en ondertekend contract. De verkoper moet daarbij

³¹⁰ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 218.

³¹¹ Akkoord, II., Marketing- en verkoopstechnieken, 2., De verkopen aan de consument gesloten buiten de onderneming van de verkoper, p. 6; Gedragscode voor “verkoop buiten de onderneming” en “verkoop op afstand”, II., verkopen aan de consument gesloten buiten de onderneming van de consument, a, algemene bepalingen, p 3; [http://economie.fgov.be/nl/consument/Handelspraktijken/Ventes dehors/](http://economie.fgov.be/nl/consument/Handelspraktijken/Ventes%20dehors/); Rb. Turnhout 18 oktober 2010, *NJW* 2011, nr. 238, 191.

aan de consument een origineel exemplaar van het door beide partijen ondertekend contract overhandigen. De leverancier moet naderhand het contract bevestigen via een aan de consument persoonlijk gericht schrijven.³¹² Deze bevestiging vermeldt op een heldere en duidelijke manier, net zoals bij de overeenkomsten op afstand, het volgende:

- de datum en de plaats van de sluiting van het contract,
- de te betalen prijs en de wijze van betaling,
- de looptijd van het contract,
- de vermelding van de EAN-code,
- de vooropgestelde datum van de switch,
- de contactgegevens indien de consument een klacht heeft,
- de mogelijkheid en wijze van verzaking.

De bevestiging houdt tevens de verplichting in voor de leverancier om een kopie van het door de leverancier ondertekend contract, met inbegrip van de algemene en eventuele bijzondere voorwaarden toe te voegen.³¹³

124. De consument heeft volgens het Akkoord, net zoals in de regeling voor ambulante activiteiten, het recht om binnen de 14 werkdagen³¹⁴ te verzaken aan de overeenkomst na ontvangst van de bevestiging van de leverancier of vanaf de ontvangst van het door de consument gevraagd kopie van het door hem ondertekende contract.³¹⁵

125. De Gedragscode bevat daarnaast nog een aantal handelspraktijken die de leverancier moet naleven bij verkoop buiten de onderneming. Zo moeten leveranciers en verkoopsagenten spontaan een legitimatiebewijs, waarop duidelijk de naam van de leverancier, de naam van de verkoopsagent en zijn foto en een vervaldatum van de kaart vermeld staan, tonen zodra ze contact hebben gelegd met een consument. Zij moeten ook aan het begin van het gesprek uitdrukkelijk vermelden voor welke leverancier zij optreden alsook de coördinaten (naam verkoper en leverancier – telefoonnummer) van de leverancier en de verkoopsagent automatisch en schriftelijk overhandigen. De verkopers beschikken eveneens over een

³¹² Dit voegt echter niets toe aan wat art. 3 van het KB betreffende de uitoefening en de organisatie van ambulante activiteiten bepaalt.

³¹³ Ook deze bepaling is een herhaling van wat in art. 3 van het KB betreffende de uitoefening en de organisatie van ambulante activiteiten reeds bepaald wordt.

³¹⁴ In tegenstelling tot bij de overeenkomsten gesloten op afstand, is de bedenktijd van het Akkoord hier ruimer dan in de WMPC.

³¹⁵ Gedragscode voor “verkoop buiten de onderneming” en “verkoop op afstand”, II., verkopen aan de consument gesloten buiten de onderneming van de consument, a, algemene bepalingen, p 3.

leurkaart op grond van de wet betreffende de ambulante activiteiten en de uitvoeringsbesluiten.

De leveranciers en verkoopagenten dienen gebruik te maken van actuele tariefkaarten voor het relevante distributienetgebied, indien er geen verbinding mogelijk is met interactieve contactpunten. Voornoemde overhandigen de consument in alle omstandigheden volgende zaken:

- een exemplaar van het contract met inbegrip van de algemene en bijzondere voorwaarden, gedetailleerd en leesbaar ingevuld door de verkoopsagent met de duidelijke vermelding van het recht om van de aankoop af te zien binnen de 14 werkdagen na ontvangst van de bevestiging door de leverancier van het contract;
- een overzicht van de prijs die van toepassing is op het afgesloten leveringscontract, en in geval de prijs herzienbaar is, de prijsindexatieformule en de meest recente parameters;
- contactgegevens indien de consument een klacht heeft.³¹⁶

126. Tot slot bevat de Gedragscode nog een aantal contractuele bepalingen. Leveranciers dienen hun contractformulieren zodanig op te stellen dat de aard en de draagwijdte van het document duidelijk is voor de persoon die het tekent. De aard en de draagwijdte van het document alsook het feit dat zij resulteert in een overeenkomst wordt verduidelijkt in de titel en in de onmiddellijke nabijheid van de plaats waar de consument moet ondertekenen. De verkopers moeten vermelden dat de leverancier het contract schriftelijk dient te bevestigen via een aan de consument persoonlijk gericht schrijven.

De Gedragscode herhaalt dat de leveranciers dienen te voorzien in een bedenktijd van ten minste 14 werkdagen voor de consument, waarvan de consument op geen enkele wijze eenzijdig afstand kan doen. Deze bedenktijd is op basis van de Gedragscode ook van toepassing indien de verkoopsagent op initiatief van de consument werd uitgenodigd.³¹⁷

127. Uit het vorige blijkt dat het Akkoord en de Gedragscode eigenlijk niet zoveel toevoegen aan de bescherming die de consument al krijgt op grond van de Wet Marktpraktijken en de wet van 25 juni 1993 inzake ambulante activiteiten en haar uitvoeringsbesluit. De leverancier

³¹⁶ Gedragscode voor “verkoop buiten de onderneming” en “verkoop op afstand”, II., verkopen aan de consument gesloten buiten de onderneming van de consument, b, handelspraktijken, p 3-4.

³¹⁷ Gedragscode voor “verkoop buiten de onderneming” en “verkoop op afstand”, II., verkopen aan de consument gesloten buiten de onderneming van de consument, c, contractuele bepalingen, p 4.

wordt enerzijds verplicht om het contract te bevestigen via een aan de consument persoonlijk gericht schrijven. Anderzijds verkrijgt de consument een verzakingsrecht van 14 werkdagen.³¹⁸ Deze twee beschermingsmechanismen worden echter al in de regeling inzake ambulante activiteiten gevonden. Er worden wel een aantal specifieke informatieverplichtingen opgelegd aan de verkoper en de leverancier.³¹⁹

128. Bij een onderzoek in 2007 bleek dat vijf leveranciers verkochten aan huis: Electrabel, Essent, Lampiris, Luminus en Nuon. Alleen Electrabel volgde toen de herroepingstermijn van 14 werkdagen. De overige leveranciers hadden wel een beding met een herroepingsrecht van 14 werkdagen op de bestelbon voorzien, maar het beding viel te weinig op. Op de bestelbon van Lampiris stond zelfs helemaal geen herroepingsbeding.³²⁰

7.3. Sancties in het Akkoord en de Gedragscode

129. Naast de sancties voor de niet-naleving van de regelen met betrekking tot overeenkomsten op afstand en overeenkomsten gesloten buiten de onderneming in de Wet Marktpraktijken, kan de consument zich ook beroepen op de sancties voorzien in het Akkoord en de Gedragscode.

Elke inbreuk op de bepalingen van het Akkoord en de Gedragscode vast te stellen door de Algemene Directie Controle en Bemiddeling met betrekking tot de verkoop gesloten buiten de onderneming van de verkoper en van een verkoop via de telefoon geeft aanleiding tot:

- onmiddellijke terugbetaling aan de consument van alle door hem betaalde facturen. Er wordt hem verder geen enkel verbruik gefactureerd.
- Onmiddellijk herstel van de consument in zijn oude contractuele relatie. De oude leverancier neemt de consument kosteloos terug zo vlug als technisch mogelijk.³²¹

Het Akkoord voorziet dus enkel in een privaatrechtelijke sanctie in het geval waarin de overeenkomst via de telefoon werd gesloten.³²²

³¹⁸ R. STEENNOT, "De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten", in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 218.

³¹⁹ http://economie.fgov.be/nl/consument/Handelspraktijken/Ventes_dehors/.

³²⁰ G. COENE, V. LABARRE, R. VANPARYS, "Energieleveranciers en hun voorwaarden: een akkoord binnen de sector", *Budget&Recht* 2007, 11.

³²¹ Akkoord, II., "Marketing- en verkoopstechnieken", 3., "sancties".

³²² R. STEENNOT, "De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten", in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 221.

130. De vraag rijst of de consument, die geen partij is bij het Akkoord, zich op deze sancties kan beroepen. STEENNOT argumenteert dat dit wel degelijk mogelijk is. De regelen zijn volgens hem dermate duidelijk geformuleerd ten voordele van elke consument, dat men kan stellen dat deze bepaling een beding ten gunste van een derde inhoudt. Aanvaardt men deze stelling, dan beschikt de consument, wanneer de regelen uit het Akkoord worden miskend, over een rechtstreekse (contractuele) vordering tegenover de leverancier die het akkoord onderschreef. Hierbij kan de consument de terugbetaling eisen van hetgeen hem werd gefactureerd.³²³

7.4. Algemene bepalingen Gedragscode

131. Behoudens de hierboven besproken specifieke bepalingen van het Akkoord en de Gedragscode in verband met verkoop op afstand en verkoop buiten de onderneming moeten ook een aantal algemene bepalingen vermeld worden waarmee de leveranciers en verkoopsagenten van gas en elektriciteit rekening moeten houden bij het afsluiten van overeenkomsten op afstand of buiten de onderneming.

132. Leveranciers en verkoopsagenten dienen de wens te respecteren van consumenten die te kennen geven geen publiciteit te willen ontvangen (bv. d.m.v. een stickertje op de brievenbus met het opschrift ‘geen reclame a.u.b.’)

Ze mogen enkel verkoopgesprekken met de consument aanknopen op redelijke tijdstippen, waarbij erkend wordt dat het begrip ‘redelijk’ kan variëren afhankelijk van de locaties en de verschillende types gezinnen. Zo mogen ze bijvoorbeeld niet tussen 17u en 19u langsgaan bij bepaalde gezinnen omwille van de drukte tijdens de maaltijd.³²⁴ De leveranciers en verkoopsagenten benaderen de consument ook enkel binnen de uren in overeenstemming met de desbetreffende wetgeving en in geen geval voor 9u en na 20u.

Men mag geen misbruik maken van de zwakheid van de consument. Zo bijvoorbeeld worden er geen overeenkomsten aangeboden of afgesloten met consumenten die klaarblijkelijk niet in staat zijn om de draagwijdte van de voorgestelde overeenkomst te beoordelen (men kan hier

³²³ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 218-219; Cass. 4 januari 1988, *RW* 1988-1989, 90.

³²⁴ <http://www.energieenarmoede.net/pdf/Over-spanning-65-73.pdf>.

bijvoorbeeld denken aan de gebrekkige taalkennis van een allochtoon of aan een analfabeet³²⁵). De leveranciers en verkoopsagenten moeten eveneens bijzonder gereserveerd optreden ten aanzien van ouderen, mindervaliden en kansarmen.

De leveranciers en verkoopsagenten moeten, zodra ze contact hebben gelegd, de leverancier die ze vertegenwoordigen, hun bedoeling en in voorkomend geval hun identiteit kenbaar maken. Op eenvoudige vraag van de consument beëindigen ze het gesprek en/of verlaten het pand onmiddellijk. Verkoopsagenten verbreken vrijwillig het contact met de consument, als deze duidelijk laat blijken dat het contact storend, ongewenst of ongepast is.

Bij het negotiëren van een leveringsovereenkomst informeren de leverancier en de verkoopsagent naar het bestaan van de huidige overeenkomst, naar de duur van deze overeenkomst en de van toepassing zijnde opzeggingstermijnen. De leverancier en verkoopsagent informeren de consument over de mogelijke gevolgen van de situatie die ontstaat indien er nog een lopende overeenkomst met een andere leverancier geldt en over hoe de overgang van leverancier verloopt.

De leveranciers en de verkoopsagenten moeten op elk moment vermijden dat de consument enige doorgegeven informatie verkeerd begrijpt of valse veronderstellingen maakt, vooral in verband met mogelijke besparingen.

Ze moeten erover waken dat de consument heeft begrepen: dat hij een contract heeft getekend of heeft ingestemd om van energieleverancier te veranderen; met welke leverancier hij een nieuwe overeenkomst heeft gesloten; welke de toegepaste all-in prijs is die overeenstemt met zijn energievoorziening; wanneer de vooropgestelde datum van de nieuw afgesloten overeenkomst juist ingaat; dat hij over een recht op annulering beschikt gedurende ten minste 7 werkdagen ingeval van een verkoop op afstand (via de telefoon gesloten) of 14 werkdagen ingeval van een verkoop buiten de onderneming en weet welke stappen hij moet ondernemen om zijn contract te annuleren; dat hij heeft ingestemd met een vroegtijdige beëindiging of opzegging van zijn lopende overeenkomst en dat hij beseft welke de gevolgen zijn van een vroegtijdige beëindiging of opzegging van de overeenkomst. De leveranciers en verkoopsagenten waken er eveneens over dat ze de consument er op geen enkele manier toe

³²⁵ <http://www.energieenarmoede.net/pdf/Over-spanning-65-73.pdf>.

aanzetten zijn lopende contract voortijdig te beëindigen en geen misbruik maken van de aan de consument toegekende herroepingstermijn.³²⁶

7.5. Bevindingen Commissie Onrechtmatige Bedingen

133. De Commissie Onrechtmatige Bedingen (C.O.B.), die dient toe te zien op een adequate voorlichting van de consument, vooral in het kader van contractuele rechten en plichten, heeft een aantal bevindingen gedaan met betrekking tot overeenkomsten op afstand en verkoop buiten de onderneming. De procedure van totstandkoming van een overeenkomst via internet werd nagegaan.

134. Er werd vastgesteld dat de informatie over het herroepingsrecht in veel gevallen slechts tijdens de contractsluiting, juist voordat de consument gebonden werd, werd gegeven. Zo wordt de consument bijvoorbeeld, wanneer de procedure van contractsluiting uit 8 stappen bestaat, pas op de 7de stap ingelicht over zijn bedenktijd. Dit terwijl bij het aanbod van een overeenkomst op afstand de consument op heldere en begrijpelijke wijze moet ingelicht worden over een aantal elementen, waaronder het herroepingsrecht, door elk middel dat aangepast is aan de gebruikte techniek voor communicatie op afstand³²⁷. Volgens de Commissie is dit niet in overeenstemming met het doel van deze wettelijke informatieverplichting.

Het advies van de Commissie luidt dat er, bijvoorbeeld in de contractvoorwaarden, duidelijker informatie moet gegeven worden over de verschillende wijzen van totstandkoming en de in voorkomend geval van toepassing zijnde herroepingsrechten. Deze minimale elementen van informatie dienen op een heldere en begrijpelijke wijze te worden medegedeeld. Concreet houdt dit in dat de informatie niet verspreid over de website staat, maar dat ze duidelijk gepresenteerd wordt ten behoeve van de gemiddelde consument.

135. Er diende ook te worden vastgesteld dat in veel gevallen de bedenktijdregeling niet overeenkomstig het Akkoord werd bedongen. Vaak was de regeling gewoon niet duidelijk,

³²⁶ Gedragscode, I, Algemene bepalingen, p. 1-2.

³²⁷ Art. 45 WMPC.

bijvoorbeeld wat het vertrekpunt van de bedenktijd betreft. Dit hoewel het Akkoord voor bepaalde gevallen in een specifieke herroepingstermijn voorziet.³²⁸

7.6 Conclusie

136. Zowel voor overeenkomsten gesloten op afstand als voor overeenkomsten buiten de onderneming van de verkoper gesloten voorzien de WMPC en het Akkoord in heel wat beschermingsmechanismen. De informatieverplichtingen en de mogelijkheid tot herroeping zijn ongetwijfeld de belangrijkste. De herroepingstermijn bij overeenkomsten op afstand bedraagt 14 kalenderdagen, terwijl deze slechts 7 werkdagen bedraagt bij een verkoop gesloten buiten de onderneming. De ratio legis voor het toekennen van een herroepingsrecht zou dit rechtvaardigen. Mijns inziens zullen beide herroepingstermijnen in de toekomst 14 kalenderdagen bedragen, gezien de Richtlijn Consumentenrechten. Voor gas en elektriciteit is die korte herroepingstermijn evenwel geen probleem, gelet op het KB van 24 september 2006 en het Akkoord. Beide regelgevingen voorzien immers in een herroepingstermijn van 14 werkdagen. Voor overeenkomsten op afstand gesloten via de telefoon voorziet het Akkoord daarentegen in een kortere herroepingstermijn dan voorzien in de Wet Marktpraktijken. Het Akkoord dient op dit vlak dringend aangepast te worden. Tot slot is ook het terugzenden van de goederen als gevolg van de herroeping merkwaardig in het kader van gas en elektriciteit. Uit hun aard is het echter niet mogelijk om dergelijke goederen terug te zenden.³²⁹

³²⁸ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 23-24.

³²⁹ Zie *supra* hoofdstuk 4 “Gas en elektriciteit”.

Hoofdstuk 8: Verandering van elektriciteits- en gasleverancier

137. Aangezien het hier om specifieke regelgeving gaat, die niet in de Wet Marktpraktijken voorkomt, gaat dit hoofdstuk onmiddellijk over tot de bespreking van het Akkoord.

138. Het Akkoord heeft voorzien in een aantal regelen om het de consument gemakkelijker te maken over te schakelen van de ene leverancier naar de andere. Concreet komt de regeling hier op neer dat een verandering van leverancier voor de consument zelf een zo klein mogelijke rompslomp met zich meebrengt. Het is de bedoeling dat de leveranciers (oude en nieuwe leverancier) de praktische kant van de zaak onder elkaar afhandelen.³³⁰

8.1 Een vlotte switch

139. Het gevaar bij het overschakelen van energieleverancier bestaat erin dat de klant zijn bestaande contract niet binnen de vooropgestelde termijn opzegt en zo het risico loopt om een schadevergoeding³³¹ te moeten betalen. Het Akkoord wil hieraan tegemoet komen.³³²

140. De leveranciers verbinden zich ertoe alle maatregelen te nemen om te vermijden dat een verandering van elektriciteits- en gasleverancier gepaard gaat met nadelige gevolgen voor de consument. Ze proberen te voorkomen dat de consument verbrekingsvergoedingen of schadevergoedingen wegens niet conforme opzegging of wegens voortijdige beëindiging van de lopende overeenkomst dient te betalen. Dit door bijvoorbeeld de start van een nieuwe overeenkomst te laten aansluiten op de afloop van de overeenkomst met de vorige leverancier.

Om dit doel te bereiken is, bij de verandering van leverancier, de oude leverancier verplicht om de einddatum en de opzegtermijn (die maximum 2 maand mag zijn³³³) van het lopende leveringscontract onmiddellijk over te maken aan de nieuwe leverancier, wanneer deze laatste hierom verzoekt. De nieuwe leverancier maakt hierbij de naam en de EAN-code van de consument over aan de oude leverancier. De nieuwe leverancier moet tevens in staat zijn het bewijs te leveren dat hij een contract heeft afgesloten met de consument of dat hij een mandaat heeft ontvangen van de consument om deze gegevens op te vragen. De leverancier

³³⁰ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 222.

³³¹ Zie *infra* randnummer 183.

³³² G. COENE, V. LABARRE, R. VANPARYS, “Energieleveranciers en hun voorwaarden: een akkoord binnen de sector”, *Budget&Recht* 2007, 12.

³³³ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 8., p. 10; R. STEENNOT, “Stilzwijgende verlenging van contracten van bepaalde duur”, *RW* 2007-2008, 904.

voorziet daartoe best in zijn algemene of bijzondere voorwaarden dat de consument hem heeft gemandateerd om de switch uit te voeren.³³⁴

De nieuwe leverancier regelt voor de nieuwe klant de beëindiging/opzegging van zijn lopende contract bij de oude leverancier. Uitzonderlijk moet hij dit niet doen, namelijk wanneer een afzonderlijk, uitdrukkelijk en schriftelijk, andersluidend verzoek van de consument plaatsvindt. Een opzegging geschiedt in elk geval geldig door het verzenden van een switchbericht via het EDIEL protocol³³⁵ zoals beschreven in het relevant technisch reglement.

De nieuwe leverancier waakt erover dat de overschakeling correct verloopt. De nieuwe leveringsovereenkomst mag immers pas ingaan bij het verstrijken van de opzeggingstermijn bepaald in de oude overeenkomst, behoudens afzonderlijke, uitdrukkelijke en schriftelijke, andersluidende opdracht van de consument. Hij neemt eveneens de nodige zorg in acht opdat de afhandeling van de administratieve formaliteiten met de vorige leverancier gebeurt, zonder schade aan de consument.

De nieuwe leverancier waakt er over dat in voorkomend geval wordt tegemoetgekomen aan het vermijden van twee leveringscontracten met twee verschillende leveranciers en onterechte “switches”. De oude leverancier daarentegen heeft als doel het vermijden van talloze eindafrekeningen na beëindiging van de initiële overeenkomst evenals het vermijden van administratieve kosten, aangerekend door de leverancier naar aanleiding van de beëindiging van de overeenkomst.³³⁶

8.1.1. Verbintenissen van de nieuwe leverancier

141. Bij het negotiëren van een leveringsovereenkomst met een nieuwe afnemer (consument), informeert de nieuwe leverancier naar het bestaan van de huidige overeenkomst, naar de duur van deze overeenkomst en naar de van toepassing zijnde opzeggingstermijnen. Op basis van deze informatie, informeert de leverancier de consument over de mogelijke gevolgen van de situatie die ontstaat indien er nog een lopende overeenkomst met een andere leverancier geldt.

De nieuwe leverancier laat de nieuwe leveringsovereenkomst pas ingaan bij het verstrijken van de opzeggingstermijn bepaald in de oude overeenkomst. Indien het om een overeenkomst

³³⁴ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 18., p. 11.

³³⁵ EDIEL: Electronic Data Interchange for the Electricity Industry.

³³⁶ Akkoord, III., Verandering van elektriciteits- en gasleverancier, 1., Een vlotte switch, p. 6-7.

van bepaalde duur gaat, gaat de nieuwe leveringsovereenkomst pas in bij het verstrijken van de looptijd ervan. Beiden behoudens uitdrukkelijke en schriftelijke andersluidende opdracht van de consument, gegeven in een afzonderlijk document. Vooraleer de consument aan de nieuwe leverancier uitdrukkelijk opdraagt zijn contract vervroegd te beëindigen, op de wijze zoals hiervoor bepaald, moet de nieuwe leverancier hem heel duidelijk wijzen op de mogelijkheid dat zijn oude leverancier een schadevergoeding zal in rekening brengen. De nieuwe leverancier die instaat voor de beëindiging/opzegging van het lopende contract van de consument bij de oude leverancier, aanvaardt daarbij aansprakelijk te zijn voor alle schade die de consument door toedoen van de nieuwe leverancier zou lijden.³³⁷

8.1.2. Verbintenissen van de oude leverancier

142. De oude leverancier van de getransfereerde klant verbindt er zich toe om bij de beëindiging van de overeenkomst de klant één finale eindafrekening te versturen binnen een redelijke termijn. Deze redelijke termijn wordt beoordeeld in functie van de verzending van de benodigde gegevens door derde partijen (zoals meetgegevens door de distributienetbeheerders) en onder voorbehoud van rechtzetting van deze gegevens door de betrokken partijen. De eindafrekening omvat alle kosten en tegemoetkomingen, met uitzondering van de retroactieve rechtzettingen van tarieven, heffingen en toeslagen en bijdragen.

Indien de consument recht heeft op de eventuele terugbetaling van tegoeden, dan dient dit te gebeuren binnen de 15 kalenderdagen na ontvangst van de finale eindafrekening. Behoudens deze finale eindafrekening, mag de oude leverancier geen kosten aanrekenen aan de getransfereerde consument, voor zover de beëindiging van de overeenkomst gebeurde met eerbiediging van de contractuele voorwaarden.³³⁸

³³⁷ Akkoord, III., Verandering van elektriciteits- en gasleverancier, 1., Een vlotte switch, Verbintenissen van de nieuwe leverancier bij de afsluiting van een leveringsovereenkomst met een nieuwe afnemer, consument (los van de technische aspecten die een transfer met zich meebrengt), p. 7.

³³⁸ Akkoord, III., Verandering van elektriciteits- en gasleverancier, 1., Een vlotte switch, De oude leverancier van de getransfereerde klant verbindt er zich toe om bij de beëindiging van de overeenkomst:, p. 8.

8.2 Verbrekingsvergoedingen³³⁹ en/of schadevergoedingen³⁴⁰ wegens vroegtijdige of niet conforme opzegging of beëindiging van een overeenkomst

143. Hier dient eerst de regeling in de WMPC met betrekking tot verbrekingsbedingen en schadevergoedingen te worden nagegaan, voor we de regeling van het Akkoord onderzoeken. Voor deze bespreking wordt verwezen naar hoofdstuk 9, waar dit alles uitgebreid aan bod komt in het kader van de onrechtmatige bedingen.

144. Hier kan wel reeds gewezen worden op het feit dat indien men geen verbrekingsvergoeding wil betalen, men er voor moet zorgen dat het nieuwe contract ingaat de dag nadat het oude afloopt. De huidige leverancier rekent immers een verbrekingsvergoeding aan als de consument bij een andere leverancier een contract afsluit vóór de einddatum van het huidige contract. Indien het huidige contract bijvoorbeeld afloopt op 31 december 2012, laat men het nieuwe contract best ingaan op 1 januari 2013.³⁴¹

145. Er kan tevens opgemerkt worden dat volgens de regering het veranderen van energieleverancier deze zomer volledig gratis zou worden. Om consumenten ertoe aan te zetten een goedkopere leverancier te kiezen, zou men in de toekomst geen verbrekingsvergoeding meer moeten betalen voor een overstap naar een andere energieleverancier.³⁴² Indien deze maatregel effectief doorgevoerd wordt, kan men dit op vlak van de bescherming van de consument alleen maar toejuichen. Op 2 mei 2012 zijn er reeds een aantal energieleveranciers die effectief overgegaan zijn tot het afschaffen van de verbrekingsvergoeding. Dit is, zoals gezegd, een goede zaak voor de consument.

8.3 Verhuizing

146. Het Akkoord voorziet ook in bescherming van de consument bij verhuizing. Zo blijft een leveringscontract na een verhuizing voortlopen op het nieuwe adres van de consument. Dit is niet het geval wanneer de consument het leveringscontract opzegt met ingang van de verhuisdatum omwille van een verhuizing naar het buitenland of een ander gewest, een

³³⁹ Forfaitaire vergoeding voor het geval waarin een consument gebruik maakt van zijn recht om een contract op te zeggen.

³⁴⁰ Forfaitaire vergoeding voor het geval de consument zijn contractuele verplichtingen niet nakomt.

³⁴¹ <http://www.vreg.be/hoe-een-verbrekingsvergoeding-vermijden>.

³⁴² X., "Veranderen van energieleverancier wordt gratis", *De Standaard* 9 april 2012, www.standaard.be.

verhuizing naar een woning waar er geen aparte meter is voor het elektriciteits- en/of aardgasverbruik of omwille van het feit dat de consument gaat inwonen bij een andere consument die reeds een leveringscontract heeft. Een dergelijke opzegging van het leveringscontract kan evenwel geen aanleiding geven tot het aanrekenen van een verbrekingsvergoeding en/of opzegvergoeding wegens voortijdige beëindiging van de overeenkomst. Er kunnen in dit geval ook geen administratiekosten of gelijkaardige worden in rekening gebracht.³⁴³ Het Akkoord bepaalt bovendien dat de leverancier moet voorzien in wederkerigheid in geval van eventuele opzeggingsmogelijkheden zonder kosten bij verandering van woonplaats.³⁴⁴

De leverancier stopt de aanrekening aan de consument van het energieverbruik in zijn vorige woning vanaf de verhuisdatum, na de melding van zijn verhuizing aan zijn leverancier uiterlijk 7 kalenderdagen na de verhuisdatum. Indien de melding aan de leverancier van de verhuizing niet voor deze 7 kalenderdagen gebeurde, stopt de leverancier de aanrekening voor het energieverbruik in de vorige woning uiterlijk op de vijfenveertigste kalenderdag na de melding van de verhuizing door de consument aan de leverancier.³⁴⁵ Het laatste impliceert dus dat indien de consument de leverancier niet tijdig meldt dat hij verhuisd is, de leverancier de mogelijkheid heeft om gedurende 45 kalenderdagen het energieverbruik in de vorige woning aan de consument te blijven aanrekenen.³⁴⁶ Het levert de nieuwe bewoner in de oude woning wel geen voordeel op. Hoewel de vertrekkende bewoner in eerste instantie nog gedurende 45 kalenderdagen het verbruik in zijn oude woning moet betalen, kan dit nadien in de slotafrekening nog rechtgezet worden.

Bij het opmaken van de slotafrekening voor de oude woning, gebruikt de leverancier de meterstanden, opgenomen op de verhuisdatum, die de consument aan hem daartoe overgemaakt heeft. Deze meterstanden worden echter niet gebruikt, indien uit onderzoek van de netbeheerder blijkt dat ze niet correct zijn. De leverancier kan de consument verzoeken om deze meterstanden in schriftelijke vorm of via duurzame drager aan hem over te maken, ondertekend door zowel de consument als de nieuwe bewoner.

³⁴³ G. COENE, V. LABARRE, R. VANPARYS, “Energieleveranciers en hun voorwaarden: een akkoord binnen de sector”, *Budget&Recht* 2007, 13; Akkoord, III bis, Verhuizing, p. 8.

³⁴⁴ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 14., p. 11.

³⁴⁵ Akkoord, III bis, Verhuizing, p. 8-9.

³⁴⁶ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 19.

Wanneer een consument ter gelegenheid van een verhuizing een document dat de meterstanden vaststelt, ondertekent of wanneer hij in dit kader een meterstand meedeelt, kan dit nooit worden aangemerkt als het aanvragen of aanvaarden van een contract bij een leverancier.³⁴⁷

147. De Commissie voor Onrechtmatige Bedingen merkt in haar advies (C.O.B. 30) op dat de procedure bij verhuizing nodeloos ingewikkeld is gemaakt. De persoon die wenst te verhuizen dient dit immers tweemaal te melden. Een eerste keer dient hij zijn voornemen om te verhuizen kenbaar te maken. De tweede keer dient hij uiterlijk 7 kalenderdagen na de verhuisdatum te melden dat hij verhuisd is. Bovendien, indien de consument nalaat dit laatste te melden binnen 7 kalenderdagen, kan de leverancier, zoals boven vermeld, tot 45 kalenderdagen na de eerste melding van de verhuizing door de consument zijn energieverbruik in de vorige woning blijven aanrekenen. Deze laatste regel lijkt mij niet echt consumentvriendelijk. Enkel en alleen door het feit dat de consument binnen 7 dagen vergeet te melden dat hij effectief verhuisd is, moet hij nog een (onredelijk) lange termijn het energieverbruik van de vorige woning blijven betalen. Hier zouden ze bij de herziening van het Akkoord verandering in moeten brengen.

De consument is dus enerzijds tot een dubbele meldingsplicht gehouden en anderzijds moet de leverancier bij verhuis twee sets van documenten opsturen, waar dit met één formaliteit voor de twee adressen zou moeten geregeld zijn. Het gevolg van deze regeling is immers dat de consument voor een groot deel het risico draagt voor onregelmatigheden bij de afrekening.

De leveranciers verdedigen hierbij dat het gebruik van 2 formulieren³⁴⁸ vooral is ingegeven door het feit dat er vaak discussies zijn tussen de vertrekkende bewoner en de nieuwe bewoner over de meterstanden. Ze benadrukken dan ook dat de verhuisregeling strekt tot bescherming van de consument. De Commissie merkt hier op dat de effectieve opzeg nog altijd afhankelijk wordt gemaakt van de aansluiting van een nieuwe klant op het oude adres, of de afsluiting door de distributienetbeheerder. Zo wordt het risico tijdens de ‘overgangperiode’ op de oude klant afgewenteld. Dit is de reden waarom deze regeling volgens de C.O.B. onrechtmatig is.³⁴⁹

³⁴⁷ Akkoord, III bis, Verhuizing, p. 8.

³⁴⁸ <http://www.vreg.be/sites/default/files/uploads/documenten/folders/verhuisfolder.pdf>.

³⁴⁹ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 19-20.

Hoofdstuk 9: Algemene voorwaarden

148. Contracten tussen een consument en een energieleverancier bevatten een aantal algemene voorwaarden. Deze voorwaarden moeten op hun beurt aan een aantal voorwaarden voldoen opdat ze tegenstelbaar zouden zijn aan de consument. Bovendien mogen die algemene voorwaarden geen onrechtmatige bedingen bevatten.

9.1 Toegankelijkheid en tegenstelbaarheid algemene voorwaarden

9.1.1 Algemene regeling

149. Gemeenrechtelijk wordt aanvaard dat de algemene voorwaarden slechts deel uitmaken van het contract, en bijgevolg aan de wederpartij kunnen worden tegengeworpen, indien de consument voorafgaand aan het sluiten van het contract de redelijke mogelijkheid heeft gehad om kennis te nemen van de contractuele voorwaarden en deze voorwaarden stilzwijgend of uitdrukkelijk heeft aanvaard. Is niet aan deze voorwaarden voldaan, dan zullen de algemene voorwaarden, met inbegrip van de schadebedingen die erin vervat liggen, geen deel uitmaken van de overeenkomst. Dit houdt in dat men geen rekening mag houden met contractuele voorwaarden, bijvoorbeeld schadebedingen, die voor het eerst voorkomen op een factuur.³⁵⁰ Bovendien moeten bedingen tussen een energieleverancier en een consument die schriftelijk zijn, steeds op duidelijke en begrijpelijke wijze zijn opgesteld.³⁵¹ Wat de presentatie van de contractvoorwaarden betreft, kan opgemerkt worden dat ze zo moeten opgesteld worden dat de consument de essentiële rechten en plichten goed kan overzien. Vereist is dat de presentatie van het document met contractvoorwaarden een gemakkelijk overzicht toelaat en dat de structuur en het gebruikte lettertype het contract leesbaar houden.³⁵² Bij Essent viel bijvoorbeeld op dat de lettergrootte van de algemene voorwaarden nogal klein is.

In dit kader kan ook gewezen worden op artikel 4 WMPC, dat vereist dat de onderneming ten laatste op het ogenblik van het sluiten van de overeenkomst de behoorlijke en nuttige

³⁵⁰ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 198; R. STEENNOT, "De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten", in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 222; R. STEENNOT, "Algemene voorwaarden", *NJW* 2011, afl. 247, 548; Antwerpen 19 december 1990, *RHA* 1992, 39; Artikel 4 WMPC; R. STEENNOT, "Beëindigings-, exoneratie- en schadebedingen bij bijzondere overeenkomsten", in X., *Bijzondere overeenkomsten*, Mechelen, Kluwer, 2008, 526-527; C. DUMONT DE CHASSART, C., "De tegenstelbaarheid van algemene voorwaarden 'offline' ", in S. ONGENA (ed.), *Algemene voorwaarden*, Mechelen, Kluwer, 2006, 4.

³⁵¹ Artikel 40, §1 WMPC.

³⁵² Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 28.

informatie betreffende de belangrijkste kenmerken van het product en betreffende de verkoopsvoorwaarden meedeelt aan de consument.³⁵³

150. In de praktijk maken ondernemingen vaak gebruik van stijlclausules waarin men de consument laat verklaren dat hij een exemplaar van de algemene voorwaarden heeft ontvangen of deze voorwaarden heeft gelezen en deze bovendien uitdrukkelijk aanvaardt. De geldigheid van deze clausules wordt in de rechtspraak en rechtsleer aanvaardt, voor zover de clausule voldoende duidelijk werd voorgesteld.³⁵⁴

9.1.2 Specifiek voor gas en elektriciteit

151. De leveranciers dienen er over te waken dat hun algemene en / of bijzondere contractuele voorwaarden in extenso, in meest recentelijke en bijgewerkte vorm eenvoudig consulteerbaar, downloadbaar en afdrukbaar zijn via hun commerciële website. Zij voorzien hiertoe op die website in een duidelijke en ondubbelzinnige verwijzing naar hun algemene en / of bijzondere contractuele voorwaarden, met vermelding van de datum van laatste wijziging.

De algemene en / of bijzondere contractuele voorwaarden moeten ook gratis en op eenvoudig verzoek van de consument aangevraagd kunnen worden via andere media waaronder telefoon, post of fax.³⁵⁵ Dit is noodzakelijk opdat bv. ook oudere mensen die niet met het Internet vertrouwd zijn, kennis zouden kunnen nemen van de contractuele voorwaarden.

152. Er dient eveneens op alle facturen van een leverancier of op een bij deze afzonderlijk gevoegd document vermeld te worden dat de algemene voorwaarden *in extenso* consulteerbaar zijn op de website.³⁵⁶

³⁵³ Artikel 4 WMPC.

³⁵⁴ R. STEENNOT, “Beëindigings-, exoneration- en schadebedingen bij bijzondere overeenkomsten”, in X., *Bijzondere overeenkomsten*, Mechelen, Kluwer, 2008, 532; K. VANDERSCHOT, “Instemming met algemene voorwaarden: kennisname en aanvaardingsclausules”, in S. STIJNS, K. VANDERSCHOT (eds.), *Contractuele clausules rond de niet-uitvoering en de beëindiging van contracten*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 32-33; Gent 27 juni 2001, *TBBR* 2004, afl. 5, 261; Kh. Brussel 6 december 1996, *TBH* 1997, 61; Kh. Luik 18 december 1996, *TBH* 1997, 755; Gent 2 maart 2005, *DCCR* 2006, afl. 73, 63, noot E. TERRYIN; Gent 23 maart 2005, *Jaarboek Handelspraktijken* 2005, 462.

³⁵⁵ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.ii, Toegankelijkheid van de algemene voorwaarden, p. 12.

³⁵⁶ Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 1., p. 12.

9.2 Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden

153. Zowel op basis van de WMPC als op basis van het Akkoord eist men dat de algemene voorwaarden van een overeenkomst evenwichtig en rechtmatig zijn.

9.2.1 WMPC

154. In de Wet Marktpraktijken blijkt duidelijk uit de definitie van het onrechtmatig beding dat de algemene voorwaarden evenwichtig en rechtmatig dienen te zijn.³⁵⁷

9.2.2 Akkoord

155. Het Akkoord bevat een apart titeltje die duidelijk maakt dat er geen kennelijk onevenwicht mag zijn tussen de rechten en plichten van de partijen ten nadele van de consument.

De leveranciers moeten in hun algemene en/of contractuele voorwaarden met de consument er voor zorgen dat het contractuele evenwicht tussen de wederzijdse rechten en plichten van de respectievelijke partijen niet in het gedrang komt.

Met het oog op het verzekeren van een juridisch en economisch evenwicht in de contractuele relatie met de consument naar de toekomst toe, verbinden de leveranciers er zich toe om in hun algemene voorwaarden en eventueel in hun bijzondere voorwaarden de inhoud van de in het Akkoord genoemde bepalingen ondubbelzinnig te integreren in deze voorwaarden en/of deze voorwaarden aan te passen. Dit ter garantie en verzekering van een correct evenwicht op het vlak van de verdeling van de aansprakelijkheid tussen leverancier en consument binnen het leveringscontract, ter verzekering van voldoende lange betaling- en klachttermijnen en tenslotte ter verzekering van voldoende flexibele opzeggingstermijnen en betalingsmogelijkheden.³⁵⁸

³⁵⁷ Zie *infra* randnummer 156.

³⁵⁸ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i., Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden.

9.3 Onrechtmatige bedingen

156. Een onrechtmatig beding betreft elk beding of elke voorwaarde in een overeenkomst tussen een onderneming en een consument die, alleen of in samenhang met een of meer andere bedingen of voorwaarden, een kennelijk onevenwicht schept tussen de rechten en plichten van de partijen ten nadele van de consument.³⁵⁹

157. Wanneer een consument het gebruik van een bepaald beding in de algemene voorwaarden wenst te betwisten, beschikt hij over twee mogelijkheden. Enerzijds kan hij argumenteren dat de algemene voorwaarden geen deel uitmaken van het contract, dat ze hem met name niet kunnen worden tegengeworpen. Anderzijds kan hij, indien de algemene voorwaarden wel degelijk deel uitmaken van het contract, de onrechtmatigheid van het betrokken beding aanvoeren.

De geldigheid van een beding in de algemene voorwaarden van een overeenkomst tussen een onderneming en een consument kan zowel worden aangevochten op grond van een algemene toetsingsnorm als op grond van een lijst met 33 verboden bedingen. Bedingen die in strijd zijn met de verbodsbepalingen op de zwarte lijst en bedingen die in strijd zijn met de algemene toetsingsnorm zijn nietig.³⁶⁰

9.3.1 Toepassingsgebied

158. De bepalingen inzake de onrechtmatige bedingen zijn van toepassing op overeenkomsten gesloten tussen een onderneming en een consument, voor zover tussen hen een contractuele relatie bestaat waarbij de consument producten gaat verwerven.³⁶¹

9.3.1.1 Personeel toepassingsgebied

159. Om onder het toepassingsgebied van de onrechtmatige bedingen van de WMPC te vallen moet het om een overeenkomst gesloten met een consument³⁶² gaan. De consument wordt

³⁵⁹ Artikel 2, 28° WMPC; G. STRAETEMANS, J. STUYCK, “De wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming – Een onvoldoende stap in de goede richting”, *RW* 2010-2011, nr. 10, 403.

³⁶⁰ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 198-199.

³⁶¹ E. SWAENEPOEL, “Hoe eerlijk zijn uw contractuele bedingen? Knelpunten inzake onrechtmatige bedingen in de overeenkomst tot verkoopbemiddeling”, in S. STIJNS (ed.), *Verbintenissenrecht*, Brugge, Die Keure, 2007, 6; I. VAN DEN BOSCH, “De vervanging van de ‘Wet op de Handelspraktijken’ door ‘de Wet betreffende de Marktpraktijken en de Consumentenbescherming’ ”, *NNK* 2011, 13.

³⁶² Zie *supra* hoofdstuk 2 “De consument”.

echter beschermd in zijn contractuele verhouding ten aanzien van een onderneming.³⁶³ Een onderneming kan elke natuurlijke persoon of rechtspersoon zijn, die op duurzame wijze een economisch doel nastreeft, alsmede zijn verenigingen. In casu zijn de leveranciers van gas en elektriciteit steeds rechtspersonen.³⁶⁴

9.3.1.2 Materieel toepassingsgebied

160. De leer van de onrechtmatige bedingen is van toepassing indien een consument producten gaat verwerven. Producten omvatten goederen en diensten, onroerende goederen, rechten en verplichtingen.³⁶⁵ Het gaat dus om een ruim toepassingsgebied. Elektriciteit en gas zijn goederen³⁶⁶, dus ze vallen onder het materieel toepassingsgebied.

9.3.2 Algemene toetsingsnorm

161. De algemene toetsingsnorm ligt vervat in artikel 2, 28° WMPC en artikel 73 WMPC.³⁶⁷ Op basis van de definitie van een onrechtmatig beding in artikel 2, 28° WMPC blijkt dat als criterium een “kennelijk onevenwicht” tussen de rechten en de plichten van de partijen in aanmerking genomen wordt. Het gaat dus om een ernstige inbreuk op het contractuele evenwicht.³⁶⁸ Het woord “kennelijk” houdt voor de rechter een marginale beoordelingsmarge in. Enkel een manifest onevenwicht, waarover tussen redelijke mensen geen verschil van mening kan bestaan, zal een onrechtmatig beding uitmaken. Het louter feit dat het beding nadelig is voor de consument volstaat niet.³⁶⁹ De algemene toetsingsnorm kan niet gehanteerd worden om het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst te beoordelen, noch om de gelijkwaardigheid van de prestaties (de prijs of vergoeding en de als tegenprestatie te leveren goederen of te verrichten diensten) te gaan bekijken, voor zover die bedingen duidelijk en begrijpelijk geformuleerd zijn. Indien een consument bijvoorbeeld beweert dat hij te veel

³⁶³ E. SWAENEPOEL, “Hoe eerlijk zijn uw contractuele bedingen? Knelpunten inzake onrechtmatige bedingen in de overeenkomst tot verkoopbemiddeling”, in S. STIJNS (ed.), *Verbintenissenrecht*, Brugge, Die Keure, 2007, 6-7.

³⁶⁴ Artikel 2, 1° WMPC; Zie *supra* hoofdstuk 3 “Onderneming”.

³⁶⁵ Artikel 2, 4° WMPC; E. SWAENEPOEL, “Hoe eerlijk zijn uw contractuele bedingen? Knelpunten inzake onrechtmatige bedingen in de overeenkomst tot verkoopbemiddeling”, in S. STIJNS (ed.), *Verbintenissenrecht*, Brugge, Die Keure, 2007, 7.

³⁶⁶ Zie *supra* hoofdstuk 4 “Gas en elektriciteit”.

³⁶⁷ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 199.

³⁶⁸ P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 153.

³⁶⁹ E. SWAENEPOEL, “Hoe eerlijk zijn uw contractuele bedingen? Knelpunten inzake onrechtmatige bedingen in de overeenkomst tot verkoopbemiddeling”, in S. STIJNS (ed.), *Verbintenissenrecht*, Brugge, Die Keure, 2007, 8; Vred. Brussel 23 september 2003, *TBH* 2005, noot J.P. BUYLE en M. DELIERNEUX.

heeft betaald voor een goed of een dienst, dan kan hij dit niet aanvechten op grond van deze norm. De open norm streeft dus enkel naar een juridische gelijkheid tussen de partijen (gelijke rechten en plichten), naar de gelijkwaardigheid van de contractuele positie. De feitelijke/economische ongelijkheid kan niet op grond van de Wet Marktpraktijken aangepakt worden.³⁷⁰ Hier kan men eventueel toch de nietigheid van de overeenkomst opwerpen op basis van een onbepaaldbaar voorwerp (art. 1108 BW), of door zich te baseren op de leer van de gekwalificeerde benadeling en de benadeling van meer dan 7/12 bij koop. Indien een beding met betrekking tot het voorwerp of de gelijkwaardigheid van de prestaties strijdig zou zijn met de openbare orde, moet dit bovendien op basis van artikel 6 BW nietig worden verklaard.³⁷¹

162. Uit de bewoording “alleen of in samenhang met een of meer andere bedingen of voorwaarden” van artikel 2, 28° WMPC blijkt dat de beoordeling van het onrechtmatig karakter in zijn geheel moet gebeuren, rekening houdend met de andere bedingen of voorwaarden die op hetzelfde aspect betrekking hebben.³⁷² Artikel 73 WMPC stelt een aantal criteria vast waar de rechter rekening mee moet houden bij de beoordeling van het onrechtmatig karakter van een beding. De criteria zijn (i) alle omstandigheden rond de sluiting van de overeenkomst, (ii) alle andere bedingen van de overeenkomst of de bedingen van een andere overeenkomst waarvan deze afhankelijk is, op het ogenblik van het sluiten van de overeenkomst, (iii) de aard van de producten waarop de overeenkomst betrekking heeft.³⁷³ Het criterium dat de rechter met alle omstandigheden rond het sluiten van de overeenkomst rekening moet houden, houdt in dat de rechter de onderhandelingspositie van de consument moet nagaan. Tevens moet hij zich afvragen of de consument vertrouwd is met het product, of de onderneming een machtspositie heeft (zoals het geval kan zijn bij openbare nutsbedrijven, elektriciteit, ...), of de consument er op enigerlei wijze toe aangezet is om het beding te aanvaarden, ... Kortom, de rechter moet met de feitelijke situatie waarin de overeenkomst werd gesloten rekening houden. Het tweede criterium bepaalt dat hoewel een beding op zich

³⁷⁰ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 209; E. SWAENPOEL, “Hoe eerlijk zijn uw contractuele bedingen? Knelpunten inzake onrechtmatige bedingen in de overeenkomst tot verkoopbemiddeling”, in S. STIJS (ed.), *Verbintenissenrecht*, Brugge, Die Keure, 2007, 10; Artikel 73, lid 3 WMPC.

³⁷¹ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 30.

³⁷² P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 155-156.

³⁷³ Artikel 73 WMPC; E. SWAENPOEL, “Hoe eerlijk zijn uw contractuele bedingen? Knelpunten inzake onrechtmatige bedingen in de overeenkomst tot verkoopbemiddeling”, in S. STIJS (ed.), *Verbintenissenrecht*, Brugge, Die Keure, 2007, 8-9; Gent 4 december 2006, *Jaarboek Handelspraktijken 2006*, 253.

niet onrechtmatig is, de combinatie van diverse bedingen in het contract dat wel kan zijn. Vereist is wel dat er enige samenhang is tussen de betrokken bedingen. Men moet bijvoorbeeld bij de beoordeling van een opzegbeding, geen schadebeding betrekken. Het gaat dus om een globale beoordeling van het contractueel evenwicht in het contract. Bedingen kunnen in deze context ook beoordeeld worden rekening houdend met de ermee samenhangende overeenkomst. Zo kunnen de voorwaarden van een borgtocht bijvoorbeeld beoordeeld worden rekening houdend met de kredietovereenkomst waarvan het afhankelijk is. Het laatste criterium impliceert dat ieder product in een bepaalde markt zijn eigen kenmerken heeft. Een beding kan dan ook maar beoordeeld worden rekening houdend met de eigenheid van het product in die bepaalde markt.³⁷⁴

163. Sinds de Wet Marktpraktijken wordt er uitdrukkelijk bepaald dat de rechter bij de beoordeling van het al dan niet bestaan van een kennelijk onevenwicht bovendien rekening kan houden met het vereiste van duidelijkheid en begrijpelijkheid van het beding.³⁷⁵ Wanneer een beding dus niet begrijpelijk of niet voldoende begrijpelijk zou zijn opgesteld, kan men daaruit besluiten dat het gaat om een verboden beding dat met de nietigheid moet worden gesanctioneerd.³⁷⁶

9.3.3 Zwarte lijst van onrechtmatige bedingen

164. Naast de hierboven besproken algemene toetsingsnorm, bevat de Wet Marktpraktijken in haar artikel 74 een zwarte lijst van drieëndertig onrechtmatige bedingen. Deze limitatieve lijst wordt zo genoemd omdat het verbod absoluut is en het elke rechterlijke toetsing wil uitsluiten. In tegenstelling tot bij de open norm moet de rechter hier niet nagaan of het beding een kennelijk onevenwicht schept. Zijn enige taak bestaat er in het aangevochten beding te kwalificeren en het al dan niet onder één of meerdere bedingen uit de zwarte lijst te laten vallen. Waar bij de invulling van de algemene norm de rechter een ruime beoordelingsbevoegdheid heeft, is zijn mogelijkheid tot tussenkomst bij bedingen die

³⁷⁴ P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 156-162.

³⁷⁵ Artikel 73, lid 2 WMPC; R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 209; F. KORKMAZER, “De nieuwe Wet Marktpraktijken in een notendop”, *Ad Rem* 2010, 69; Voorz. Kh. Brussel 16 juni 2003 (3 vonnissen), *DCCR* 2004, afl. 63, 69, 88 en 104.

³⁷⁶ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 29.

beantwoorden aan een krachtens artikel 74 WMPC verboden beding heel wat beperkter.³⁷⁷ Enkel indien de verboden bedingen te vaag zijn geformuleerd of ruime begrippen gebruiken, zal de rechter deze begrippen toch enigszins moeten appreciëren.³⁷⁸ Hoe vager één van de in artikel 74 beschreven bedingen, hoe groter de tussenkomst van de rechter zal zijn.³⁷⁹

165. In wat volgt worden de verschillende onrechtmatige bedingen thematisch besproken en zal waar nodig de link worden gelegd tussen de WMPC en het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt”. De regelen van het Akkoord leggen immers minimale eisen op voor bepaalde contractuele bedingen en hebben dan ook een rechtstreekse weerslag op de onrechtmatige bedingen.³⁸⁰

Er dient tot slot opgemerkt te worden dat enkel de bedingen die van belang zijn voor overeenkomsten met betrekking tot gas en elektriciteit zullen besproken worden. Het is logisch dat de eigen aard van gas en vooral elektriciteit (bv. geen opslag mogelijk) met zich meebrengen dat bepaalde regelen niet kunnen worden toegepast.³⁸¹

9.3.3.1 Exoneratiebedingen

166. Vooraf kan opgemerkt worden dat de leverancier niets kan doen aan de kwaliteit van de elektriciteit, noch aan plotse verminderingen of vermeerderingen in stroomsterkte. Dit is de verantwoordelijkheid van de distributienetbeheerder. De leverancier is enkel aansprakelijk indien hij geen elektriciteit of gas kan leveren of indien er een onderbreking van de levering van gas of elektriciteit is die aan hem toerekenbaar is.³⁸²

167. Exoneratiebedingen zijn bedingen waarbij een verkoper zich geheel of gedeeltelijk vrijstelt van zijn gemeenrechtelijke contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheid.³⁸³ In contractuele aangelegenheden gaat het vaak om bedingen waarbij een contractpartij bepaalt

³⁷⁷ P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 213.

³⁷⁸ S. STIJS, “Onrechtmatige bedingen”, in J. STUYCK, G. STRAETEMANS, P. WYTINCK (eds.), *Recente wetswijzigingen inzake handelspraktijken*, Antwerpen, Kluwer, 2000, 215; F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 32.

³⁷⁹ P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 215.

³⁸⁰ Zie *supra* “Doel en inhoud van het Akkoord”, randnummer 33.

³⁸¹ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 16.

³⁸² Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 49-50.

³⁸³ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 225.

niet aansprakelijk te zijn tegenover de wederpartij voor een tekortkoming waarvoor ze anders wel aansprakelijk zou zijn.³⁸⁴ *In casu* kan het om een energieleverancier gaan die verklaart niet aansprakelijk te zijn indien hij geen elektriciteit of gas kan leveren.

i) Exoneratie voor opzet, grove schuld en niet-uitvoeren van een essentiële verbintenis

168. Vooreerst dient er melding gemaakt te worden van artikel 74, 13° WMPC dat bedingen verbiedt waarbij de onderneming haar van aansprakelijkheid uitsluit voor haar opzet, haar grove schuld of voor die van haar aangestelden of lasthebbers, of, behoudens overmacht, voor het niet-uitvoeren van een verbintenis die een van de voornaamste prestaties van de overeenkomst vormt.³⁸⁵ Niet alleen voor alle gevallen van opzet of zware fout, maar ook voor het niet-uitvoeren van een verbintenis die een van de voornaamste prestaties van de overeenkomst vormt kan de leverancier zijn aansprakelijkheid dus niet uitsluiten. Het niet kunnen leveren van gas of elektriciteit ontnemt bijgevolg in ieder geval elke betekenis aan de overeenkomst.³⁸⁶ Dit artikel biedt een belangrijke meerwaarde ten aanzien van het gemeen recht, aangezien men zich bij toepassing van het gemeen recht kan exonereren voor zijn eigen zware fout, alsook voor het opzet van zijn aangestelden en lasthebbers.³⁸⁷ Er dient opgemerkt te worden dat het in artikel 74, 13° om het *uitsluiten* van aansprakelijkheid gaat. Hieruit valt af te leiden dat het *beperken* van deze aansprakelijkheid eventueel wel zou kunnen, uiteraard mits de beperking geen schending vormt van de algemene toetsingsnorm.³⁸⁸ Ter zake kan wel verwezen worden naar artikel 74, 30° WMPC, dat verbiedt de wettelijke rechten van de consument ten aanzien van de onderneming of een andere partij op ongepaste wijze uit te sluiten of te beperken in geval van volledige of gedeeltelijke wanprestatie of van gebrekkige uitvoering door de onderneming van een van haar contractuele verplichtingen.³⁸⁹ Bovendien valt op dat het exoneratieverbod immers enkel slaat op de aansprakelijkheid voor

³⁸⁴ R. STEENNOT, “Beëindigings-, exoneratie- en schadebedingen bij bijzondere overeenkomsten”, in X., *Bijzondere overeenkomsten*, Mechelen, Kluwer, 2008, 521.

³⁸⁵ Artikel 74, 13° WMPC; Vred. Luik 20 december 2001, *JLMB* 2002, noot P. WÉRY; Luik 10 juni 2005, *RGAR* 2007, afl. 1, 14.202.

³⁸⁶ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 53.

³⁸⁷ R. STEENNOT, “Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)”, *TPR* 2009, 285; Cass. 25 september 1959, *RCJB* 1960, 5, noot J. DABIN.

³⁸⁸ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 37.

³⁸⁹ Artikel 74, 30° WMPC; R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 203.

grove fout en opzet van aangestelden en lasthebbers. De onderneming wordt dus wel verboden zich te exonereren voor grove fouten van haar lasthebbers of aangestelden, maar over een eventuele exoneratie van de onderneming voor grove fouten van haar eventuele uitvoeringsagent, zegt artikel 74, 13° niets.³⁹⁰ Hier bezit men eveneens de mogelijkheid om zich op de algemene toetsingsnorm of op artikel 74, 30° WMPC te beroepen.

169. Het hierboven al aangehaalde artikel 74, 30° is eigenlijk een catch-all bepaling voor alle mogelijke situaties waarin de wettelijke rechten van de consument zouden worden uitgesloten of beperkt in het kader van een mogelijke wanprestatie van de onderneming. Zowel exoneratiebedingen, overmachtsclausules als imprevisieclausules kunnen hier onder vallen.³⁹¹

ii) Exoneratie voor lichamelijke schade en overlijden

170. Artikel 74, 25° WMPC verbiedt dan weer elk beding dat ertoe strekt de wettelijke aansprakelijkheid van de onderneming uit te sluiten of te beperken bij overlijden of lichamelijk letsel van de consument ten gevolge van een doen of nalaten van deze onderneming.³⁹² Dit houdt in dat de onderneming de aansprakelijkheid die bij toepassing van het gemeen recht³⁹³ op haar rust voor lichamelijke schade op geen enkele wijze kan beperken of uitsluiten, zelfs niet voor lichte fout.³⁹⁴ Wordt bij toepassing van het gemeen aansprakelijkheidsrecht vastgesteld dat de verkoper aansprakelijk is voor lichamelijke schade, dan zullen de bedingen in de overeenkomst daar niets kunnen aan veranderen.³⁹⁵ Niettemin trof de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen bedingen aan waarbij de aansprakelijkheid van de leverancier voor lichamelijk letsel beperkt werd tot een bepaald bedrag. Dit was het geval in volgend beding: “*De vergoeding van alle lichamelijke en materiële schade zal maximaal gelijk zijn aan uw gemiddelde maandfactuur van de laatste zes maanden, of van de*

³⁹⁰ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 38.

³⁹¹ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 51.

³⁹² Artikel 74, 25° WMPC; Luik 3 november 2003, *RGAR* 2005, afl. 3, 13961.

³⁹³ Artikel 1382 BW.

³⁹⁴ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 204.

³⁹⁵ R. STEENNOT, “Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)”, *TPR* 2009, 287.

duur van de leveringsovereenkomst zo deze korter is".³⁹⁶ Dit beding strookt duidelijk niet met artikel 74, 25° WMPC.

171. Hier kan ook melding gemaakt worden van de Wet Productaansprakelijkheid. Bij toepassing van deze wet is de producent onder meer aansprakelijk voor schade toegebracht aan de persoon met inbegrip van morele schade. Artikel 10 van de wet verbiedt net zoals artikel 74, 25° WMPC om exoneratiebedingen op te nemen. Enkel wanneer de schade niet alleen wordt veroorzaakt door een gebrek in het product doch ook door de schuld van het slachtoffer of van een persoon voor wie het slachtoffer aansprakelijk is, kan de schade worden uitgesloten of beperkt.³⁹⁷

iii) Beperking of uitsluiting van de wettelijke waarborg of de wettelijke verplichting tot levering van een goed

172. Artikel 74, 14° WMPC verbiedt bovendien elk beding die de wettelijke waarborg voor verborgen gebreken, bepaald bij de artikelen 1641 tot 1649 van het Burgerlijk Wetboek, of de wettelijke verplichting tot levering van een goed dat met de overeenkomst in overeenstemming is, bepaald bij de artikelen 1649bis tot 1649octies van het Burgerlijk Wetboek, op te heffen of te verminderen.³⁹⁸ Elektriciteit valt immers niet onder de Wet betreffende de bescherming van de consumenten bij de verkoop van consumptiegoederen, maar de bepalingen inzake verborgen gebreken zijn wel van toepassing op elektriciteit die niet beantwoordt aan het gebruik dat men daarvan redelijkerwijze mag verwachten.³⁹⁹

iv) Het Akkoord

173. Tot slot bevat ook het Akkoord "De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt" een verbod om bedingen op te nemen die de aansprakelijkheid van de leveranciers voor hun eigen verbintenissen ten opzichte van de consument overdreven beperken tenzij in

³⁹⁶ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 51-52.

³⁹⁷ R. STEENNOT, "Beëindigings-, exoneratie- en schadebedingen bij bijzondere overeenkomsten", in X., *Bijzondere overeenkomsten*, Mechelen, Kluwer, 2008, 540; Gent 20 december 2010, *Jaarboek Marktpraktijken* 2010, 182, noot P. CAMBIE.

³⁹⁸ Artikel 74, 14° WMPC; Luik 6 februari 2006, *JLMB* 2008/3, 93.

³⁹⁹ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 50.

geval van overmacht. Deze bepaling voegt echter niets toe aan de hier boven besproken wettelijke bepalingen.⁴⁰⁰

174. Er kan nog opgemerkt worden dat het niet kunnen verkrijgen van elektriciteit of aardgas nooit op zichzelf voldoende is om tot overmacht te besluiten. Punctuele stakingen kunnen eveneens niet als overmacht aanzien worden, bepaalde wilde stakingen daarentegen wel. Een gemiddelde dagtemperatuur van gelijk aan of lager dan min 11 graden Celsius kan op zich ook niet als overmacht worden beschouwd, evenals onderbrekingen die toe te rekenen zijn aan een andere partij waarvoor de leverancier verantwoordelijkheid draagt.⁴⁰¹

175. De leverancier is echter enkel bevrijd van zijn verbintenissen indien het gaat om overmacht in de zin van ontoerekenbare onmogelijkheid tot nakoming van de betrokken verbintenis.⁴⁰²

176. De Commissie voor onrechtmatige bedingen betreurt het, zeker wat de aansprakelijkheid betreft, dat het Akkoord en de Gedragscode er enkel voor opteren om de leverancier centraal te stellen als contactpunt voor de consument. De rol en de verantwoordelijkheid van de andere betrokken ondernemingen blijven buiten beeld.⁴⁰³

9.3.3.2 Schadebedingen

177. Een schadebeding is een contractueel beding waarin de partijen vooraf en op forfaitaire wijze het bedrag van de schadevergoeding vastleggen dat een partij aan de wederpartij verschuldigd zal zijn in het geval waarin zij een bepaalde contractuele verbintenis niet nakomt. Het grote voordeel van een schadebeding bestaat erin dat de partij die er zich kan op beroepen in het geval van een contractuele wanprestatie van de wederpartij, bevrijd is van de verplichting om het bewijs te leveren van de omvang van de werkelijk geleden schade en van het feit dat de geleden schade in causaal verband staat met de contractuele wanprestatie van

⁴⁰⁰ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 2., p. 10; R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 225.

⁴⁰¹ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 55-56.

⁴⁰² Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 54.

⁴⁰³ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 50.

de wederpartij.⁴⁰⁴ Er dient opgemerkt te worden dat schadebedingen beperkend moeten worden geïnterpreteerd, in die zin dat indien er twijfel rijst omtrent de betekenis van dergelijk beding, de interpretatie in het voordeel van de consument moet gebeuren.⁴⁰⁵

i) Wederkerigheid en gelijkwaardigheid van schadebedingen

178. Artikel 74, 17° WMPC verbiedt bedingen die het bedrag vastleggen van de vergoeding verschuldigd door de consument die zijn verplichtingen niet nakomt, zonder in een gelijkwaardige vergoeding te voorzien ten laste van de onderneming die in gebreke blijft.⁴⁰⁶ Schadebedingen moeten met andere woorden wederkerig en gelijkwaardig zijn.⁴⁰⁷ Wederkerigheid houdt in dat indien de onderneming voorziet in een schadebeding in haar voordeel bij gebrekkige prestatie of wanprestatie van de consument, er eveneens in een schadebeding moet voorzien zijn ten behoeve van de consument in geval van wanprestatie of gebrekkige prestatie van de onderneming.⁴⁰⁸ De vereiste van gelijkwaardigheid impliceert dat de schadebedingen die een wanprestatie van de onderneming respectievelijk van de consument sanctioneren van vergelijkbare omvang moeten zijn. Het is daarbij niet noodzakelijk dat de beide schadebedingen numeriek dezelfde schadevergoeding zouden vaststellen.⁴⁰⁹ De vraag rijst of aan het vereiste van gelijkwaardigheid is voldaan indien de algemene voorwaarden enerzijds bepalen dat de verkoper recht heeft op een forfaitaire schadeloosstelling en anderzijds dat de consument recht heeft op een vergoeding conform het gemeen recht. Een strekking in de rechtsleer en rechtspraak is van oordeel dat dergelijk beding niet voldoet aan het vereiste van gelijkwaardigheid, omdat op de consument een veel zwaardere bewijslast rust. Hij zal de omvang van de geleden schade moeten bewijzen, terwijl de onderneming wordt vrijgesteld van de niet geringe bewijslast om conform het gemeen

⁴⁰⁴ R. STEENNOT, “Beëindigings-, exoneratie- en schadebedingen bij bijzondere overeenkomsten”, in X., *Bijzondere overeenkomsten*, Mechelen, Kluwer, 2008, 523.

⁴⁰⁵ Artikel 40, §2 WMPC; R. STEENNOT, “Beëindigings-, exoneratie- en schadebedingen bij bijzondere overeenkomsten”, in X., *Bijzondere overeenkomsten*, Mechelen, Kluwer, 2008, 547.

⁴⁰⁶ Artikel 74, 17° WMPC; Gent 9 april 2008, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging* 2008, 203.

⁴⁰⁷ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 40; Brussel 12 februari 2001, *Jaarboek Handelspraktijken* 2001, 274.

⁴⁰⁸ P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 290; Brussel 12 februari 2001, *Jaarboek Handelspraktijken* 2001, 274; Vred. Soignies 5 januari 2000, *JLMB* 2000, 1005; Vred. Fontaine-l’ Evêque 12 oktober 2005, *T. Vred.* 2007, 375, noot R. STEENNOT.

⁴⁰⁹ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 40; Rb. Brussel 15 mei 1997, *JT* 1997, 618; Vred. Fontaine-l’ Evêque 12 oktober 2005, *T. Vred.* 2007, 375, noot R. STEENNOT.

recht de precieze omvang van de geleden schade die in oorzakelijk verband staat tot de wanprestatie van de wederpartij aan te tonen en te begroten. Bovendien biedt dergelijk beding immers geen bijkomende rechten aan de consument, die ook bij afwezigheid van een uitdrukkelijk bepaling in de overeenkomst de mogelijkheid heeft om de onderneming, die in gebreke blijft, aan te spreken op grond van het gemeen recht.⁴¹⁰ Een andere strekking is dan weer van oordeel dat artikel 74, 17° WMPC niet wordt geschonden wanneer de overeenkomst niet belet dat de consument ongehinderd aanspraak kan maken op een schadevergoeding naar gemeen recht indien de onderneming in gebreke blijft.⁴¹¹ Mijns inziens is in dit geval niet voldaan aan de vereiste van gelijkwaardigheid. Dit gezien de zwaardere bewijslast en het feit dat de consument hierdoor geen bijkomende rechten verkrijgt.

179. Bedingen die conventionele nalatigheidsinteressen aanrekenen, zijn eveneens te beschouwen als schadebedingen en moeten aan artikel 74, 17° worden getoetst en dus zowel gelijkwaardig als wederkerig zijn. Dit geldt ook voor kostenclausules, waarbij bepaalde kosten worden aangerekend, in geval van wanprestatie. Men kan hier bijvoorbeeld denken aan kosten van ingebrekestellingen.⁴¹²

ii) Onevenredige schadebedingen

180. Artikel 74, 24° WMPC verbiedt bovendien bedingen die in geval van niet-uitvoering of vertraging in de uitvoering van de verbintenissen van de consument, schadevergoedingsbedragen vaststellen die duidelijk niet evenredig zijn aan het nadeel dat door de onderneming kan worden geleden.⁴¹³ Het criterium is de “redelijkerwijs voorzienbare schade op het moment van het sluiten van de overeenkomst”.⁴¹⁴ De toets moet dus in eerste instantie niet geschieden in functie van de werkelijk geleden schade.⁴¹⁵ Men moet zich

⁴¹⁰ R. STEENNOT, “Beëindigings-, exoneratie- en schadebedingen bij bijzondere overeenkomsten”, in X., *Bijzondere overeenkomsten*, Mechelen, Kluwer, 2008, 553; R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 204; Gent 1 februari 2006, *DCCR* 2006, afl. 73, 114; Rb. Hasselt 6 maart 2000, *Limb. Rechtsl.* 2000, 429; Gent 4 januari 2012, *NJW* 2012, afl. 255, 70, noot R. STEENNOT; Gent 9 april 2008, *Jaarboek Handelspraktijken* 2008, 203.

⁴¹¹ Gent 8 oktober 2003, *DCCR* 2005, afl. 66, 55; Antwerpen 10 mei 2004, *Jaarboek Handelspraktijken* 2004, 255; Gent 22 oktober 2003, *DCCR* 2005, afl. 66, 62.

⁴¹² F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 40; R. STEENNOT, “Beëindigings-, exoneratie- en schadebedingen bij bijzondere overeenkomsten”, in X., *Bijzondere overeenkomsten*, Mechelen, Kluwer, 2008, 552.

⁴¹³ Artikel 74, 24° WMPC.

⁴¹⁴ P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 298; Cass. 17 april 1970, *RCJB* 1972, 454, noot I. MOREAU-MARGRÈVE; Antwerpen 10 mei 2004, *Jaarboek Handelspraktijken* 2004, 255.

⁴¹⁵ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 205.

immers op het ogenblik van het sluiten van de overeenkomst plaats ter beoordeling van de duidelijke niet-evenredige aard van de bedongen schadevergoeding. Enkel wanneer die raming *duidelijk niet evenredig is* aan het voorzienbare nadeel, kan de rechter dit beding vernietigen.⁴¹⁶ Net zoals bij toepassing van artikel 1231 BW zal de rechter de bedongen vergoeding moeten vergelijken met de potentiële schade, zoals voorzienbaar bij het sluiten van het contract.⁴¹⁷ Krachtens artikel 1231 BW zijn overdreven straf- of schadebedingen door de rechter te matigen indien zij de voorzienbare potentiële schade kennelijk overtreffen.⁴¹⁸ Met betrekking tot de sanctie is er dus een belangrijk onderscheid tussen artikel 74, 24° WMPC en artikel 1231 BW. De rechter beschikt immers bij toepassing van de WMPC niet over de mogelijkheid om de bedongen vergoeding te verminderen. Hij kan het beding enkel vernietigen. Het regime uit de Wet Marktpraktijken heeft immers voorrang als *lex specialis*.⁴¹⁹

Na het doornemen van de algemene voorwaarden voor de levering van gas en elektriciteit van Essent, blijkt dat de leverancier in die voorwaarden nog steeds schadebedingen opneemt waarin naast een bedrag voor specifieke kosten die worden aangegaan ter vergoeding van de invordering, globale forfaitaire schadebedingen voorkomen. De Commissie voor Onrechtmatige Bedingen oordeelt dat de gezamenlijke toepassing van specifieke kostenposten, met een forfaitair bedrag tot minnelijke invordering, tot een kennelijke onevenredigheid kunnen leiden, in strijd met artikel 74, 24° WMPC.⁴²⁰

iii) Uitsluitend schadebedingen

181. Zowel artikel 74, 17° als artikel 74, 24° WMPC zijn enkel van toepassing met betrekking tot schadebedingen. Beide artikelen kunnen niet gehanteerd worden indien het om zogenaamde opzegbedingen of verbrekingsbedingen gaat. Schadebedingen bepalen immers een forfaitaire vergoeding voor het geval een consument zijn contractuele verplichtingen niet nakomt. Verbrekingsbedingen voorzien daarentegen in een forfaitaire vergoeding voor het

⁴¹⁶ P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 290.

⁴¹⁷ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 227.

⁴¹⁸ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 47; Cass. 22 oktober 2004, RW 2005-06, 460, noot D. MERTENS.

⁴¹⁹ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 227; Gent 2 februari 2005, *Jaarboek Handelspraktijken* 2005, 324, noot P. DE VROEDE.

⁴²⁰ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 63.

geval waarin een consument gebruik maakt van zijn recht om een overeenkomst op te zeggen. Het gaat gewoon om een tegenprestatie voor de mogelijkheid tot eenzijdige verbreking. Verbrekingsbedingen staan dus los van een contractuele wanprestatie⁴²¹, bijgevolg kunnen ze niet als een schadebeding worden beschouwd en ook niet getoetst worden aan hoger genoemde artikelen. Pas wanneer de rechter vaststelt dat de bedongen vergoeding verschuldigd is omwille van een contractuele wanprestatie gaat het om een schadebeding.⁴²² Hieruit mag men niet afleiden dat de rechter geen enkele toetsingsmogelijkheid zou hebben met betrekking tot verbrekingsbedingen. Dergelijke bedingen kunnen alsnog vernietigd worden wanneer ze in strijd zijn met de openbare orde of op basis van de algemene toetsingsnorm indien ze een kennelijk onevenwicht creëren tussen de rechten en plichten van de partijen.⁴²³ In de praktijk blijkt het onderscheid tussen een schadebeding enerzijds en een opzegbeding anderzijds echter niet steeds zo gemakkelijk te maken.⁴²⁴

182. Indien men vaststelt dat een schadebeding bij toepassing van de Wet Marktpraktijken nietig is, betekent dat echter niet dat de onderneming geen aanspraak zal kunnen maken op een schadevergoeding. De onderneming kan bij toepassing van het gemeen recht aantonen welke schade ze werkelijk heeft geleden. In geval van vertraging in de betaling, wordt de schade gemeenrechtelijk geacht louter uit nalatigheidsinteressen te bestaan, zoals conventioneel bepaald of bij ontstentenis daarvan bij toepassing van artikel 1153 BW.⁴²⁵

iv) Het Akkoord

183. Het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt” bepaalt dat indien een verbreking plaatsvindt binnen de 6 maanden van de einddatum van het contract, de verbrekingsvergoeding en/of schadevergoeding wegens vroegtijdige of niet conforme opzegging of beëindiging van een overeenkomst niet meer mag bedragen dan 50 euro. Deze

⁴²¹ Cass. 22 oktober 1999, *TBH* 2000, 181.

⁴²² R. STEENNOT, “Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)”, *TPR* 2009, 290-291; Bergen 6 september 2007, *JT* 2007, 875; Gent 28 maart 2007, *NJW* 2008, 32, noot R. STEENNOT; Gent 4 april 2007, *NJW* 2008, 174; Brussel 1 juni 2004, *JLMB* 2005, 1491, noot M.P. NOËL; Gent 2 november 2005, *NJW* 2006, 899; Rb. Hasselt (10^e k.) 23 mei 2002, *TBBR* 2004, 228.

⁴²³ Gent 28 maart 2007, *NJW* 2008, 32, noot R. STEENNOT.

⁴²⁴ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 41.

⁴²⁵ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 227; R. STEENNOT, “Nietigheid onrechtmatig schadebeding”, *NJW* 2012, afl. 255, 73.

mag niet meer dan 75 euro bedragen als de verbreking plaatsvindt voor 6 maanden van de einddatum van het contract. Hier dient opgemerkt te worden dat indien men bijvoorbeeld bij Luminus aangesloten is voor gas en elektriciteit en men voor beide zaken tegelijk overstapt naar Essent, men meestal tweemaal die verbrekingsvergoeding moet betalen, aangezien het om twee verschillende contracten gaat. De Wet van 8 januari 2012 bepaalt echter er een verbod op een dubbele vervroegde verbrekingsvergoeding ingeval een contract voor de levering van gas en elektriciteit op eenzelfde tijdstip bij dezelfde leverancier werd afgesloten. De verbrekingsvergoeding wordt beperkt tot 50 euro.⁴²⁶ Deze wijziging, die tegen 11 juli 2012 zou moeten worden ingevoerd, betekent een stap vooruit op vlak van consumentenbescherming. Deze beoogde wijziging is eigenlijk al door de feiten achterhaald. Zoals gezegd, zouden de verbrekingsvergoedingen tegen deze zomer afgeschaft worden. Een aantal leveranciers hebben de vergoeding ook al effectief afgeschaft. Dit is in ieder geval een maatregel die de consument ten goede komt.⁴²⁷

Bij het nagaan van een overstap van Luminus naar Essent bleek Luminus zich aan de bepalingen van het Akkoord te houden. Er werd een bericht naar de consument gestuurd met het onderwerp “schadevergoeding voor vroegtijdige verbreking Luminus contract”, met daarin de vergoedingen van 50, respectievelijk 75 euro bij vroegtijdige verbreking. Essent heeft de klant ook geïnformeerd over deze vergoeding.

Bovendien kan een leverancier die overgaat tot opzegging wegens wanbetaling niet eisen dat de consument een verbrekingsvergoeding en/of opzeggingsvergoeding betaalt wegens vroegtijdige beëindiging van het contract. Evenmin kunnen de consument in dit geval administratiekosten of gelijkaardige kosten die rechtstreeks verband houden met de verbreking worden aangerekend.

Wanneer de werkelijke switchdatum niet samenvalt met de aangevraagde switchdatum, mag tot slot geen verbrekingsvergoeding aangerekend worden voor vroegtijdige en/of niet conforme opzeg. De oude leverancier dient verder te leveren aan dezelfde voorwaarden.⁴²⁸

⁴²⁶ Artikel 105, §3, c) Wet 8 januari 2012.

⁴²⁷ Zie *supra*, hoofdstuk 8, “Verandering van elektriciteits- en gasleverancier”, 8.2, “Verbrekingsvergoedingen en/of schadevergoedingen wegens vroegtijdige of niet-conforme opzegging of beëindiging van een overeenkomst”.

⁴²⁸ Akkoord, III., Verandering van elektriciteits- en gasleverancier, 2., Verbrekingsvergoedingen en/of schadevergoedingen wegens vroegtijdige of niet conforme opzegging of beëindiging van een overeenkomst, p. 8.

184. Opvallend is dat het Akkoord in de voorgaande bepalingen zowel doelt op schadebedingen als verbrekingsbedingen.⁴²⁹

185. Het Akkoord bepaalt eveneens dat de leveranciers geen bedingen mogen opnemen die bepalen dat de consument jegens de leverancier aansprakelijk is voor schade ten gevolge van fouten of tekortkomingen van diens aangestelden (verkopers/agenten), netbeheerder, of andere derden, zelfs zonder dat de consument hierbij enige fout of nalatigheid kan worden toegerekend.⁴³⁰ Het zou immers nogal onrechtvaardig zijn moest de consument hiervoor moeten opdraaien.

186. Tot slot mag de leverancier volgens het Akkoord geen bedingen opnemen die - ingeval van uitkering van schadevergoeding door de leverancier – voorzien in een vrijstelling of de bedragen op onbillijke wijze plafonneren.⁴³¹ Indien de leverancier dergelijke bedingen zou opnemen, zouden deze mogelijks in strijd zijn met artikel 74, 17° WMPC.

9.3.3.3 Melding in gebreken aan een product

187. Een leverancier mag volgens artikel 74, 15° WMPC geen onredelijk korte termijn bepalen om gebreken in het geleverde product (*in casu*: elektriciteit) aan de onderneming te melden. Deze bepaling verbiedt dus bedingen die de consument verplichten gebreken, zowel gebreken in de conformiteit als zichtbare en verborgen gebreken, binnen een onredelijk korte termijn te melden aan de onderneming.⁴³²

Volgend beding is bijgevolg in strijd met artikel 74, 15° WMPC: “*Elke aanspraak moet binnen de tien dagen na de datum waarop de schade redelijkerwijs kon vastgesteld worden, door de klant schriftelijk worden ingediend bij de leverancier. De leverancier is niet gehouden aanspraken die op een later tijdstip worden ingediend te vergoeden*”.⁴³³

⁴²⁹ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 227.

⁴³⁰ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 1., p. 10.

⁴³¹ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 16., p. 11.

⁴³² P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 264.

⁴³³ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 57.

9.3.3.4 Eenzijdige wijzigingen

i) Eenzijdige wijziging van de prijs en de voorwaarden

188. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen contracten van bepaalde duur en van onbepaalde duur voor wat betreft de mogelijkheid om eenzijdig de prijs te verhogen of de voorwaarden van de consument te wijzigen.⁴³⁴

189. Artikel 74, 2° WMPC bevat een verbod om in overeenkomsten van onbepaalde duur te bepalen dat de prijs van de producten wordt vastgelegd op het ogenblik van levering, dan wel de onderneming toe te laten eenzijdig de prijs te verhogen of de voorwaarden ten nadele van de consument te wijzigen op basis van elementen die enkel afhangen van haar wil, zonder dat de consument in al deze gevallen het recht heeft om vooraleer de nieuwe prijs of de nieuwe voorwaarden van kracht worden, de overeenkomst zonder kosten of schadevergoeding te beëindigen en hem daartoe een redelijke termijn wordt gelaten.⁴³⁵ De onderneming mag zich met andere woorden wel het recht toekennen om eenzijdig de prijs te verhogen of de voorwaarden ten nadele van de consument te wijzigen, op voorwaarde dat de consument in al deze gevallen het recht heeft om vooraleer de nieuwe prijs of de nieuwe voorwaarden van kracht worden, de overeenkomst zonder kosten of schadevergoeding te beëindigen en hem daartoe een redelijke termijn wordt gelaten.⁴³⁶ Prijsschommelingsbedingen die niet voldoen aan dit wettelijk opzegrecht voor de consument, zijn verboden en nietig.⁴³⁷ Er zijn verder nog twee uitzonderingen voorzien in artikel 74, 2°, 2de lid WMPC. Zo zijn bedingen van prijsindexering, voor zover deze niet onwettig zijn en de wijze waarop de prijzen worden aangepast expliciet beschreven is in de overeenkomst, geoorloofd en geldig. *In casu* kan gedacht worden aan de variabele energiecontracten. De tweede uitzondering heeft betrekking op ondernemingen van financiële diensten en is bijgevolg niet van belang bij de levering van gas en elektriciteit.⁴³⁸

⁴³⁴ F. KORKMAZER, “De nieuwe Wet Marktpraktijken in een notendop”, *Ad Rem* 2010, 69.

⁴³⁵ Artikel 74, 2° WMPC.

⁴³⁶ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 44.

⁴³⁷ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 33.

⁴³⁸ Artikel 74, 2°, 2de lid WMPC.

Bij gebruik van de eenzijdige wijzigingsmogelijkheid van de prijzen en de niet essentiële voorwaarden in contracten van onbepaalde duur, dient dit de consument individueel en voorafgaandelijk meegedeeld te worden. Deze mededeling moet gebeuren via een communicatietechniek die gebruikelijk is of uitdrukkelijk werd overeengekomen tussen de partijen. Wordt een overeenkomst met een leverancier bijvoorbeeld schriftelijk gesloten, dan volstaat een beding in de algemene voorwaarden waar de consument zich akkoord verklaart met de omstandigheid dat wijzigingen onder meer per mail worden meegedeeld, niet. De Commissie voor Onrechtmatige Bedingen is van mening dat de energieleverancier, de cliënt samen met de gewijzigde voorwaarden moet wijzen op zijn recht op kosteloze beëindiging.⁴³⁹

190. Bij overeenkomsten van bepaalde duur is het verboden te bepalen dat de prijs van de producten wordt vastgelegd op het ogenblik van de levering, dan wel de onderneming toe te laten eenzijdig de prijs te verhogen of de voorwaarden ten nadele van de consument te wijzigen op basis van elementen die enkel afhangen van haar wil, zelfs indien op dat ogenblik de consument de mogelijkheid wordt geboden om de overeenkomst te wijzigen.⁴⁴⁰ In tegenstelling tot bij de contracten van onbepaalde duur is het vaststellen van de prijs bij de levering, prijsverhogingen of eenzijdige wijziging van voorwaarden in het nadeel van de consument, sowieso verboden, zelfs wanneer daar een opzegmogelijkheid voor de consument zou tegenover staan.⁴⁴¹ De hoger vermeldde uitzonderingen bij de overeenkomsten van onbepaalde duur zijn hier ook van toepassing.⁴⁴²

ii) Eenzijdige wijziging van de kenmerken

191. Verder bepaalt artikel 74, 4° WMPC een verbod in hoofde van de onderneming om zich het recht te verlenen om de kenmerken van het te leveren product te wijzigen, indien die kenmerken wezenlijk zijn voor de consument, of voor het gebruik waartoe hij het product bestemt, althans voor zover dit gebruik aan de onderneming was medegedeeld en door haar aanvaard of voor zover, bij gebrek aan een dergelijke specificatie, dit gebruik redelijkerwijze

⁴³⁹ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 48-49.

⁴⁴⁰ Artikel 74, 3° WMPC.

⁴⁴¹ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, "Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken", in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 34.

⁴⁴² Artikel 74, 3°, 2de lid WMPC.

was te voorzien.⁴⁴³ Dit ongeacht of de overeenkomst van bepaalde of onbepaalde duur is.⁴⁴⁴ Bij afwezigheid van een mededeling omtrent een specifiek gebruik, moet men dus rekening houden met hetgeen een gemiddeld consument als wezenlijk beschouwt, gelet op een voor een gemiddeld consument normaal gebruik van het product.⁴⁴⁵

iii) Het Akkoord

192. Het Akkoord bevat een meer algemene bepaling inzake eenzijdige wijzigingen. Iedere eenzijdige wijziging van essentiële voorwaarden of van energieprijzen op basis van elementen die enkel afhangen van de wil van de leverancier, is verboden.⁴⁴⁶ De COB merkt op dat dit verzoenbaar lijkt te zijn met de regeling van de WMPC, die enkel de eenzijdige wijziging van contractvoorwaarden aan een nieuwe regeling onderwerpt, maar een verbod van eenzijdige wijziging van kenmerken van het te leveren product blijft handhaven.⁴⁴⁷ Het Akkoord voorziet dus in een strengere regeling, waarbij *iedere* eenzijdige wijziging van energieprijzen op basis van elementen die enkel afhangen van de wil van de leverancier verboden zijn.⁴⁴⁸ Waar de leverancier op grond van artikel 74, 2° WMPC eenzijdige wijzigingen kan doorvoeren aan contracten van onbepaalde duur mits een redelijke opzegtermijn, is dit op basis van het Akkoord verboden.

In casu is het mogelijk om de kosten voor het transmissie-en distributienetwerk, en wijzigingen in de verplichte bijdragen door te rekenen aan de consument, zonder dat deze daarbij een kosteloos opzegrecht heeft als gevolg van de wijzigingen van deze elementen. Het betreft immers elementen onafhankelijk van de wil van de leverancier. Wijzigingen in de eigenlijke prijs voor energie kunnen daarentegen niet automatisch doorgerekend worden aan de consument.⁴⁴⁹

⁴⁴³ Artikel 74, 4° WMPC; Voorz. Kh. Brussel 1 september 1999, *DAOR* 1999, 178; Voorz. Kh. Brussel 16 juni 2003, *Jaarboek Handelspraktijken* 2003, 315.

⁴⁴⁴ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 46.

⁴⁴⁵ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 201-202.

⁴⁴⁶ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 6., p. 10.

⁴⁴⁷ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 47.

⁴⁴⁸ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 40.

⁴⁴⁹ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 35.

193. Het Akkoord bepaalt eveneens dat de leverancier moet voorzien in een opzeggingsmogelijkheid zonder kosten gedurende 1 maand vanaf de wijziging van de contractuele voorwaarden of van een wijziging van prijzen, die niet voortvloeit uit een contractueel overeengekomen prijsherzieningsbeding op basis van objectieve parameters die voldoende werden gepreciseerd. De wijzigingen treden pas in werking bij het verstrijken van de opzeggingstermijn.⁴⁵⁰ Deze bepaling van het Akkoord lijkt de bepaling die iedere eenzijdige wijziging van energieprijzen op basis van elementen die enkel afhangen van de wil van de leverancier verbiedt, tegen te spreken. De bepaling kan eventueel in die zin geïnterpreteerd worden dat indien er wijzigingen in onderling overleg tussen de leverancier en de consument aan een contract gebeuren, de consument alsnog over een opzeggingsmogelijkheid zonder kosten beschikt. Dit zal kennelijk niet de bedoeling van de opstellers van het Akkoord geweest zijn. Dit getuigt nogmaals dat het Akkoord niet eenduidig is en dringend aangepast moet worden.

9.3.3.5 Ontbreken van een duidelijke vermelding van een redelijke opzegtermijn

194. Artikel 74, 18° WMPC houdt een verbod in voor de onderneming om de consument voor een onbepaalde termijn te binden, zonder duidelijke vermelding van een redelijke opzeggingstermijn.⁴⁵¹ Concreet betekent dit dat contracten van onbepaalde duur die worden gesloten tussen een onderneming en een consument, steeds een duidelijke en redelijke opzegtermijn moeten vermelden. Volgens het gemeen recht zou het eveneens in strijd zijn met het beginsel van de individuele vrijheid om partijen te verbieden een contract van onbepaalde duur te beëindigen.⁴⁵²

9.3.3.6 Bedingen inzake stilzwijgende verlenging van contracten van bepaalde duur

195. Contracten die op elk ogenblik door een consument kunnen worden opgezegd, zijn minder interessant voor een onderneming. De meeste contracten worden dan ook gesloten voor een bepaalde duur en bevatten vaak bedingen van stilzwijgende verlenging. Dergelijke

⁴⁵⁰ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 7., p. 10.

⁴⁵¹ Artikel 74, 18° WMPC.

⁴⁵² F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, "Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken", in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 42; P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 319; Cass. 16 oktober 1969, *Arr. Cass.* 1970, 167; Cass. 9 maart 1973, *Arr. Cass.* 1973, 671.

bedingen zorgen er voor dat de overeenkomst na het verstrijken van de in het contract voorziene duurtijd wordt verlengd. Volgens het gemeen recht is de consument dan verbonden voor een periode, gedurende dewelke hij de overeenkomst niet kan beëindigen. Bedingen van stilzwijgende verlenging kunnen in het voordeel van de consument zijn. Er wordt immers vermeden dat de dienstverlening ongewild vervalft, omdat de consument vergat een nieuw contract te sluiten, terwijl het niet zijn bedoeling was het contract stop te zetten. Het nadeel is dat indien de consument zich niet tijdig verzet, hij opnieuw voor een langere periode verbonden is. De WMPC bevat een aantal regelen die de consument beschermen tegen het gebruik van bedingen van stilzwijgende verlenging.⁴⁵³

i) Stilzwijgende verlenging van een overeenkomst van bepaalde duur voor een onredelijke termijn

196. Zo bepaalt artikel 74, 19° WMPC dat het verboden is een overeenkomst van bepaalde duur voor de opeenvolgende levering van goederen voor een onredelijke termijn te verlengen indien de consument niet tijdig opzegt.⁴⁵⁴ Wat onder een onredelijke termijn verstaan moet worden, zal men op basis van de feiten moeten nagaan. Een verlenging voor dezelfde termijn als de initiële duurtijd zal in de regel niet onredelijk zijn.⁴⁵⁵

Opvallend is dat het hier enkel om *goederen* en niet om diensten gaat. De oorzaak hier van ligt in artikel 82 WMPC die hier onder besproken wordt.

ii) Stilzwijgende verlenging terwijl een al te ver van het einde van de overeenkomst verwijderde datum als uiterste datum voor de kennisgeving van de wil van de consument om de overeenkomst niet te verlengen bepaald is

197. Artikel 74, 20° WMPC stipuleert dat het verboden is een overeenkomst van bepaalde duur automatisch te verlengen bij het ontbreken van een tegengestelde kennisgeving van de consument, terwijl een al te ver van het einde van de overeenkomst verwijderde datum is

⁴⁵³ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 206; R. STEENNOT, "Consument kan contract opzeggen na stilzwijgende verlenging", *Juristenkrant* 2007, afl. 150, 5.

⁴⁵⁴ Artikel 74, 19° WMPC.

⁴⁵⁵ ⁴⁵⁵ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, "Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken", in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 43.

vastgesteld als uiterste datum voor de kennisgeving van de wil van de consument om de overeenkomst niet te verlengen.⁴⁵⁶ Deze regel geldt daarentegen voor alle producten, met inbegrip van diensten.⁴⁵⁷

iii) Artikel 82 WMPC

198. Voorgaande bepalingen kunnen niet los van artikel 82 WMPC gezien worden. Dit artikel biedt de consument een bijkomende bescherming tegen clausules die in een stilzwijgende verlenging van overeenkomsten van bepaalde duur voorzien⁴⁵⁸, althans wat dienstenovereenkomsten betreft (bv. gsm - abonnementen, teledistributie, internetverbinding, abonnementen fitness, ...). Overeenkomsten met betrekking tot producten vallen er dus niet onder.⁴⁵⁹ Dit impliceert dat ook gas en elektriciteit niet onder de regeling van artikel 82 WMPC vallen. Wat dit betreft dient wel opgemerkt te worden dat artikel 82 in haar laatste paragraaf de mogelijkheid biedt om bij KB het toepassingsgebied uit te breiden tot bepaalde categorieën van goederen.⁴⁶⁰ Er dient benadrukt te worden dat enkel bedingen tot stilzwijgende verlenging worden beoogd. Een hernieuwing of een feitelijke verlenging van het contract, volgend uit de feitelijke gedragingen van de partijen, valt er bijgevolg niet onder.⁴⁶¹

199. Artikel 82 WMPC beschermt de consument op twee manieren. Vooreerst is de onderneming verplicht bepaalde informatie te verstrekken. Vervolgens wordt aan de consument het recht gegeven om, nadat de stilzwijgende verlenging heeft plaatsgevonden, de overeenkomst eenzijdig en kosteloos op te zeggen.⁴⁶² De eerste vorm van bescherming wil de consument informeren over de aanwezigheid en de draagwijdte van een beding dat voorziet in de stilzwijgende verlenging van de overeenkomst. Meer concreet moet een beding dat in stilzwijgende verlenging van de overeenkomst voorziet, in vet gedrukte letters en in een kader lost van de tekst, op de voorzijde van de eerste bladzijde van het contract worden opgenomen.

⁴⁵⁶ Artikel 74, 20° WMPC.

⁴⁵⁷ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 207.

⁴⁵⁸ E. TERRYIN, R. STEENNOT, "Art. 39bis W. 14 juli 1991", in X., *Handels-en economisch recht. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, 2008, 119.

⁴⁵⁹ P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 317.

⁴⁶⁰ Artikel 82, §4 WMPC; R. STEENNOT, "Consument kan contract opzeggen na stilzwijgende verlenging", *Juristenkrant* 2007, afl. 150, 5.

⁴⁶¹ P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 317.

⁴⁶² E. TERRYIN, R. STEENNOT, "Art. 39bis W. 14 juli 1991", in X., *Handels-en economisch recht. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, 2008, 119.

Dit beding dient de gevolgen van de stilzwijgende verlenging te bevatten, evenals de uiterste datum waarop de consument zich kan verzetten tegen de stilzwijgende verlenging van de overeenkomst en de wijze waarop hij deze kennisgeving moet doen. Bovendien moet de consument er in de door de wet bepaalde bewoordingen op gewezen worden dat hij na de stilzwijgende verlenging de overeenkomst van bepaalde duur op elke ogenblik kan opzeggen.⁴⁶³ Deze vereisten werden ingevoerd om er voor te zorgen dat de consument daadwerkelijk is ingelicht over het bestaan van een clause van stilzwijgende verlenging.⁴⁶⁴ De tweede vorm van bescherming bestaat er in dat de consument, na de stilzwijgende verlenging van een dienstenovereenkomst van bepaalde duur, op elk ogenblik zonder vergoeding de overeenkomst kan opzeggen met inachtneming van de opzeggingstermijn die in de overeenkomst is bepaald. Deze termijn mag echter niet meer dan twee maanden bedragen.⁴⁶⁵ Er moet worden benadrukt dat de consument pas tot opzegging van de overeenkomst kan overgaan nadat de overeenkomst stilzwijgend werd verlengd. Dit impliceert dat slechts opgezegd kan worden na het verstrijken van de initiële looptijd van de overeenkomst. De opzegging kan vanaf dit ogenblik op elk moment gebeuren, zonder dat van de consument een schadevergoeding kan geëist worden. De consument zal wel verplicht zijn om, indien er een contractuele opzegtermijn is bepaald, deze termijn in acht te nemen. Die termijn mag echter niet meer dan twee maanden bedragen. De kennisgeving moet daarbij gebeuren op de door het contract bepaalde wijze.⁴⁶⁶

200. Artikel 82 WMPC bevat geen specifieke sanctie voor het geval de onderneming deze bepaling miskent. Zeker is dat, de consument, ook al werd hij niet expliciet ingelicht over de aanwezigheid van een beding van stilzwijgende verlenging, het contract sowieso zal kunnen opzeggen wanneer het stilzwijgend werd verlengd. Indien de onderneming na het verstrijken van de opzeggingstermijn nog diensten zou leveren, dan wordt dit gelijkgesteld met een afgedwongen aankoop. De consument moet bijgevolg geen betaling verrichten voor deze diensten. In de meeste gevallen echter zal de consument die niet werd ingelicht over de mogelijkheid tot opzegging, daarvan niet op de hoogte zijn. Een sanctionering van de miskennis van informatieverplichting in hoofde van de onderneming kan dan enkel

⁴⁶³ Artikel 82 WMPC; R. STEENNOT, "Stilzwijgende verlenging van contracten van bepaalde duur", *RW* 2007-2008, 901.

⁴⁶⁴ E. TERRY, R. STEENNOT, "Art. 39bis W. 14 juli 1991", in X., *Handels-en economisch recht. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, 2008, 119.

⁴⁶⁵ Artikel 82, §2 WMPC; B. KEIRSBILCK, E. TERRY, "Overzicht van rechtspraak handelspraktijken 2003-2010: Overeenkomsten met consumenten (Hoofdstuk III)", *TPR* 2011, afl. 3, 1162-1163.

⁴⁶⁶ R. STEENNOT, "Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 318-319; R. STEENNOT, "Stilzwijgende verlenging van contracten van bepaalde duur", *RW* 2007-2008, 901.

geschieden overeenkomstig het gemeen recht. De consument kan dan aanspraak maken op een schadevergoeding, maar slechts indien hij kan aantonen dat hij schade geleden heeft door een fout van de onderneming. De consument zal met andere woorden moeten bewijzen dat hij niet op de hoogte was van de aanwezigheid van een beding van stilzwijgende verlenging of dat hij door de niet-naleving van de informatieverplichting niet wist dat hij na hernieuwing eenzijdig en kosteloos de overeenkomst kon beëindigen.⁴⁶⁷

iv) Het Akkoord

201. Wat gas en elektriciteit betreft, dient nogmaals opgemerkt te worden dat zij naar Belgisch recht goederen zijn⁴⁶⁸ en bijgevolg niet genieten van de bijzondere beschermingsregeling die artikel 82 WMPC biedt.⁴⁶⁹ Voor gas en elektriciteit moet men dus terugvallen op de artikelen 74, 18°, 19° en 20° WMPC. In het Akkoord verbinden de leveranciers er zich wel toe om te voorzien in een maximale opzeggingstermijn van twee maanden voor de opzegging van contracten van onbepaalde duur of het verzet tegen de stilzwijgende verlenging van contracten van bepaalde duur. Elke clausule die het geven van een opzeg enkel binnen een bepaalde tijdsperiode oplegt, is verboden.⁴⁷⁰ Het valt te betreuren dat de regeling van artikel 82 WMPC niet geldt voor overeenkomsten betreffende goederen die voor een bepaalde duur worden gesloten en een beding van stilzwijgende verlenging bevatten, in het bijzonder wat de overeenkomsten tot levering van gas en elektriciteit betreft.⁴⁷¹

202. De leveranciers verbinden er zich op basis van het Akkoord wel toe hun klanten schriftelijk of via een duurzame drager op de hoogte te brengen van de stilzwijgende verlenging en de mogelijkheid tot opzegging van de overeenkomst. Deze kennisgeving gebeurt minstens 1 maand voor de datum die in de overeenkomst werd vastgesteld om zich te verzetten tegen de stilzwijgende verlenging.⁴⁷²

⁴⁶⁷ E. TERRY, R. STEENNOT, "Art. 39bis W. 14 juli 1991", in X., *Handels-en economisch recht. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, 2008, 123.

⁴⁶⁸ Zie *supra* hoofdstuk 4 "Gas en elektriciteit".

⁴⁶⁹ E. TERRY, R. STEENNOT, "Art. 39bis W. 14 juli 1991", in X., *Handels-en economisch recht. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, 2008, 121.

⁴⁷⁰ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 8., p. 10.

⁴⁷¹ R. STEENNOT, "Stilzwijgende verlenging van contracten van bepaalde duur", *RW* 2007-2008, 904; zie ook *supra* hoofdstuk 4 "Gas en elektriciteit".

⁴⁷² Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 5., p. 13.

Wat de communicatie naar de consument betreft, verbinden de leveranciers zich ertoe om op alle facturen of op een bij deze afzonderlijk gevoegd document de duurtijd van het contract te vermelden. Bij een contract van bepaalde duur worden de einddatum, de opzegtermijn, en de mogelijkheid tot stilzwijgende verlenging expliciet vermeld. Bij een contract van onbepaalde duur wordt de opzegtermijn en de eventuele minimumduur van de overeenkomst vermeld, met opgave van de aanvangsdatum.⁴⁷³

9.3.3.7 Bedingen met betrekking tot de overdracht van de overeenkomst

203. Artikel 74, 31° WMPC bepaalt dat de onderneming geen beding in de overeenkomst mag opnemen die voorziet in de mogelijkheid van overdracht van de overeenkomst door de onderming, wanneer hierdoor de garanties voor de consument zonder diens instemming geringer kunnen worden. Deze verbodsbepaling heeft echter relatief weinig impact. Overdracht van overeenkomsten als geheel is naar Belgisch recht immers geen evidentie. De enige wijze waarop naar Belgisch recht overeenkomsten in hun geheel zouden kunnen overgaan, zal geschieden in het kader van een fusie, splitsing of een inbreng van een algemeenheid of van een bedrijfstak. Al deze situaties zijn echter het voorwerp van specifieke regelgeving, waarbij het verbod van artikel 74, 31° WMPC evenmin toepasselijk is.⁴⁷⁴

204. Niettegenstaande het voorgaande neemt het Akkoord alsnog een gelijkaardige bepaling op. Het Akkoord bepaalt dat leveranciers geen bedingen mogen opnemen die voorzien in de mogelijkheid van overdracht van de onderneming of het cliënteel aan een andere leverancier, zonder dat wordt voorzien in de voortzetting van dezelfde dienstverlening tegen dezelfde voorwaarden.⁴⁷⁵

⁴⁷³ Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 1., p. 12; Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 30.

⁴⁷⁴ F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 51.

⁴⁷⁵ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 3., p. 10.

9.3.3.8 Prijsverhoging wegens weigering domiciliëring of weigering facturatie elektronische post

i) Wet Marktpraktijken

205. Op basis van artikel 74, 32° WMPC is het verboden de voor een product aangekondigde prijs te verhogen omwille van de weigering van de consument om via bankdomiciliëring te betalen.⁴⁷⁶ Het is volgens artikel 74, 33° WMPC eveneens verboden de voor een product aangekondigde prijs te verhogen omwille van de weigering van de consument om zijn facturen via elektronische post te ontvangen.⁴⁷⁷ Voorgaande bepalingen strekken ertoe te vermijden dat de consument meer dan de aangekondigde prijs moet betalen louter omdat hij weigert zijn facturen te domiciliëren of via elektronische post te ontvangen. Dit verbod verhindert echter niet dat de onderneming kortingen zou kunnen verstrekken aan consumenten die kiezen voor domiciliëring of om facturen via elektronische post te ontvangen. Het enige wat men verbiedt, is dat de economische ‘kost’ van een weigering niet zou vervat liggen in de aangekondigde prijs of het aangekondigde tarief, aldus STEENNOT.⁴⁷⁸

ii) Het Akkoord

206. Het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt bepaalt dat de leveranciers moeten voorzien in diverse betalingsmogelijkheden waaronder minstens de domiciliëring en de manuele overschrijving. Voor een manuele betalingsverrichting mogen daarbij geen bijkomende kosten worden aangerekend. De beide betalingsmogelijkheden moeten voor elke tariefformule die de leverancier aanbiedt onder deze voorwaarden worden verzekerd.⁴⁷⁹ Deze bepaling voegt echter niets toe aan de regeling voorzien in de WMPC.

⁴⁷⁶ Artikel 74, 32° WMPC.

⁴⁷⁷ Artikel 74, 33° WMPC.

⁴⁷⁸ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 208; F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in X., *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, 52; P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 337-338.

⁴⁷⁹ Akkoord, IV Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 12., p. 11.

9.3.3.9 Bedingen met betrekking tot de beslechting van geschillen

207. Volgens artikel 74, 23° WMPC zijn alle bedingen verboden die de onderneming/energieleverancier toestaan haar vordering op de consument, op grond van een contractueel bedongen keuze van woonplaats, voor een andere rechter in te leiden dan diegene die is aangewezen in artikel 624 Ger.W., onverminderd de toepassing van Verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken. Bevoegdheidsbedingen zijn met andere woorden verboden wanneer zij een rechtbank territoriaal bevoegd verklaren, terwijl dit niet de bevoegde rechtbank is op grond van artikel 624 Ger. W.⁴⁸⁰

208. Het is eveneens verboden voor de onderneming (*in casu*: de energieleverancier) om in geval van betwisting, de consument te doen afzien van elk middel van verhaal tegen de onderneming.⁴⁸¹ Dit is een bevestiging van het feit dat eenieder het recht heeft om zich in rechte te verdedigen, wat van openbare orde is. Strikt genomen viseert deze bepaling echter enkel clausules die elk middel van verhaal beletten. Arbitrageclausules worden niet expliciet vermeld maar ook niet verboden.⁴⁸²

209. Het Akkoord bepaalt hier niets over, dus men moet zich volledig op de WMPC beroepen.

9.3.3.10 Bedingen betreffende de bewijsmiddelen en de bewijslast

210. Artikel 74, 21° WMPC bepaalt dat het verboden is de bewijsmiddelen waarop de consument een beroep kan doen op ongeoorloofde wijze te beperken of hem een bewijslast op te leggen die normaliter op een andere partij bij de overeenkomst rust. In principe kan een consument tegen een handelaar het bewijs leveren met alle mogelijke middelen. Deze mogelijkheid mag dus niet op ongeoorloofde wijze beperkt worden volgens artikel 74, 21° WMPC. De rechter beoordeelt soeverein wanneer een beperking ongeoorloofd is. Clausules die de bewijslast ten nadele van de consument omkeren, zijn eveneens verboden. Men mag de

⁴⁸⁰ Artikel 74, 23° WMPC; R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 207.

⁴⁸¹ Artikel 74, 22° WMPC.

⁴⁸² F. BOGAERT, B. VAN BAEVEGHEM, "Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken", in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 45.

bewijslast immers niet op de consument leggen, indien deze normaalgezien, bij toepassing van het gemeen recht, bij de onderneming ligt.⁴⁸³ Men mag echter wel een hiërarchie vastleggen tussen de bewijsmiddelen onderling.⁴⁸⁴

211. In het Akkoord wordt geen gelijkaardige bepaling aangetroffen.

9.4 Sanctionering

212. Indien men toch gebruik maakt van onrechtmatige bedingen in de algemene of bijzondere voorwaarden van een overeenkomst tussen een consument en zijn energieleverancier, geldt de hierna volgende regeling.

213. Elk onrechtmatig beding is immers verboden en nietig. De overeenkomst blijft echter bindend voor de partijen indien ze zonder het vernietigde onrechtmatig beding kan voortbestaan.⁴⁸⁵ In sommige gevallen kan de overeenkomst niet voortbestaan zonder het nietige beding, bijvoorbeeld wanneer het vernietigde beding het wezen of voorwerp van de overeenkomst vormt.⁴⁸⁶ Dit verbod en deze nietigheid gelden zowel voor de onrechtmatige bedingen die in de zwarte lijst voorkomen, als voor de bedingen die in strijd zijn met de algemene toetsingsnorm.⁴⁸⁷

214. In het verleden is de vraag gerezen of de nietigheid van artikel 75 WMPC van relatieve, dan wel van absolute aard is. Dit was vooral van belang met betrekking tot de mogelijkheid van de rechter om de nietigheid al dan niet ambtshalve in te roepen. Sommigen waren van oordeel dat de bepalingen van dwingend recht⁴⁸⁸ waren, anderen waren overtuigd van het openbare orde karakter ervan⁴⁸⁹. Vandaag dient men wat onrechtmatige bedingen betreft

⁴⁸³ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 207.

⁴⁸⁴ R. STEENNOT, "Commentaar bij artikel 32, 18° W. 14 juli 1991" in X., *Handels- en economisch recht. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, 2008, losbl; P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 324-325.

⁴⁸⁵ Artikel 75, §1 WMPC; Gent 6 juni 2007, *NJW* 2008, 224; Gent 8 februari 2006, *Jaarboek Handelspraktijken* 2006, 274.

⁴⁸⁶ R. STEENNOT, "Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 310; Antwerpen 17 december 2007, *NJW* 2008, 448.

⁴⁸⁷ J. KERRELS, S. DECLOEDT, "Onrechtmatige bedingen", in S. ONGENA, (ed.), *Algemene voorwaarden*, Mechelen, Kluwer, 2006, 194.; P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 424.

⁴⁸⁸ Gent 3 maart 2004, *NJW* 2005, afl. 104, 346, noot R. STEENNOT; R. STEENNOT, "Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 312.

⁴⁸⁹ Luik 6 februari 2006, *JLMB* 2008, 92, noot C. DELFORGE.

echter geen rekening meer te houden met de aard van de nietigheid in verband met de vraag of de rechter de nietigheid ambtshalve kan opwerpen of niet. Het Hof van Justitie heeft immers geoordeeld dat de bescherming van de consument vereist dat de nationale rechter de mogelijkheid heeft om de nietigheid ambtshalve op te werpen. Volgens STEENNOT brengt deze uitspraak van het Hof met zich mee dat de rechter de nietigheid van alle onrechtmatige bedingen ambtshalve kan, en zelfs moet opwerpen.⁴⁹⁰ Bovendien heeft een uitspraak van het Hof van Cassatie van 14 april 2005 tot gevolg dat het onderscheid tussen bepalingen van openbare orde en bepalingen van dwingend recht aan belang heeft ingeboet. Het Hof besliste dat de rechter de verplichting heeft om ambtshalve de aandacht te vestigen op de rechtsmiddelen waarvan de toepassing volgt uit de door de partijen aangevoerde feiten ter ondersteuning van hun vorderingen. Dit ongeacht of de regel van openbare orde of dwingend recht is. Hieruit volgt dat het van geen belang meer is of de sanctie bij een schending van de regelen inzake onrechtmatige bedingen bestaat uit een relatieve of een absolute nietigheid.⁴⁹¹ Op basis van cassatierechtspraak kan men vandaag niettemin oordelen dat het in principe om een relatieve nietigheid gaat.⁴⁹²

215. In haar tweede paragraaf bepaalt artikel 75 WMPC dat een beding dat de wet van een Staat die geen lid is van de Europese Unie op de overeenkomst van toepassing verklaart, voor niet geschreven wordt gehouden wanneer blijkt dat, bij gebreke van dat beding, de wet van een lidstaat van de Europese Unie van toepassing zou zijn en die wet de consument een betere bescherming zou bieden.⁴⁹³ Men heeft willen vermijden dat men via de keuze van het recht van een buiten de Europese Unie gelegen lidstaat de bescherming op grond van de onrechtmatige bedingen zou gaan wegbedingen.⁴⁹⁴

9.5 Conclusie

216. Naast de Wet Marktpraktijken bevat ook het Akkoord een aantal bepalingen waar men rekening mee dient te houden bij de beoordeling van de algemene voorwaarden, meer in het bijzonder bij de beoordeling van de onrechtmatige bedingen. Opdat een beding in de

⁴⁹⁰ HvJ, 21 november 2002, *Cofidis*, nr. C-473/00, RW 2004-05, afl. 7, 276, noot G. STRAETEMANS; R. STEENNOT, "Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 312.

⁴⁹¹ P. CAMBIE, *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 427-428; R. STEENNOT, "Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 313; Cass. 14 april 2005, *Arr. Cass.* 2005, afl. 4, 868.

⁴⁹² Cass. 26 mei 2005, *JT* 2005, 679.

⁴⁹³ Artikel 75, §2 WMPC.

⁴⁹⁴ R. STEENNOT, *Hoorcolleges consumentenbescherming*, les 16 november 2011.

algemene en/of bijzondere voorwaarden van een overeenkomst met een energieleverancier niet onrechtmatig zou zijn, moet het dus zowel voldoen aan de regeling van WMPC, als aan de voorschriften van het Akkoord.

Hoofdstuk 10: Oneerlijke handelspraktijken

217. Indien een beding niet aan de voorwaarden voldoet om als onrechtmatig beding gekwalificeerd te worden, dan kan men eventueel nog terugvallen op de regeling inzake oneerlijke handelspraktijken. De leverancier zal immers bij het promoten van zijn nutsdiensten rekening moeten houden met de bepalingen inzake oneerlijke handelspraktijken die vervat liggen in de Wet Marktpraktijken.⁴⁹⁵

218. Een handelspraktijk wordt gedefinieerd als *“iedere handeling, omissie, gedraging, voorstelling van zaken of commerciële communicatie, met inbegrip van reclame en marketing, van een onderneming, die rechtstreeks verband houdt met de verkoopbevordering, verkoop of levering van een product”*.⁴⁹⁶ Het begrip “handelspraktijken” is ruimer dan “reclame”⁴⁹⁷. Waar het bij reclame enkel over een mededeling kan gaan, slaat het begrip “handelspraktijken” ook op een omissie of een gedraging. Het gaat bij handelspraktijken niet enkel over verklaringen of gedragingen in de precontractuele sfeer, maar ook over gedragingen die verband houden met de uitvoering van de overeenkomst. Elke reclame kan beschouwd worden als een handelspraktijk, maar niet omgekeerd. De regelen inzake oneerlijke handelspraktijken jegens consumenten vinden bijgevolg ook toepassing op aan consumenten gerichte reclame.⁴⁹⁸

10.1 Structuur regeling oneerlijke handelspraktijken

219. De regeling inzake oneerlijke handelspraktijken die vervat ligt in de Wet Marktpraktijken heeft een driedelige structuur. Vooreerst is er de overkoepelende norm van artikel 84 WMPC. Daarnaast zijn er twee algemene normen inzake misleidende en agressieve handelspraktijken, respectievelijk opgenomen in artikel 88 WMPC en artikel 92 WMPC. Bovendien zijn er twee zwarte lijsten inzake misleidende handelspraktijken (artikel 91 WMPC) en agressieve handelspraktijken (artikel 94 WMPC). In de praktijk zal men eerst nagaan of een bepaalde gedraging voorkomt in de zwarte lijst van misleidende of agressieve praktijken. Zodra de rechter vaststelt dat dit het geval is, dan moet hij de praktijk verbieden.

⁴⁹⁵ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 209.

⁴⁹⁶ Artikel 2, 29° WMPC.

⁴⁹⁷ Zie *supra* Hoofdstuk 6, “Reclame”.

⁴⁹⁸ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 24-25.

Het enige bewijs die daarbij geleverd moet worden bestaat er in dat de praktijk beantwoordt aan een bepaling uit de lijst. Pas indien een gedraging niet beantwoordt aan de zwarte lijsten, moet de rechter toetsen aan de algemene norm. Hier dient echter aangetoond te worden dat de gedraging invloed op de aankoopbeslissing van de consument kan hebben. Indien de betrokken gedraging evenmin onder de algemene norm inzake misleidende of agressieve handelspraktijken valt, dient de rechter aan de overkoepelende norm te toetsen. Om onder de overkoepelende norm gebracht te worden mag de gedraging niet misleidend of agressief zijn. De rechter moet bewijzen dat de consument in zijn gedrag werd beïnvloed en de strijdigheid met de vereisten van professionele toewijding dient te worden bewezen. Aangezien bijna alle oneerlijke handelspraktijken misleidend of agressief zijn zal van die overkoepelende norm in de praktijk niet vaak gebruik gemaakt worden.⁴⁹⁹

10.2 Zwarte lijsten van misleidende en agressieve handelspraktijken

220. Zoals hierboven reeds aangegeven, zijn de gedragingen die overeenstemmen met een praktijk in de zwarte lijsten per se verboden. De rechter heeft in dat geval geen beoordelingsvrijheid en moet de beïnvloeding van de aankoopbeslissing van de consument bovendien niet nagaan.⁵⁰⁰ Hier onder worden kort een aantal verboden van de zwarte lijsten toegelicht, in het bijzonder deze die in het kader van deze masterproef van belang zijn.

10.2.1 De zwarte lijst van misleidende handelspraktijken

221. Er kan hier nogmaals worden benadrukt dat het niet noodzakelijk is de kans op misleiding aan te tonen en evenmin vereist is te bewijzen dat de misleiding van aard is de aankoopbeslissing van de consument te beïnvloeden.⁵⁰¹ Er volgt een overzicht van de verboden praktijken van artikel 91 WMPC die van belang zijn voor de levering van elektriciteit:

⁴⁹⁹ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 41-42.

⁵⁰⁰ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 42.

⁵⁰¹ R. STEENNOT, "Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 356.

a) *beweren een gedragscode te hebben ondertekend wanneer dit niet het geval is*

Een gedragscode is een overeenkomst of een aantal niet bij wettelijke, reglementaire of bestuursrechtelijke bepalingen voorgeschreven regels waarin wordt vastgesteld hoe ondernemingen die zich aan de code binden, zich moeten gedragen met betrekking tot een of meer handelspraktijken of bedrijfssectoren.⁵⁰² Indien een leverancier van elektriciteit *in casu* beweert dat hij is toegetreten tot het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt”, terwijl dat niet het geval is, dan is er sprake van een schending van artikel 91, 1° WMPC.

b) *een vertrouwens- kwaliteits- of ander soortgelijk label aanbrengen zonder daardoor de vereiste toestemming te hebben gekregen*⁵⁰³

Volgens de rechtsleer is deze bepaling niet beperkt tot labels goedgekeurd door publieke instanties.⁵⁰⁴ De bepaling kan dus ook toegepast worden op labels goedgekeurd door private instanties. Men kan in deze context denken aan het logo van bv. Test-Aankoop.⁵⁰⁵

c) *beweren dat een gedragscode door een publieke of andere instantie is erkend wanneer dit niet het geval is*

Hier kan eveneens verwezen worden naar het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt”. Indien men bv. zou beweren dat de minister van consumentenzaken akte neemt van de inhoud van het akkoord, terwijl dat niet het geval is, zou er zich een schending van artikel 91, 3° WMPC voordoen. Dit voorbeeld is louter fictief, in casu heeft de minister van consumentenzaken wel degelijk akte genomen van de inhoud van het akkoord.⁵⁰⁶

⁵⁰² Artikel 2, 31° WMPC.

⁵⁰³ Artikel 91, 2° WMPC.

⁵⁰⁴ E. TERRY, “Misleidende en vergelijkende praktijken na de omzetting van de richtlijn oneerlijke handelspraktijken”, in G. STRAETEMANS, J. STUYCK, E. TERRY (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 72; R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 43.

⁵⁰⁵ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters 2009*, Brugge, die Keure, 2009, 212.

⁵⁰⁶ Zie *supra* hoofdstuk 1 “Akkoord: “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt”.

*d) beweren dat een onderneming, met inbegrip van haar handelspraktijken, of een product door een openbare of particuliere instelling is aanbevolen, erkend, goedgekeurd of toegelaten terwijl zulks niet het geval is, of iets dergelijks beweren zonder dat aan de voorwaarde voor de aanbeveling, erkenning, goedkeuring of toelating wordt voldaan*⁵⁰⁷

Zo zou een leverancier van elektriciteit die beweert dat hij volgens een onderzoek van de VREG of Test-Aankoop de goedkoopste is, terwijl dat niet het geval is, een inbreuk maken op artikel 91, 4° WMPC.

*e) bedrieglijk beweren dat het product slechts gedurende een zeer beperkte tijd beschikbaar zal zijn of dat het slechts onder speciale voorwaarden gedurende een zeer beperkte tijd beschikbaar zal zijn, om de consument onmiddellijk te doen beslissen en hem geen kans of onvoldoende tijd te geven een geïnformeerd besluit te nemen*⁵⁰⁸

Volgens STEENNOT houdt deze bepaling niet in dat het bewijs moet worden geleverd dat de bewering van de verkoper ertoe strekt de consument onmiddellijk te doen beslissen en hem geen kans of onvoldoende tijd te geven om een geïnformeerd besluit te nemen. Deze zin legt volgens hem enkel uit wat verstaan moet worden onder “zeer beperkte tijd”.⁵⁰⁹ STEENNOT meent bovendien dat het niet vereist is dat de onderneming de consument verplicht om onmiddellijk te beslissen, om van een zeer beperkte tijd te kunnen spreken. Er kan zich immers ook een inbreuk op deze bepaling voordoen indien de consument een beperkte bedenktijd wordt gegeven.⁵¹⁰

Met betrekking tot de levering van elektriciteit kan gedacht worden aan de situatie waarin een leverancier beweert dat de mogelijkheid om aan een laag tarief⁵¹¹ te contracteren, slechts gedurende een korte termijn bestaat, terwijl de mogelijkheid in werkelijkheid gedurende een langere termijn bestaat.

⁵⁰⁷ Artikel 91, 4° WMPC.

⁵⁰⁸ Artikel 91, 7° WMPC.

⁵⁰⁹ R. STEENNOT, “Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)”, *TPR* 2009, 363.

⁵¹⁰ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 47.

⁵¹¹ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 212.

f) wettelijke en reglementaire rechten van consumenten voorstellen als een onderscheidend kenmerk van het aanbod van de onderneming

Volgens artikel 91, 10° WMPC is het verboden om wettelijke en reglementaire rechten van consumenten voor te stellen als een onderscheidend kenmerk van het aanbod van de onderneming.⁵¹² Dit misleidt de consument aangezien deze zich vaak niet bewust is van zijn wettelijke rechten en er bijgevolg kan van uitgaan dat hij bij een andere onderneming niet dezelfde rechten zal genieten.⁵¹³ Een leverancier zou bijvoorbeeld de nadruk kunnen leggen op het feit dat je bij hém een verzakingsrecht hebt van 14 kalenderdagen bij het sluiten van een overeenkomst op afstand.⁵¹⁴ Dit is in strijd met artikel 91, 10° WMPC, aangezien elke consument dit recht heeft ten opzichte van iedere leverancier op grond van de Wet Marktpraktijken. Zo maakt Essent ook reclame voor een contract van 3 jaar voor gas en elektriciteit, waar kortingen aan verbonden zijn. Essent beklemtoont daarbij dat ze de hele overstap regelt voor de consument in volgende bewoordingen: *“Zorgeloos overstappen: essent.be regelt de volledige overstap voor u. Ook de opzeg met uw huidige leverancier.”* Dit is echter een verplichting op basis van het Akkoord, die andere energieleverancier ook dienen na te leven en bijgevolg in strijd met artikel 91, 10° WMPC.

*g) feitelijk onjuiste informatie verstrekken over marktomstandigheden of de mogelijkheid het product te bemachtigen met de bedoeling de consument het product te doen aanschaffen tegen voorwaarden die minder gunstig zijn dan de normale marktvoorwaarden*⁵¹⁵

Opdat dit verbod van toepassing zou zijn dient de verstrekte informatie onjuist te zijn. Er moet eveneens nagegaan worden of de onjuiste informatie van die aard is dat de normale onderneming weet of moet weten dat zij de consument ertoe kan brengen te contracteren onder minder gunstige voorwaarden.⁵¹⁶

⁵¹² Artikel 91, 10° WMPC.

⁵¹³ R. STEENNOT, “Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)”, *TPR* 2009, 358; Voorz. Rb. Mechelen 22 juni 2006, *Jaarboek Handelspraktijken* 2006, 218.

⁵¹⁴ R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 212.

⁵¹⁵ Artikel 91, 18° WMPC.

⁵¹⁶ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 49.

*h) marketingmateriaal voorzien van een factuur of een soortgelijk document waarin om betaling wordt gevraagd, waardoor bij de consument de indruk wordt gewekt dat hij het aangeprezen product al heeft besteld, terwijl dat niet het geval is*⁵¹⁷

Deze praktijk is een variant op de afgedwongen aankoop. Het verschil tussen de zuivere afgedwongen aankoop en de techniek van artikel 91, 21° WMPC bestaat er in dat bij de afgedwongen aankoop het product zelf wordt toegestuurd, terwijl dat hier niet het geval is. Er wordt bijvoorbeeld enkel een brief met een factuur toegestuurd, in de hoop dat de consument zal denken dat hij het product al heeft besteld, terwijl hij dat niet gedaan heeft.⁵¹⁸

10.2.2 De zwarte lijst van agressieve handelspraktijken

222. Zoals bij de misleidende handelspraktijken, volstaat het ook hier aan te tonen dat een bepaalde gedraging beantwoordt aan een verbod uit de zwarte lijst. Naar analogie met de misleidende handelspraktijken worden hier enkel de agressieve handelspraktijken van belang in het kader van de levering elektriciteit besproken.

*a) de indruk geven dat de consument het pand niet mag verlaten alvorens er een overeenkomst is opgesteld*⁵¹⁹

223. De feitenrechter moet in abstracto beoordelen of de consument redelijkerwijze de indruk mocht hebben dat hij het pand niet mocht verlaten alvorens het contract te ondertekenen. Er wordt dus enkel nagegaan of de gemiddelde consument de indruk zou hebben gekregen dat hij het pand niet mocht verlaten.⁵²⁰ Als consument zal het niet simpel zijn om deze verboden praktijk te bewijzen. Volgens STUYCK zal de praktijk enkel kunnen verboden worden wanneer een voldoende belangrijk aantal consumenten er zich over beklaagt dat zij een aankoop hebben gedaan omdat ze de indruk hadden dat ze anders het pand niet konden verlaten.⁵²¹

⁵¹⁷ Artikel 91, 21° WMPC.

⁵¹⁸ R. STEENNOT, "Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 359.

⁵¹⁹ Artikel 94, 1° WMPC.

⁵²⁰ R. STEENNOT, "Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 369.

⁵²¹ J. STUYCK, "Agressieve handelspraktijken", in G. STRAETEMANS, J. STUYCK, E. TERRY (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 94.

b) *de consument thuis opzoeken en zijn verzoek om weg te gaan of niet meer terug te komen negeren, behalve indien, en voor zover gerechtvaardigd volgens de wettelijke of reglementaire bepalingen, wordt beoogd een contractuele verplichting te doen naleven*⁵²²

224. Indien de consument nog geen contractuele verbintenissen met de onderneming (*in casu*: de leverancier) is aangegaan dient men de wens van de consument te respecteren en moet men de woning van de consument verlaten wanneer de consument dat vraagt. Bezoekt men de consument daarentegen om hem ertoe te bewegen zijn contractuele verplichtingen na te komen, dan moet dergelijk bezoek in overeenstemming zijn met de reglementaire en wettelijke bepalingen. Men kan hierbij denken aan de Wet betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument.⁵²³

c) *hardnekkig en ongewenst aandringen per telefoon, fax, e-mail of andere afstandsmedia onverminderd de wettelijke of reglementaire bepalingen die dit toelaten om de uitvoering van een contractuele verplichting te verzekeren, artikel 100 en artikel 14 van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij*⁵²⁴

225. Deze bepaling verbiedt enkel het “hardnekkig” en “ongewenst” aandringen. De consument moet laten weten dat hij niet langer wenst benaderd te worden en de verkoper moet die wens hardnekkig genegeerd hebben.⁵²⁵ Artikel 100 WMPC en artikel 14 van de wet van 11 maart 2003 zijn in dat opzicht strenger. Bij toepassing van die regels kan het hoe dan ook verboden zijn om de consument middels een fax of e-mail reclame toe te zenden.⁵²⁶

⁵²² Artikel 94, 2° WMPC.

⁵²³ R. STEENNOT, “Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)”, *TPR* 2009, 369-370; Wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van de schulden van de consument, *BS* 29 januari 2003.

⁵²⁴ Artikel 94, 3° WMPC; Wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, *BS* 17 maart 2003.

⁵²⁵ J. STUYCK, “Agressieve handelspraktijken”, in G. STRAETEMANS, J. STUYCK, E. TERRYNS (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 96.

⁵²⁶ R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 52.

De bepaling van artikel 94, 3° WMPC spreekt over het aandringen via telefoon, fax of andere afstandsmedia. Onder “andere afstandsmedia” worden ook de huis-aan-huisbladen en folders begrepen.⁵²⁷

*d) de consument uitdrukkelijk meedelen dat, als hij het product niet koopt, de baan van de betrokkene of de bestaansmiddelen van de onderneming in het gedrang komen*⁵²⁸

226. Een leverancier mag dus op deze wijze geen medelijden wekken, zelfs niet indien de mededeling waar is.⁵²⁹

10.3 De open norm

227. Indien een bepaalde gedraging niet voorkomt in de zwarte lijsten, dan moet men nagaan of de handelspraktijk niet beantwoordt aan de open norm inzake misleidende of agressieve handelspraktijken. Hier zal men echter wel moeten bewijzen dat de aankoopbeslissing van de consument mogelijk werd beïnvloed door de betrokken praktijk.⁵³⁰

10.3.1 De open norm inzake misleidende handelspraktijken

228. Misleiding kan zowel geschieden door het meedelen van misleidende informatie als door het weglaten van essentiële informatie (misleiding door omissie).⁵³¹ In ieder geval doet zich pas een schending van de open norm voor indien aangetoond wordt dat de gedraging een impact zou kunnen hebben op de aankoopbeslissing van de consument.

10.3.1.1 Misleidende informatie

229. Krachtens artikel 88 WMPC wordt een handelspraktijk die gepaard gaat met onjuiste informatie en derhalve op onwaarheden berust of, zelfs als de informatie feitelijk correct is, de

⁵²⁷ J. STUYCK, “Agressieve handelspraktijken”, in G. STRAETEMANS, J. STUYCK, E. TERRYIN (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 96.

⁵²⁸ Artikel 94, 7° WMPC.

⁵²⁹ J. STUYCK, “Agressieve handelspraktijken”, in G. STRAETEMANS, J. STUYCK, E. TERRYIN (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 100.

⁵³⁰ R. STEENNOT, “Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)”, *TPR* 2009, 372-373.

⁵³¹ R. STEENNOT, “Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)”, *TPR* 2009, 372.

gemiddelde consument op enigerlei wijze, inclusief door de algemene presentatie, bedriegt of kan bedriegen ten aanzien van een of meer van de volgende elementen⁵³², en de gemiddelde consument er zowel in het ene als in het andere geval toe brengt of kan brengen een besluit over een transactie te nemen dat hij anders niet had genomen, als misleidend beschouwd.⁵³³ Het feit dat de handelspraktijk de consument moet bedriegen of kan bedriegen vereist geen opzet of bedrog in hoofde van de onderneming. Het is *in casu* niet de intentie van de leverancier die telt, maar wel het effect op de consument. Evenmin van belang is of de misleiding volgt uit onjuiste dan wel uit juiste informatie.⁵³⁴ Correcte informatie kan evengoed misleiden.⁵³⁵ Bovendien moet de informatie niet noodzakelijk door de onderneming zelf worden gegenereerd. Wel vereist is dat de consument door de misleiding ertoe gebracht wordt of kan worden gebracht een besluit over een transactie te nemen dat hij anders niet had genomen. Een besluit over een transactie omvat elk door een consument genomen besluit over de vraag of, en, zo ja, hoe en op welke voorwaarden hij een product koopt, geheel of gedeeltelijk betaalt, behoudt of van de hand doet, of een contractueel recht uitoefent in verband met het product, ongeacht of de consument wel of niet tot handelen overgaat. Het volstaat dat de consument contracteert onder andere voorwaarden, het is niet vereist om te bewijzen dat de consument niet gecontracteerd zou hebben zonder de misleiding. De beïnvloeding kan zowel betrekking hebben op een handelen als op een niet-handelen en kan zowel tijdens de precontractuele fase als tijdens de contractuele fase gebeuren. Tot slot dient de beoordeling te gebeuren vanuit het oogpunt van de gemiddelde consument. Men heeft hier een gemiddeld geïnformeerde, omzichtige en oplettende gewone consument voor ogen.⁵³⁶

230. Wanneer een leverancier van elektriciteit en gas aangeeft dat zijn prijstabelen het resultaat zijn van een simulatie, op basis van het gemiddelde van de prijzen van het vorige jaar, wordt de consument niet misleid. Hij wordt er immers van geïnformeerd dat de prijzen die hem worden voorgesteld een onzeker karakter hebben en vatbaar zullen zijn voor

⁵³² De elementen bepaald in artikel 88, 1° tot 7° WMPC.

⁵³³ Artikel 88 WMPC.

⁵³⁴ H. DE BAUW, “De algemene verbodsbepalingen in de relatie verkoper-consument”, in G. STRAETEMANS, J. STUYCK, E. TERRYIN (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 119.

⁵³⁵ Voorz. Kh. Leuven 17 juli 2007, *RABG* 2007, 1315, noot V. WELLENS; Voorz. Kh. Leuven 21 juni 2005, *Jaarboek Handelspraktijken 2005*, 268; Voorz. Rb. Mechelen 22 juni 2006, *Jaarboek Handelspraktijken 2006*, 218.

⁵³⁶ E. TERRYIN, “Misleidende en vergelijkende praktijken na de omzetting van de richtlijn oneerlijke handelspraktijken”, in G. STRAETEMANS, J. STUYCK, E. TERRYIN (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 62-65; Artikel 2, 35° WMPC; R. STEENNOT, “Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)”, *TPR* 2009, 372-375.

schommelingen.⁵³⁷ Zo is een brochure die de consument wil informeren over de voordelen van aardgas als energiebron voor verwarming, en die vermeldt dat het overschakelen naar aardgas eenvoudig is en weinig geld kost omdat enkel de bestaande brander door een aardgasbrander moet worden vervangen, evenmin misleidend. Dit omwille van het feit dat zij niet wijst op aspecten die de aan te passen of buiten dienst te stellen stookolietoestellen betreft.⁵³⁸

231. Volgens artikel 89 WMPC wordt eveneens als misleidend beschouwd een handelspraktijk die in haar feitelijke context, al haar kenmerken en omstandigheden in aanmerking genomen, de gemiddelde consument ertoe brengt of kan brengen een besluit over een transactie te nemen dat hij anders niet had genomen, en die het volgende behelst: 1) marketing van een product, onder andere door vergelijkende reclame, op zodanige wijze dat verwarring wordt geschapen met producten, handelsmerken, handelsnamen en andere onderscheidende kenmerken van een concurrent; 2) niet-nakoming door de onderneming van verplichtingen die opgenomen zijn in een gedragscode waaraan zij zich heeft gebonden, voor zover het niet gaat om een intentieverklaring maar om een verplichting die verifieerbaar is, en de onderneming in de context van een handelspraktijk aangeeft dat zij door de gedragscode gebonden is.⁵³⁹

Wat dit laatste betreft kan men denken aan het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt”. Een miskenning van de bepalingen van het Akkoord inzake marketing- en verkooptechnieken kan een schending opleveren van artikel 89 WMPC, hetgeen impliceert dat de hier onder besproken civielrechtelijke sanctie door de rechter kan worden toegepast.⁵⁴⁰

10.3.1.2 Misleiding door omissie

232. Bij toepassing van artikel 90, §1 WMPC wordt als misleidende omissie beschouwd een handelspraktijk die in haar feitelijke context, al haar kenmerken en omstandigheden en de beperkingen van het communicatiemedium in aanmerking genomen, essentiële informatie

⁵³⁷ Voorz. Kh. Nijvel 28 september 2006, *Jaarboek Handelspraktijken 2006*, 227.

⁵³⁸ Antwerpen 8 januari 2004, *Jaarboek Handelspraktijken 2004*, 108.

⁵³⁹ Artikel 89 WMPC.

⁵⁴⁰ Zie *infra* randnummer 240; R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters 2009*, Brugge, die Keure, 2009, 214.

welke de gemiddelde consument, naar gelang de context, nodig heeft om een geïnformeerd besluit over een transactie te nemen, weglaat en die de gemiddelde consument er toe brengt of er toe kan brengen een besluit over een transactie te nemen die hij anders niet had genomen.⁵⁴¹ Daarnaast beschouwt artikel 90, §2 WMPC eveneens als misleidende omissie een handelspraktijk die essentiële informatie als bedoeld in §1, rekening houdend met de in die paragraaf geschetste details, verborgen houdt, op onduidelijke, onbegrijpelijke, dubbelzinnige wijze dan wel laattijdig verstrekt, of het commerciële oogmerk, indien dit niet reeds duidelijk uit de context blijkt, niet laat blijken, en de gemiddelde consument er zowel in het ene als in het andere geval toe brengt of toe kan brengen een besluit over een transactie te nemen dat hij anders niet had genomen. Het moet dus gaan om het weglaten van essentiële informatie waardoor de consument mogelijks beïnvloed wordt. Er kan daarbij een onderscheid gemaakt worden tussen de manifeste afwezigheid van informatie en het geval waarin informatie wel aanwezig is, maar de consument ze redelijkerwijze niet opmerkt of begrijpt.⁵⁴²

233. Zo werd een brochure ter promotie van aardgas die de consument wijst op elementen waarin het gebruik van aardgas minder of niet milieubelastend is vergeleken met stookolie als energiebron voor verwarming, zonder te spreken over de milieubelastende gevolgen van het gebruik van aardgas als misleidend beschouwd. Het is immers misleidend ten aanzien van de gevolgen van het gebruik van aardgas op het leefmilieu wanneer de tekst wordt voorafgegaan door de titel ‘milieuvriendelijk’.⁵⁴³

234. De aard van een bepaald communicatiemiddel laat soms niet toe om alle essentiële informatie op te nemen. De wet voorziet daarom dat indien het voor de handelspraktijk gebruikte medium beperkingen qua ruimte of tijd meebrengt, bij de beoordeling of er informatie werd weggelaten met deze beperkingen rekening wordt gehouden, alsook met maatregelen die de onderneming genomen heeft om de informatie langs andere wegen ter beschikking van de consument te stellen.⁵⁴⁴ Dit houdt in dat indien een bepaald medium (bv.

⁵⁴¹ Kh. Brussel 23 april 2008, *Jaarboek Handelspraktijken* 2008, 365.

⁵⁴² Artikel 90, § 1 en §2 WMPC; H. DE BAUW, “De algemene verbodsbepalingen in de relatie verkoper-consument”, in G. STRAETEMANS, J. STUYCK, E. TERRYIN (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 124; R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnummer 76.

⁵⁴³ Antwerpen 8 januari 2004, *Jaarboek Handelspraktijken* 2004, 108.

⁵⁴⁴ Artikel 90, §3 WMPC.

radio) niet toelaat om alle essentiële informatie mee te delen, het voldoende is dat de informatie langs een andere weg toegankelijk is (bv. via de website van een leverancier).⁵⁴⁵

235. Bij de beoordeling of de consument mogelijkerwijze beïnvloed kon worden door het weglaten van essentiële informatie moet men een onderscheid maken naargelang men al dan niet te maken heeft met een uitnodiging tot aankoop. Dit is een commerciële boodschap die de kenmerken en de prijs van het product op een aan het gebruikt medium aangepaste wijze vermeldt en de consument aldus in staat stelt een aankoop te doen. Indien het om een uitnodiging tot aankoop gaat, dan bepaalt artikel 90, § 4 WMPC wat precies als essentiële informatie wordt beschouwd. Betreft het geen uitnodiging tot aankoop, dan is het de rechter die beslist over het al dan niet essentiële karakter van de informatie.⁵⁴⁶

10.3.2 De open norm inzake agressieve handelspraktijken

236. Overeenkomstig artikel 92 WMPC wordt als agressief beschouwd een handelspraktijk jegens consumenten die, in haar feitelijke context, al haar kenmerken en omstandigheden in aanmerking genomen, door intimidatie, dwang, inclusief het gebruik van lichamelijk geweld, of ongepaste beïnvloeding, de keuzevrijheid of de vrijheid van handelen van de gemiddelde consument met betrekking tot het product aanzienlijk beperkt of kan beperken, waardoor hij er toe wordt gebracht of kan worden gebracht over een transactie een besluit te nemen dat hij anders niet had genomen.⁵⁴⁷ Wat onder intimidatie en dwang wordt begrepen, is vrij duidelijk. Ongepaste beïnvloeding verdient daarentegen wat meer uitleg: het bestaat uit het uitbuiten van een machtspositie ten aanzien van een consument om, zelfs zonder gebruik van of dreiging met fysiek geweld, druk uit te oefenen op een wijze die het vermogen van de consument om een geïnformeerd besluit te nemen, aanzienlijk beperkt.⁵⁴⁸ De Wet Marktpraktijken bevat een aantal omstandigheden waarmee rekening moet worden gehouden om uit te maken of er bij een handelspraktijk gebruik wordt gemaakt van intimidatie, dwang, inclusief lichamelijk geweld, of ongepaste beïnvloeding. Het gaat om: 1° het tijdstip, de plaats, de aard en de persistentie van de handelspraktijk; 2° het gebruik van dreigende of grove taal of gedragingen; 3° het bewust uitbuiten door de onderneming van bepaalde

⁵⁴⁵ R. STEENNOT, "Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 387.

⁵⁴⁶ Artikel 2, 33° WMPC; R. STEENNOT, "Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 385-386.

⁵⁴⁷ Artikel 92 WMPC.

⁵⁴⁸ Artikel 2, 34° WMPC.

tegenslagen of omstandigheden die zo ernstig zijn dat zij het beoordelingsvermogen van de consument kunnen beperken, met het oogmerk het besluit van de consument met betrekking tot het product te beïnvloeden; 4° door de onderneming opgelegd, kosten meebrengende of bovenmatige niet-contractuele belemmeringen ten aanzien van rechten die de consument uit hoofde van het contract wil uitoefenen, waaronder het recht om het contract te beëindigen of een ander product of een andere onderneming te kiezen; 5° het dreigen met maatregelen die wettelijk niet kunnen worden genomen. Het volstaat te bewijzen dat de mogelijkheid dat de consument in zijn keuzevrijheid door de betrokken handelspraktijk kon worden beperkt en dat hij daardoor eventueel een beslissing heeft genomen die hij anders niet had genomen. Er dient enkel nagegaan te worden of de keuzevrijheid van de gemiddelde consument wordt beperkt of kan worden beperkt. De beoordeling geschiedt *in abstracto*.⁵⁴⁹

10.4 De algemene norm

237. Indien de hierboven besproken fases niets opgeleverd hebben, dan kan men nog beroep doen op de algemene norm inzake handelspraktijken. Slechts indien de consument geen oplossing vindt in de specifieke zwarte lijsten en algemene verboden inzake misleidende en agressieve handelspraktijken, zal de consument dus gebruik kunnen maken van deze “*catch-all*”-bepaling. De oneerlijke handelspraktijk mag bijgevolg niet misleidend of agressief zijn opdat de algemene norm zou kunnen toegepast worden. In de praktijk wordt de algemene norm niet vaak toegepast, aangezien de meeste handelspraktijken ofwel misleidend ofwel agressief zijn.⁵⁵⁰

238. Volgens artikel 84 WMPC is een handelspraktijk oneerlijk wanneer zij in strijd is met de vereisten van professionele toewijding en het economische gedrag van de gemiddelde consument die zij bereikt of op wie zij gericht is of, indien zij op een bepaalde groep consumenten gericht is, het economisch gedrag van het gemiddelde lid van deze groep, met betrekking tot het onderliggende product wezenlijk verstoort of kan verstoren.⁵⁵¹ Beide voorwaarden moeten cumulatief voldaan zijn.⁵⁵² De definitie van artikel 84 WMPC kan ontleed worden om wat meer duidelijkheid te scheppen. Professionele toewijding wordt door de Wet Marktpraktijken omschreven als het normale niveau van bijzondere vakkundigheid en

⁵⁴⁹ R. STEENNOT, “Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)”, *TPR* 2009, 392-393.

⁵⁵⁰ R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnummer 80.

⁵⁵¹ Artikel 84 WMPC.

⁵⁵² R. STEENNOT, “Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)”, *TPR* 2009, 393.

zorgvuldigheid dat redelijkerwijs van een onderneming in haar activiteitsdomein ten aanzien van de consument mag worden verwacht, overeenkomstig de eerlijke handelsgebruiken.⁵⁵³ Bovendien is het vereist dat de miskennis van de vereisten van professionele toewijding het economisch gedrag van consumenten wezenlijk verstoort of kan verstoren. Het gaat er om dat een handelspraktijk wordt gebruikt om het vermogen van de consument om een geïnformeerd besluit te nemen merkbaar te beperken, waardoor de consument tot een transactie besluit waartoe hij anders niet had besloten.⁵⁵⁴

Artikel 84, lid 2 WMPC bepaalt dat een handelspraktijk die op voor de onderneming redelijkerwijs voorzienbare wijze het economische gedrag van slechts een duidelijk herkenbare groep consumenten wezenlijk verstoort of kan verstoren, namelijk van consumenten die wegens een mentale of lichamelijke handicap, hun leeftijd of goedgelovigheid bijzonder vatbaar zijn voor die handelspraktijk of voor de onderliggende producten, wordt beoordeeld vanuit het gezichtspunt van het gemiddelde lid van die groep. Dit laat onverlet de gangbare, legitieme reclamepraktijk waarbij overdreven uitspraken worden gedaan of uitspraken die niet letterlijk dienen te worden genomen.⁵⁵⁵

10.5 Het Akkoord

239. Het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt” bevat ook een aantal handelspraktijken die nageleefd moeten worden. Zo moeten leveranciers van elektriciteit spontaan hun legitimatiebewijs tonen wanneer ze contact leggen met een consument in het kader van een verkoop buiten de onderneming.⁵⁵⁶ Bij overeenkomsten op afstand en buiten de onderneming mogen ze enkel verkoopgesprekken met de consument aanknopen op redelijke tijdstippen, ze mogen geen misbruik maken van de zwakte van de consument, enz.⁵⁵⁷ Er moet dus ook met de hoger besproken voorschriften van het Akkoord rekening gehouden worden bij de beoordeling van een bepaalde handelspraktijk waarvan een leverancier gebruik maakt.

⁵⁵³ Artikel 2, 32° WMPC.

⁵⁵⁴ Artikel 2, 30° WMPC; H. DE BAUW, “De algemene verbodsbepalingen in de relatie verkoper-consument”, in G. STRAETEMANS, J. STUYCK, E. TERRYIN (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 116.

⁵⁵⁵ Artikel 84, lid 2 WMPC.

⁵⁵⁶ Zie *supra* randnummer 125.

⁵⁵⁷ Zie *supra* randnummer 132.

Bovendien bepaalt het Akkoord zelfs dat alle bepalingen van het Akkoord worden beschouwd als eerlijke handelsgebruiken in de zin van de Wet Marktpraktijken.

10.6 Burgerrechtelijke sanctie

240. De wetgever heeft in artikel 41 WMPC een bijzondere civielrechtelijke sanctie ingevoerd voor het geval waarin een overeenkomst werd gesloten ingevolge een oneerlijke handelspraktijk. Eigenaardig is dat hier de privaatrechtelijke sanctie wordt opgenomen voor de verboden, waardoor men deze sanctie wel eens zou kunnen vergeten. Artikel 41 WMPC onderscheidt drie situaties:

- 1) De overeenkomst met een consument werd gesloten ingevolge een oneerlijke handelspraktijk bedoeld in artikel 91, 12°, 16° en 17°, en artikel 94, 1°, 2° en 8° WMPC;
- 2) De overeenkomst met een consument werd gesloten ingevolge een oneerlijke handelspraktijk bedoeld in de artikelen 84 tot 86, artikel 91, 1° tot 11°, 13° tot 15°, 18° tot 23°, en artikel 94, 3° tot 7° WMPC;
- 3) Het geval van niet-gevraagde levering aan de consument in de zin van artikel 94, 6° WMPC.⁵⁵⁸

241. In het kader van de levering van gas en elektriciteit dient op deze laatste situatie niet verder ingegaan te worden. De eerste twee gevallen kunnen daarentegen wel een rol spelen in het kader van de levering van gas en elektriciteit.

242. Werd een overeenkomst gesloten ingevolge een oneerlijke handelspraktijk bedoeld in artikel 91, 12°, 16° en 17° en artikel 94, 1°, 2° en 8°, dan kan de consument de terugbetaling van de betaalde bedragen eisen binnen een redelijke termijn vanaf het ogenblik waarop hij kennis had of hoorde te hebben van het bestaan ervan, zonder teruggave van het reeds geleverde product.⁵⁵⁹ Komt een overeenkomst daarentegen tot stand ingevolge een oneerlijke handelspraktijk bedoeld in de artikelen 84 tot 86, artikel 91, 1° tot 11°, 13° tot 15°, 18° tot 23°, en artikel 94, 3° tot 7°, dan kan de rechter, onverminderd de gemeenrechtelijke sancties, de terugbetaling aan de consument van de door hem betaalde bedragen bevelen, zonder

⁵⁵⁸ Artikel 41 WMPC; R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 63-64; R. STEENNOT, "Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 394.

⁵⁵⁹ Artikel 41, lid 1 WMPC.

teruggave van het reeds geleverde product.⁵⁶⁰ Indien nog niet tot betaling is overgegaan bestaat de sanctie erin dat de consument vrijgesteld kan worden van betaling. In het eerste geval is de rechter verplicht de in de wet voorziene sanctie toe te passen. Hij beschikt in dat geval over geen enkele beoordelingsvrijheid. In het tweede geval oordeelt de rechter vrij of hij de sanctie al dan niet toepast en beschikt hij bijgevolg over een grote beoordelingsvrijheid. Zo kan de rechter oordelen dat de consument slechts recht heeft op een gedeelte van hetgeen hij heeft betaald, in plaats van op een volledige terugbetaling. De rechter zal zich waarschijnlijk minder streng opstellen bij de schending van de open normen dan bij een schending van de zwarte lijsten. Het is vooraf immers niet altijd voorspelbaar of er sprake zal zijn van een schending van de open norm.⁵⁶¹

243. Indien het een dienstverleningsovereenkomst van lange duur of een overeenkomst die voorziet in een dienstverlening gespreid in de tijd betreft, bestaat de sanctie erin dat de consument terugbetaling kan eisen van al hetgeen hij reeds heeft betaald, terwijl het deel van de reeds geleverde dienst verworven blijft voor de consument. Hij heeft weliswaar geen recht op de verdere prestaties waarin de overeenkomst voorzag zonder daarvoor te betalen.⁵⁶² Volgens STEENNOT lijkt deze redenering ook te gelden bij een overeenkomst die voorziet in de levering van producten, gespreid in de tijd.⁵⁶³ Hieruit kan men afleiden dat dit ook geldt voor gas en elektriciteit, aangezien zij goederen zijn in de zin van de WMPC.

244. Zowel bij toepassing van artikel 41, lid als lid 2 WMPC moet de overeenkomst gesloten zijn *ingevolge* een oneerlijke handelspraktijk, opdat de sanctie van toepassing zou zijn. Er moet dus een band bestaan tussen de oneerlijke praktijk en de sluiting van de overeenkomst. Volgens STEENNOT is een causaal verband tussen de oneerlijke handelspraktijk en de overeenkomst voldoende. Met betrekking tot het bewijs van het causaal verband pleit hij voor een soepele invulling ten voordele van de consument. Indien een bepaling geschonden is, kan men volgens hem vermoeden dat de overeenkomst werd gesloten ingevolge de miskennis

⁵⁶⁰ Artikel 41, lid 2 WMPC.

⁵⁶¹ R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnummer 85; R. STEENNOT, "Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)", *TPR* 2009, 394-395.

⁵⁶² H. DE BAUW, "De algemene verbodsbepalingen in de relatie verkoper-consument", in G. STRAETEMANS, J. STUYCK, E. TERRYN (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 141; Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer*, Doc. 51, 2983/001, 38; R. STEENNOT, F. BOGAERT, D. BRULOOT, D. GOENS, *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 66.

⁵⁶³ R. STEENNOT, *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011, randnummer 85, voetnoot 282.

van de betrokken bepaling.⁵⁶⁴ De BOECK en TERRYN menen daarentegen dat voor de toepassing van deze burgerrechtelijke sanctie er een wilsgebrek aanwezig moet zijn dat gemeenrechtelijk beschouwd tot de nietigverklaring van het contract zou kunnen leiden.⁵⁶⁵

10.7 Vordering tot staken

245. Er kan ook een vordering tot staken worden ingesteld tegen een oneerlijke handelspraktijk jegens consumenten overeenkomstig artikel 110 WMPC. Dit artikel bevat een cascaderegeling die bepaalt dat wanneer de adverteerder van de gewraakte reclame geen woonplaats in België heeft en geen verantwoordelijke persoon met woonplaats in België heeft aangewezen, men iemand anders kan aanspreken in volgorde van ondergeschiktheid. Zo kan men in de eerste plaats de uitgever of de producent aanspreken, vervolgens de drukker of de maker indien de uitgever of de producent geen woonplaats in België hebben en geen verantwoordelijke persoon met woonplaats in België hebben aangeduid. Wanneer geen van beiden hun woonplaats in België hebben en in België geen verantwoordelijk persoon hebben aangewezen, kan de vordering tot staken worden ingesteld tegen de verdeler of elke persoon die er bewust heeft toe bijgedragen dat de reclame uitwerking heeft.⁵⁶⁶

Iemand wordt slechts als adverteerder beschouwd, wanneer wordt aangetoond dat hij op enigerlei wijze betrokken is geweest bij het advertentieproces of er enige controle over gehad heeft.⁵⁶⁷

246. Er dient in dit kader opgemerkt te worden dat er rechtspraak bestaat die meent dat de miskennis van het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt” niet het voorwerp van een vordering tot staking kan uitmaken vermits het gaat om de uitvoering van louter contractuele verplichtingen”.⁵⁶⁸ Deze rechtspraak is voor discussie

⁵⁶⁴ R. STEENNOT, “Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)”, *TPR* 2009, 394-395; R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 211.

⁵⁶⁵ A. DE BOECK, “De nieuwe bepalingen in de Wet Handelspraktijken en hun relevantie voor de contractuele relatie en de algemene contractvoorwaarden in het bijzonder”, in A. DE BOECK, Y. MONTAGNIE (eds.), *De nieuwe bepalingen in de handelspraktijkenwet*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 37; E. TERRYN, “Misleidende en vergelijkende praktijken na de omzetting van de richtlijn oneerlijke handelspraktijken”, in G. STRAETEMANS, J. STUYCK, E. TERRYN (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 51-86.

⁵⁶⁶ Artikel 110 WMPC; Cass. 6 februari 2004, *Jaarboek Handelspraktijken* 2004, 91; Voorz. Kh. Tongeren 19 juni 2001, *DCCR* 2001, 304.

⁵⁶⁷ Voorz. Kh. Kortrijk 14 april 2003, *Jaarboek Handelspraktijken* 2003, 577.

⁵⁶⁸ Voorz. Kh. Nijvel 28 september 2006, *Jaarboek Handelspraktijken* 2006, 227.

vatbaar. Dit vooreerst omdat het immers niet uitgesloten is dat het niet naleven van een gedragscode tegelijk een oneerlijke handelspraktijk uitmaakt. Het niet naleven van een gedragscode kan tevens precies een aanwijzing zijn van het onrechtmatige karakter van de praktijk. Artikel 89, 2° WMPC moet daarbij ook in acht genomen worden.⁵⁶⁹ Rekening houdende met artikel 105, §4 van de wet van 8 januari 2012 is deze rechtspraak mijns inziens in ieder geval verwaarloosbaar.

⁵⁶⁹ B. KEIRSBILCK, E. TERRY, “Overzicht van rechtspraak handelspraktijken 2003-2010: Collectieve consumentenakkoorden (Hoofdstuk V) – Vordering tot staking (Hoofdstuk VI)”, *TPR* 2011, afl. 3, 1300.

Hoofdstuk 11: De factuur

11.1 Praktisch

247. De facturatie van de netgebruiker aan de eindgebruiker geschiedt door middel van een cascadesysteem. De transmissienetbeheerder factureert zijn transmissienettarieven aan de distributienetbeheerder. Deze factureert zijn distributienettarieven samen met de transmissienettarieven aan de leverancier. De leverancier factureert de prijs van de energie zelf, de zonet genoemde nettarieven en de belastingen en heffingen daarop aan de eindgebruiker.⁵⁷⁰ *In casu* gaat het om de factuur van de leverancier aan de consument (= eindgebruiker) gericht. Die factuur laat echter de verantwoordelijkheid van de hierboven genoemde interveniërende partijen buiten beschouwing.⁵⁷¹

248. In de relatie met de elektriciteitsleverancier bestaan er drie soorten facturen. Vooreerst is er sprake van een voorschotfactuur. Deze factuur krijgt men tussen twee afrekeningen. Het bedrag van de factuur wordt door de leverancier berekend op basis van het vorig gebruik van de consument. Indien er geen vorig gebruik is (bv. bij nieuwbouw), wordt het verbruik geschat. Telkens indien de leveranciers de bedragen van de voorschotten aanpassen, moeten de energieleveranciers zich eveneens inspannen om op een duidelijke, maar voldoende concrete manier de consument in te lichten over de berekeningswijze van de te betalen voorschotten per type energie. Deze informatie moet tijdig voor elke aanpassing persoonlijk aan de consument worden meegedeeld. De informatie kan samen met de factuur of los daarvan worden overgemaakt, kan worden verduidelijkt aan de hand van voorbeelden en er kan voor meer detail worden verwezen naar de website. Indien de consument hierom verzoekt, moet de bijkomende informatie die op de website wordt gegeven, op eenvoudige vraag gratis worden verstrekt door zijn leverancier via telefoon, fax of post.⁵⁷²

Met de gefactureerde voorschotten wordt rekening gehouden bij de eindafrekening. De consument ontvangt in principe elk jaar één eindafrekening. Op die manier wordt het verschil gecorrigeerd tussen de voorschotten en de kosten van het werkelijk verbruik. Het Akkoord

⁵⁷⁰ F. VANDENDRIESSCHE, W. GELDHOF, A. CARTON, “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in I. CLAEYS, R. STEENNOT, M. TISON (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 224-225.

⁵⁷¹ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 18.

⁵⁷² Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 11., p. 17.

bepaalt eveneens dat de leverancier ieder jaar een eindafrekening moet opstellen, tenzij de leverancier de meetgegevens niet heeft ontvangen.

Indien men verhuist of van energieleverancier verandert, ontvangt men een slotfactuur. Deze factuur is gebaseerd op een meteropname en regelt de betaling van het energieverbruik voor de woning die de consument verlaat of het verbruik bij de vorige leverancier.⁵⁷³

249. De leverancier dient in zijn algemene of bijzondere voorwaarden uitdrukkelijk te voorzien dat de termijn waarbinnen de leverancier de consument terugbetaalt, wanneer de afrekeningsfactuur of slotfactuur een kredietbedrag ten gunste van deze laatste weergeeft, overeenstemt met deze waarbinnen de consument verschuldigde bedragen dient te voldoen. Indien de leverancier echter nog niet op de hoogte is van het rekeningnummer van de consument, loopt deze termijn van terugbetaling vanaf het ogenblik dat de leverancier op de hoogte werd gebracht van het rekeningnummer van de consument.⁵⁷⁴ Het Akkoord had hier eventueel beter kunnen opnemen dat de leverancier in dat geval er alles moet aan doen om zo snel mogelijk op de hoogte gebracht te worden van het rekeningnummer van de consument. Hij moet de consument daartoe bijvoorbeeld op de hoogte moet brengen van het feit dat hij niet over een rekeningnummer beschikt.

250. Het Akkoord bepaalt voorts dat in het geval de leverancier de consument vraagt een waarborg tot zekerheid van verschuldigde bedragen te storten, hij in de algemene of bijzondere voorwaarden een nauwkeurige en objectieve omschrijving van de voorwaarden voor het vragen van die waarborg dient op te nemen.⁵⁷⁵

251. Tot slot bepaalt het Akkoord dat de leverancier geen bedingen mag opnemen die de onmiddellijke beëindiging of opzegging van de overeenkomst rechtvaardigen op basis van het loutere vermoeden van insolventie of een onderzoek van kredietwaardigheid.⁵⁷⁶

⁵⁷³ www.vreg.be, energiefactuur, verschillende facturen; Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 17., p. 11.

⁵⁷⁴ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 19., p. 11.

⁵⁷⁵ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 11., p. 11.

⁵⁷⁶ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 3., p. 10.

11.2 Verplichte vermeldingen

252. Een aantal verplichte vermeldingen dienen op alle facturen van een leverancier of op een bij de factuur afzonderlijk gevoegd document voor te komen. Het betreft de duurtijd⁵⁷⁷ van het contract, het nummer van de klantendienst, de wijze waarop facturen kunnen worden geprotesteerd, de vermelding dat de algemene voorwaarden in extenso consulteerbaar zijn op de website en de vermelding van de EAN-code. Deze informatie moet eveneens aan de consument verstrekt worden indien hij er om vraagt.⁵⁷⁸ Bovendien moet de factuur gedateerd, zoals alle andere uitgaande stukken van de leverancier.⁵⁷⁹

Indien het contract voorziet in een indexeringsmechanisme van de prijs, moet de afrekeningsfactuur na meteropname de prijsberekenningsformule en de manier waarop deze werd toegepast op de prijs bevatten. De eindafrekeningsfactuur bevat tevens de meterstanden.

De energieleveranciers verbinden zich er eveneens toe in hun facturen alle vermeldingen op te nemen die verplicht zijn op grond van Europese, federale of gewestelijke regelgevingen. Bovendien verbinden zij zich ertoe dat (rekening houdend met deze regelgevingen) hun facturen, duidelijk, leesbaar en verstaanbaar zouden zijn en dat zij een gemakkelijke vergelijking toelaten voor de consument. Om deze doelstelling te verwezenlijken:

- hanteren de leveranciers zo veel als mogelijk eenvormige en eenvoudige terminologie;
- wordt bij de jaarlijkse factuur een glossarium gevoegd dat de termen toelicht die op de factuur zijn hernomen en die specifiek zijn voor de sector. Het glossarium is tegelijkertijd steeds beschikbaar op de website van de leverancier en deze laatste zal gratis een exemplaar ervan toesturen aan de consument die daarom vraagt;
- gebruiken de leveranciers een uniforme terminologie voor de aanduiding van de wettelijk opgelegde heffingen, bijdragen, taksen en nettarieven;
- bundelen zij samenhangende gegevens op de facturen;

⁵⁷⁷ Zie *supra* X (stilzwijgende verlenging).

⁵⁷⁸ Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 1., p. 12.

⁵⁷⁹ Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 3., p. 13.

- vermijden zij dat de vrij vermeldingen die de leverancier zelf beslist op te nemen in zijn factuur, door hun inhoud, vorm, aard of plaats de doelstellingen van duidelijkheid, verstaanbaarheid en vergelijking in het gedrang brengen.⁵⁸⁰

Het Akkoord vermeldt een aantal benamingen die de leveranciers moeten gebruiken indien ze van bepaalde termen melding maken voor de aanduiding van de wettelijk opgelegde heffingen, bijdragen, taksen en nettarieven. Wanneer er nieuwe heffingen of toeslagen zouden worden ingevoerd, zullen de leveranciers ook hiervoor uniforme benamingen hanteren.⁵⁸¹

Met het oog op een betere leesbaarheid en onderlinge vergelijking van hun facturen moeten de energieleveranciers de gegevens die zij op de facturen vermelden in een aantal rubrieken bundelen. Op de eerste bladzijde van de factuur komen volgende rubrieken voor: gegevens over de klant, gegevens over het leveringspunt, gegevens over de leverancier, gegevens over de distributienetbeheerder en de factuurgegevens. De volgende bladzijden bevatten: een detail van de aangerekende bedragen in geval van afrekenings-of slotfactuur (per type energie), de klachtenbehandeling, de nog openstaande saldi, de gegevens over het contract en een aantal diverse vermeldingen.⁵⁸² Naast het Akkoord, bepaalt ook de Wet van 12 januari 2008 een aantal vermeldingen die op de factuur dienen voor te komen.⁵⁸³ Bovendien bepaalt die wet eveneens dat het Akkoord dient gewijzigd te worden, zodat nog een aantal punten zouden worden geregeld. Zo zal in elke regularisatiefactuur⁵⁸⁴ de vermelding van de evolutie van het verbruik voor de laatste periode die begrepen is tussen twee regularisaties moeten vermeld worden.⁵⁸⁵ De factuur zal eveneens melding moeten maken van elke wijziging van de voorwaarden van de overeenkomst die van dien aard is dat zij een opzegging zonder vooropzeg met zich kan meebrengen.⁵⁸⁶

253. Tot slot kunnen de consumenten, binnen een termijn van 12 maanden na de afrekeningsfactuur, gratis een meer gedetailleerd document ontvangen die in detail alle informatie bevat over de gefactureerde periode, de betaalde voorschotten die worden

⁵⁸⁰ Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 8., p. 13-14.

⁵⁸¹ Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 9., p. 14; Zie ook p. 14 van het Akkoord voor een opsomming van de specifieke termen.

⁵⁸² Voor meer details: Zie Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 10, p. 15-17.

⁵⁸³ Artikel 105, §1 en §2 Wet 8 januari 2012.

⁵⁸⁴ De regularisatiefactuur dient om het verschil te corrigeren tussen de bedragen die werden betaald op basis van de raming (voorschotfacturen), en het op basis van het werkelijke verbruik verschuldigde bedrag.

⁵⁸⁵ Artikel 105, §3, a) Wet 8 januari 2012.

⁵⁸⁶ Artikel 105, §3, d) Wet 8 januari 2012.

verrekend met vermelding van hun betalingsdatum, de verschillende prijscomponenten en de gedetailleerde berekening van de indexatiemechanismen.⁵⁸⁷

11.3 Domiciliëring

254. De leveranciers moeten voorzien in diverse betalingsmogelijkheden, waaronder de domiciliëring. Inzake die domiciliëring verbinden de leveranciers zich tot de opname van het mandaat tot domiciliëring met een afzonderlijke handtekening. Ze dienen daarbij de duurtijd van het domiciliëringsmandaat te beperken tot de duurtijd van het contract, d.w.z. met inbegrip van de termijn nodig voor de verwerking en vereffening van de finale eindafrekening. De leveranciers moeten eveneens een termijn van minstens 15 kalenderdagen respecteren tussen de ontvangstdatum van de factuur en de uitvoering van de domiciliëringsopdracht. Deze minimale termijn kan slechts beginnen lopen vanaf de ontvangstdatum van de eindfactuur. De derde kalenderdag na verzendingsdatum wordt beschouwd als ontvangstdatum van de factuur.⁵⁸⁸

De leverancier informeert de consument, eventueel met de eerste voorschotfactuur, schriftelijk of op een andere duurzame drager over de periodiciteit, de normale data en het bedrag van de betalingen. Indien één van de elementen die afhangen van de leverancier wijzigt, moet de consument hiervan voorafgaandelijk op de hoogte worden gebracht.⁵⁸⁹

255. De Wet van 8 januari 2012 bepaalt inzake domiciliëring bovendien dat er een mogelijkheid voor de klant moet komen om de jaarfactuur uit de eventuele bankdomiciliëring te sluiten. Uiterlijk tegen 11 juli zou dit mogelijk moeten worden.⁵⁹⁰ Het is voor de consument immers moeilijk om het bedrag van de jaarlijkse factuur in te schatten. Het debiteren van een groot bedrag kan vergaande gevolgen hebben voor de stabiliteit van het budget van de meest kansarme gezinnen.⁵⁹¹ Het invoeren van deze regeling kan mijns inziens alleen maar een goede zaak betekenen voor de consument.

⁵⁸⁷ Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 7., p. 13.

⁵⁸⁸ Akkoord, VI Domiciliëring, p. 17-18; Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 9., p. 10.

⁵⁸⁹ Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 4., p. 13.

⁵⁹⁰ Artikel 105, §3, b) Wet 8 januari 2012.

⁵⁹¹ Voorstel van resolutie over een betere consumentenbescherming op de geliberaliseerde elektriciteits en gasmarkt, *Parl. St. Kamer* (buitengewone zitting) 1 oktober 2010, doc. 53, nr. 0245/001, 7.

11.4 Betwisting van facturen

256. Wanneer blijkt dat een energiefactuur niet klopt, kan de consument protesteren bij de leverancier. De consument beschikt daartoe over een termijn van minstens 12 maanden vanaf de ontvangstdatum bepaald in de betrokken factuur.⁵⁹²

Indien de klacht van de consument over een factuur terecht is of nog verder moet worden onderzocht, wordt de invordering door de leverancier van de uitstaande en betwiste bedragen onmiddellijk na ontvangst van de klacht opgeschort. Het antwoord van de leverancier aan de consument moet hiervan duidelijk melding maken. Het vermeldt duidelijk het niet betwiste bedrag en de datum waartegen dit moet worden betaald door de consument. Op geen enkele manier mogen kosten in rekening worden gebracht voor de afhandeling van klachten.⁵⁹³

De leveranciers moeten daarbij in hun algemene/bijzondere contractuele voorwaarden met de consument voorzien in de aanrekening van interesten tegen de wettelijke interestvoet ingeval de consument een recht op betaling heeft vanwege zijn leverancier ingevolge foutieve facturatie, veroorzaakt door de leverancier.⁵⁹⁴ Deze bepaling van het Akkoord voegt echter niets toe aan wat de consument reeds kan vorderen op basis van het gemeen recht.⁵⁹⁵

257. Het verloop van deze procedure om een factuur te protesteren moet op de factuur voorkomen.⁵⁹⁶

258. Omgekeerd verbinden de leveranciers er zich in hun algemene/bijzondere contractuele voorwaarden met de consument toe geen bedingen op te nemen die voorzien in een termijn van meer dan twaalf maanden vanaf de uiterste betalingsdatum gedurende de welke de leverancier fouten inzake facturatie kan rechtzetten, tenzij deze rechtzetting te wijten is aan derde partijen. In dat laatste geval geldt een rechtzettingstermijn, zoals bepaald in de toepasselijke reglementering.⁵⁹⁷ Dit valt te betreuren. Het impliceert immers dat indien de fout toe te rekenen is aan een andere partij dan de leverancier, er verder kan worden teruggegaan

⁵⁹² Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 13., p. 11.

⁵⁹³ Akkoord, VII., Algemene voorwaarden, b), Betwisting van facturen, p. 18

⁵⁹⁴ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 10., p. 11.

⁵⁹⁵ Artikel 1153 BW.

⁵⁹⁶ Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 10., onder de vermeldingen die voor dienen te komen op de op “de volgende bladzijden”, punt B, p. 16.

⁵⁹⁷ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 5., p. 10.

dan dit maximum van 12 maanden. Indien de meteropneming dus niet correct functioneert, wat te wijten is aan de distributienetbeheerder, kan men verder dan 12 maanden terug om fouten “recht te zetten”. Bij een herziening van het Akkoord zou men er goed aan doen om de distributienetbeheerder dezelfde beperking op te leggen wat het rechtzetten van fouten betreft.⁵⁹⁸

De leveranciers moeten ook in een mogelijkheid voorzien voor de consument om een herziening van het geschatte verbruik en/of tussentijdse facturen te vragen. De gemotiveerde beslissing tot herziening moet binnen een redelijke termijn na het verzoek volgen.⁵⁹⁹

⁵⁹⁸ Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), p. 19.

⁵⁹⁹ Akkoord, IV., Algemene voorwaarden, IV.i, Evenwichtige en rechtmatige algemene voorwaarden, 15., p. 11.

Hoofdstuk 12: Verjaring

259. In de praktijk stellen zich heel wat problemen rond de verjaring van vorderingen ingesteld door de leveranciers van gas en elektriciteit. Volgens artikel 2262bis, §1 verjaren alle persoonlijke rechtsvorderingen door verloop van tien jaar. Artikel 2277 BW voorziet in een kortere verjaringstermijn: termijnen van alijdurende renten en van lijfrenten, die van uitkeringen tot levensonderhoud, huren van huizen en pachten van landeigendommen, interesten van geleende sommen, en, in het algemeen, al hetgeen betaalbaar is bij het jaar of bij kortere termijnen verjaren door verloop van vijf jaren. In rechtsleer en rechtspraak is er heel wat discussie geweest over de vraag of men die vijfjarige verjaringstermijn al dan niet mag toepassen met betrekking tot onbetaalde facturen voor de levering van gas en elektriciteit.⁶⁰⁰

De *ratio legis* van deze verkorte verjaringstermijn van artikel 2277 BW bestaat erin termijnschuldenaars te beschermen tegen een voortdurende en onopgemerkte opstapeling van achterstallige periodieke schulden tot één grote kapitaalschuld en schuldeisers met betrekking tot inning van schulden tot zorgvuldigheid aan te sporen. De schuldenaar zou immers in zware financiële problemen kunnen terechtkomen indien de schuldeiser pas na een lange periode alle achterstallen ineens zou opeisen.⁶⁰¹ Sinds de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof van 19 januari 2005 en 17 januari 2007 kan men zonder twijfel stellen dat periodiek verschuldigde vergoedingen voor leveringen van gas en elektriciteit onder het toepassingsgebied van de vijfjarige verjaringstermijn van artikel 2277 BW vallen.⁶⁰² Het criterium om een schuldvordering onder het toepassingsgebied van artikel 2277 BW te brengen is volgens het Grondwettelijk Hof niet het onderscheid tussen een inkomstenschuld en een kapitaalschuld⁶⁰³, maar wel het doel van de wetsbepaling dat erin bestaat het aangroeien van grote kapitaalschulden door het verstrijken van de tijd en de mogelijke ruïneuze gevolgen voor de schuldenaar te voorkomen.⁶⁰⁴ Het Hof van Cassatie heeft zijn

⁶⁰⁰ Artikel 2277 BW; R. STEENNOT, “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters* 2009, Brugge, die Keure, 2009, 234; Luik 8 januari 2000, *Iuvus* 2001, afl. 25, 1238; Rb. Turnhout 13 juni 1994, *Iuvis* 1995, 401.

⁶⁰¹ C. LEBON, “De verjaring van periodiek vervallende vergoedingen. Ook voor water-, gas- en elektriciteitslevering”, *NJW* 2005, 507.

⁶⁰² Grondwettelijk Hof 19 januari 2005, *NJW* 2005, 516, noot J. DEENE; Grondwettelijk Hof 17 januari 2007, *RW* 2007-08, 1711, noot C. LEBON; Vred. Gent(5) 15 januari 2009, *NJW* 2009, afl. 202, 419, noot M. DAMBRE; C. LEBON, “De verjaring van periodiek vervallende vergoedingen. Ook voor water-, gas- en elektriciteitslevering”, *NJW* 2005, 511.

⁶⁰³ Cass. 6 februari 1998, *Arr.Cass.* 1998, 182.

⁶⁰⁴ M. DAMBRE, “Verjaring van gas-, elektriciteits- en teledistributiefacturen”, *NJW* 2009, afl. 202, 420.

rechtspraak bijgesteld in die zin⁶⁰⁵ en het Grondwettelijk Hof heeft bovendien zijn rechtspraak verdergezet in arrest van 13 januari 2011.⁶⁰⁶

260. Er mag dus met zekerheid van uitgegaan worden dat de vijfjarige verjaringstermijn van toepassing is met betrekking tot onbetaalde facturen van gas en elektriciteit. Dit is de meest consumentvriendelijke interpretatie en mijns inziens conform de *ratio legis* van artikel 2277 BW, zoals hierboven aangehaald.

⁶⁰⁵ Cass. 13 maart 2008, AR C.07.0132.N, www.juridat.be.

⁶⁰⁶ Grondwettelijk Hof 13 januari 2011, *N/W* 2011, afl. 242, 343, noot C. LEBON.

Hoofdstuk 13: Klachtenbehandeling

13.1 Behandeling van vragen en klachten

261. De leveranciers verbinden zich ertoe alle redelijke middelen in te zetten ter verbetering van hun interne procedures voor registratie, traceerbaarheid en behandeling van klachten van individuele consumenten. Dit door onder meer korte wachttijden te hanteren, klachten binnen een redelijke termijn af te handelen en gestandaardiseerde klachtenformulieren op de website aan te bieden.⁶⁰⁷ Wat dit laatste betreft dient opgemerkt dat naar eigen bevindingen geen enkele website van de contracterende partijen in een standaard klachtenformulier voorziet. Het ontbreken van een klachtenformulier op de websites van de leveranciers wordt echter gecompenseerd door de Ombudsdienst voor Energie die op haar website wel in een standaardformulier voor klachten voorziet.⁶⁰⁸

262. De partijen van het Akkoord verbinden zich eveneens tot het antwoorden op vragen en klachten van de consument binnen de 5 werkdagen. Deze termijn kan 10 werkdagen zijn in geval van betwisting van een factuur, niettemin dient er toch een antwoord te zijn vóór de uiterlijke betalingstermijn. In dit antwoord wordt minstens gemeld of de klacht al dan niet terecht is, of verder dient te worden onderzocht. De melding dat de klacht niet terecht is, dient gemotiveerd te worden. Indien de klacht verder moet onderzocht worden vermelden de leveranciers de datum tegen dewelke de consument het definitief antwoord zal krijgen. Wanneer de leveranciers voor het antwoord informatie nodig hebben van derden (bijv. de netbeheerder), delen zij dit mee aan de consument, met aanduiding van de informatie die ze in dit geval nodig hebben en van wie. Bovendien vermelden zij binnen welke termijn na ontvangst van deze informatie een antwoord zal verstrekt worden aan de consument. De informatie wordt door de leveranciers onmiddellijk opgevraagd bij de derden.⁶⁰⁹

⁶⁰⁷ Akkoord, VII., Algemene voorwaarden, a), Behandeling van vragen en klachten, p. 18.

⁶⁰⁸ http://www.ombudsmanenergie.be/index.php?option=com_content&view=article&id=38&Itemid=29&lang=n

⁶⁰⁹ Akkoord, VII., Algemene voorwaarden, a), Behandeling van vragen en klachten, p. 18.

13.2 Ombudsman Energie

263. Hoewel de Vlaamse elektriciteits- en gasmarkt volledig vrijgemaakt werd op juli 2003, duurde het tot maart 2007 vooraleer er een onafhankelijke ombudsdienst werd opgericht. De oprichtingswet is uiteindelijk in werking getreden op 5 april 2007⁶¹⁰. Het KB van 18 januari 2008⁶¹¹ voert de klachtenprocedure en een aantal regels die van toepassing zijn op de leden van de ombudsdienst verder uit.⁶¹²

264. De ombudsdienst voor energie is een federale autonome dienst met rechtspersoonlijkheid die bevoegd is voor de verdeling van vragen en klachten betreffende het functioneren van de elektriciteits- en aardgasmarkt en de behandeling van geschillen tussen de eindafnemers en de elektriciteits- en aardgasbedrijven. De ombudsdienst heeft als opdracht alle klachten van eindafnemers te beoordelen en te onderzoeken die betrekking hebben op de activiteiten van elektriciteits- en aardgasbedrijven. Bovendien moet de dienst bemiddelen om een minnelijke schikking te vergemakkelijken voor geschillen tussen de elektriciteits- en aardgasbedrijven enerzijds en de eindafnemers anderzijds. Indien geen minnelijke schikking kan worden bereikt moet de ombudsdienst een aanbeveling richten aan de elektriciteits- en aardgasbedrijven.⁶¹³ De vragen en klachten die aan de ombudsdienst voor energie worden voorgelegd moeten behandeld worden op basis van transparante, eenvoudige en goedkope procedures die een billijke en snelle regeling mogelijk maken van de geschillen binnen een termijn van veertig werkdagen. Deze termijn kan eenmaal worden verlengd voor een periode van veertig werkdagen, op voorwaarde dat de partijen daarvan zijn geïnformeerd vóór het verstrijken van die termijn.⁶¹⁴

265. De eindafnemer die een klacht wenst te formuleren kan daartoe een aanvraag indienen bij de ombudsdienst per brief, fax of met elektronische post. De aanvraag vermeldt de identiteit en het adres van de aanklager, een beschrijving van de aard van het geschil en bevat alle stukken die de aanklager noodzakelijk acht.⁶¹⁵ De website van de ombudsman voor energie bevat een klachtenformulier, zoals vereist in het Akkoord “de consument in de

⁶¹⁰ Wet van 16 maart 2007 tot wijziging van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige en andere producten door middel van leidingen en van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, *BS* 26 maart 2007.

⁶¹¹ Koninklijk Besluit van 18 januari 2008 betreffende de ombudsdienst voor energie, *BS* 12 februari 2008.

⁶¹² S. BELLEMANS, “Federale ombudsdienst voor energie krijgt stilaan vorm”, www.jura.be.

⁶¹³ www.ombudsmanenergie.be, “voorstelling”; Artikel 27, §1 Elektriciteitswet.

⁶¹⁴ Artikel 27, § 1bis Elektriciteitswet.

⁶¹⁵ Artikel 2 KB 18 januari 2008.

vrijgemaakte elektriciteits-en gasmarkt, waarlangs een consument zijn klacht kan overbrengen.⁶¹⁶

266. Een klacht bij de ombudsdienst zal slechts ontvankelijk zijn wanneer de aanklager voorafgaandelijk reeds bij het betrokken bedrijf is gaan aankloppen. De ombudsman is immers een dienst die de vorm aanneemt van een soort beroepsinstantie. Eindafnemers hebben er slechts toegang toe indien er geen oplossing kon worden gevonden tijdens een eerste contact met het elektriciteits- of aardgasbedrijf.

Enkel schriftelijke klachten worden aanvaard. Indien gewenst, kan de eindafnemer zich toch mondeling tot de ombudsdienst wenden om zo goed mogelijk op de hoogte te zijn van zijn belangen. Wordt een klacht ontvankelijk verklaard, dan wordt de inningsprocedure door het betrokken bedrijf opgeschort vanaf de indiening van de klacht bij de ombudsdienst. De opschorting geldt totdat een aanbeveling wordt geformuleerd of totdat een minnelijke schikking is bereikt.⁶¹⁷

267. In de uitvoering van haar functie is de ombudsdienst volledig onafhankelijk van de elektriciteits- en aardgasbedrijven. Binnen de uitoefening van zijn bevoegdheden krijgt de ombudsdienst dan ook van geen enkele overheid instructies. De verkregen informatie wordt door de ombudsman op een vertrouwelijke manier behandeld. Tijdens het onderzoek van een klacht is er recht op inzage in het dossier, zowel door de aanklager als door het betrokken elektriciteits- of aardgasbedrijf. Bevat het dossier vertrouwelijke informatie, dan wordt die er vooraf uitgehaald.

268. De ombudsdienst heeft de mogelijkheid om te weigeren een klacht te behandelen wanneer die klacht meer dan één jaar voordien werd ingediend bij het energiebedrijf. Indien omtrent het voorwerp van een klacht een rechtsvordering werd ingesteld of een arbitrageprocedure is aangevat, wordt het onderzoek van de klacht beëindigd. Tot slot dient opgemerkt te worden dat door de bemiddeling van de ombudsdienst verdere gerechtelijke stappen niet uitgesloten zijn.⁶¹⁸

⁶¹⁶ www.ombudsmanenergie.be, “een klacht indienen”.

⁶¹⁷ www.ombudsmanenergie.be, “voorstelling”; Artikel 27, §1, 1°, 3de lid Wet betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt.

⁶¹⁸ www.ombudsmanenergie.be, “voorstelling”.

269. Het Akkoord bepaalt dat de gegevens van de ombudsdienst op de energiefactuur moeten voorkomen.⁶¹⁹

270. Tot slot dient vermeld te worden dat de ombudsman energie een partner is van Belmed. Dit is een platform voor de online buitengerechtelijke beslechting van consumentengeschillen. De FOD Economie heeft dit onlineplatform op 6 april 2011 gelanceerd. Het platform verstrekt informatie over wat er bestaat aan minnelijke geschillenbeslechting in België. Het omvat eveneens een beveiligde, vertrouwelijke ruimte waar een bemiddelingspoging kan worden ondernemen met behulp van een neutrale derde.⁶²⁰ Om een bemiddelingsvoorwaarde te kunnen indienen moet men absoluut voldoen aan twee voorwaarden. Enerzijds moet de consument al contact opgenomen hebben met de energieleverancier om het probleem te melden en tot een eventuele oplossing te komen. De consument mag anderzijds het geschil nog niet aanhangig gemaakt hebben bij een rechtbank.⁶²¹

⁶¹⁹ Akkoord, V., Communicatie naar de consument, 10., onder de vermeldingen die voor dienen te komen op de op “de volgende bladzijden”, punt B, p. 16.

⁶²⁰ www.ombudsmanenergie.be, “info”, “consumenten”.

⁶²¹ http://economie.fgov.be/nl/geschillen/Consumentengeschillen/Belmed/oud_of_nieuw/.

Conclusie

271. De vrijmaking van de energiemarkt begint na negen jaar eindelijk zijn vruchten af te werpen. Sinds 2003 kunnen consumenten in principe vrij hun energieleverancier kiezen. Het duurde weliswaar tot begin 2012 vooraleer die vrijmaking ook werkelijk de consument bereikte. Het feit dat de energieleveranciers de bevrozing van de energieprijzen niet hebben nageleefd, heeft de consument immers wakker geschud.

De vrijmaking bracht een wijziging binnen de verdeling van de marktspelers met zich mee. Zo heeft de consument sindsdien zowel een relatie met zijn leverancier, zijnde de verkoper van elektriciteit, als met de distributienetbeheerder, die zorgt voor het vervoer van de energie tot zijn aansluiting en voor het beheer van die aansluiting. Ondanks de vrijmaking van de energiemarkt kan de consument zijn netbeheerder echter niet zelf kiezen.

Wat de relatie tussen de consument en de leverancier betreft, is het duidelijk dat het om een contractuele relatie gaat. De verhouding van de consument ten opzichte van de distributienetbeheerder is daarentegen minder duidelijk. Niettegenstaande de netbeheerder een wettelijk monopolist is, wordt hier gepleit voor een contractuele kwalificatie. Dergelijke kwalificatie biedt echter een betere bescherming voor de consument (bv. kans tot effectieve kennisname van en toestemming met de algemene voorwaarden).

272. Naar aanleiding van die vrijmaking is men ook nieuwe regelgeving gaan opstellen. Deze regelgeving veruiterlijkt zich in het Akkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt” die in 2004-2005 werd opgesteld en ondertekend door acht energieleveranciers in overleg met de vertegenwoordigers van de verbruiksorganisaties, de vertegenwoordigers van de regulerende overheden en de minister bevoegd voor consumentenzaken. Vandaag valt het op dat ook andere energieleveranciers, die niet bij de onderhandelingen en ondertekening aanwezig waren, het Akkoord respecteren. Gelet op hun concurrentiepositie en de Wet van 8 januari 2012 hebben die nieuwe energieleveranciers immers ook geen andere mogelijkheid.

Er kan tevens besloten worden dat het Akkoord afdwingbaar is. Dit is zeker het geval nu de Wet van 8 januari 2012 het Akkoord bij wet bekrachtigd heeft. Vast staat ook dat een schending van het Akkoord een handeling is die in strijd is met de eerlijke handelspraktijken.

Naast de bescherming die de WMPC reeds biedt aan de consument, dit op het vlak van overeenkomsten op afstand, verkoop buiten de onderneming van de verkoper, onrechtmatige bedingen, oneerlijke handelspraktijken, prijstransparantie, enz. biedt het Akkoord extra

bescherming aan de consument, althans dit was toch het oogmerk van de opstellers van het Akkoord. In dit kader kan opgemerkt worden dat het Akkoord is opgesteld ten tijde van de Wet Handelspraktijken en Consumentenbescherming. Dit leidt er toe dat een aantal bepalingen van het Akkoord afwijken van de Wet Marktpraktijken en bijgevolg een minder grote bescherming bieden aan de consument dan diegene die hij krijgt op basis van de WMPC. Hier kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de kortere herroepingstermijn bij overeenkomsten op afstand gesloten via de telefoon. Op andere plaatsen bepaalt het Akkoord dan weer regels die op zich niet veel toevoegen aan bestaande wetgeving. Hier kan verwezen worden naar het verbod die het Akkoord oplegt voor de leveranciers om hun eigen verbintenissen ten opzichte van de consument overdreven te beperken tenzij in geval van overmacht. Zo biedt het Akkoord ook geen grote meerwaarde ten opzichte van de Wet Ambulante activiteiten. Bovendien spreekt het Akkoord zichzelf tegen wat de eenzijdige wijziging van de voorwaarden of de prijs betreft. Deze zaken tonen aan dat het Akkoord allesbehalve perfect is. Tot slot kan ook opgemerkt worden dat er bij de opstelling van het Akkoord geen rekening is gehouden met de andere actoren, zoals de distributienetbeheerder. Deze blijft buiten beeld.

273. Het Akkoord en de Gedragscode dienen immers dringend onder de loep genomen te worden met het oog op een grondige aanpassing. De nieuwe leveranciers die er sinds het opstellen van het Akkoord bij gekomen zijn, zouden daar eveneens bij moeten betrokken worden.

Er kan daaromtrent gewezen worden op de Wet van 8 januari 2012 die een aantal wijzigingen van het Akkoord bevat. In feite zijn die vooropgestelde wijzigingen gedeeltelijk achterhaald door de praktijk, in die zin dat die wet een verbod bepaalt op een dubbele vervroegde verbrekingsvergoeding ingeval een contract voor de levering van gas en elektriciteit op eenzelfde tijdstip bij de dezelfde leverancier werd afgesloten. In de praktijk zijn een aantal leveranciers al overgegaan tot het afschaffen van die verbrekingsvergoeding en de overheid wil die vergoeding dan ook volledig afschaffen.

Ondanks de wijzigingen die de Wet van 8 januari 2012 aan het Akkoord oplegt, dient het Akkoord alsnog grondig herzien te worden.

Er zijn immers nog veranderingen op til. Zo wil de regering met de gemeentebesturen een campagne opzetten om samen met de consument de voor hem voordeligste leverancier te zoeken. Deze campagne zal wellicht ook heel wat beweging veroorzaken op de energiemarkt.

Niettemin is er voor de consument wel al heel wat bescherming voor handen in de relatie tot zijn energieleverancier. De oprichting van de Ombudsdienst voor Energie is in dat kader een stap vooruit. Het feit dat het Grondwettelijk Hof de vijfjarige verjaringstermijn van toepassing verklaart met betrekking tot onbetaalde facturen van gas en elektriciteit valt ook alleen maar toe te juichen op vlak van consumentenbescherming.

274. Gezien het feit dat er beweging is op de energiemarkt, maar veel zaken nog niet concreet zijn, is dit onderwerp mijns inziens zeker nog niet uitgeput wat masterproeven betreft. In de nabije toekomst zal hier nog veel over geschreven kunnen worden.

Bibliografie

A. Wetgeving

1. Europees

Richtlijn Europees Parlement en Raad nr. 2011/83, 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten, tot wijziging van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad en van Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 85/577/EEG en van Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad, *Pb.L.* 22 november 2011.

2. Nationaal

Wet van 25 februari 1991 betreffende de aansprakelijkheid voor producten met gebreken, *BS* 22 maart 1991.

Wet 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, *BS* 29 augustus 1991, *erratum BS* 10 oktober 1991.

Wet van 25 juni 1993 betreffende de uitoefening en de organisatie van ambulante en kermisactiviteiten, *BS* 30 september 1993.

Wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, *BS* 11 mei 1999.

Wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van de schulden van de consument, *BS* 29 januari 2003.

Wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, *BS* 17 maart 2003.

Wet van 1 september 2004 betreffende de bescherming van de consument bij verkoop van consumptiegoederen, *BS* 21 september 2004.

Wet van 16 maart 2007 tot wijziging van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige en andere producten door middel van leidingen en van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, *BS* 26 maart 2007.

Wet 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming, *BS* 12 april 2010.

Wet van 8 januari 2012 tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen, *BS* 11 januari 2012.

Wet van 29 maart 2012 houdende diverse bepalingen (I), *BS* 30 maart 2012.

Decreet 17 juli 2000 houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, *BS* 22 september 2000.

Decreet van 8 mei 2005 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid, *BS* 7 juli 2009.

Koninklijk Besluit van 30 juni 1996 betreffende de prijsaanduiding van producten en diensten en de bestelbon, *BS* 30 juli 1996.

Koninklijk Besluit van 18 november 2002 houdende uitsluiting van sommige overeenkomsten op afstand betreffende het verrichten van diensten voor logies, vervoer, het restaurantbedrijf en vrijetijdsbesteding, van het toepassingsgebied van de artikelen 79 en 80 van de wet van 21 juli 1991, *BS* 3 december 2002.

Koninklijk besluit van 24 september 2006 betreffende de uitoefening en de organisatie van ambulante activiteiten, *BS* 29 september 2006.

Koninklijk Besluit van 18 januari 2008 betreffende de ombudsdienst voor energie, *BS* 12 februari 2008.

Memorie van Toelichting, *Parl. St.*, Kamer 2006-2007, nr. 2790/004, doc. 51, 13 p.

Memorie van Toelichting, *Parl. St.* Kamer, Doc. 51, 2983/001, 163 p.

Memorie van Toelichting, *Parl. St.* Kamer, nr. 2340/001, doc. 52, 271 p.

Memorie van Toelichting, *Parl. St.* Vlaams Parlement, 1999-2002, stuk 285, 142 p.

Voorstel van resolutie over een betere consumentenbescherming op de geliberaliseerde elektriciteits en gasmarkt, *Parl. St.* Kamer (buitengewone zitting) 1 oktober 2010, doc. 53, nr. 0245/001, 10 p.

B. Rechtspraak

1. Hof van Justitie

HvJ 25 oktober 2001, nr. C-11/99, *Toshiba v. Katun*, *TBH* 2002, 265, noot STUYCK, J.

HvJ 21 november 2002, *Cofidis*, nr. C-473/00, *RW* 2004-05, afl. 7, 276, noot STRAETEMANS, G.

HvJ 21 november 2002, nr. C-473/00, *Cofidis*, *J.C.P.* 2003, Jur. II, 10082, 947, noot G. PAISANT.

HvJ 19 april 2007, nr. C-381/05, *De Landtsheer Emmanuel*, <http://eur-lex.europa.eu>.

2. Grondwettelijk Hof

Grondwettelijk Hof 19 januari 2005, *NJW* 2005, 516, noot DEENE, J.

Grondwettelijk Hof 17 januari 2007, *RW* 2007-08, 1711, noot LEBON, C.

Grondwettelijk Hof 13 januari 2011, *NJW* 2011, afl. 242, 343, noot LEBON, C.

3. Raad van State

RvS, De Leener en Ballon, nr. 30.876, 27 september 1988, *DAOR* 1989, 107-118.

4. Hof van Cassatie

Cass. 25 september 1959, *RCJB* 1960, 5, noot DABIN, J.

Cass. 16 oktober 1969, *Arr. Cass.* 1970, 167.

Cass. 17 april 1970, *RCJB* 1972, 454, noot MOREAU-MARGRÈVE, I.

Cass. 9 maart 1973, *Arr. Cass.* 1973, 671.

Cass. 4 januari 1988, *RW* 1988-1989, 90.

Cass. 6 februari 1998, *Arr. Cass.* 1998, 182.

Cass. 22 oktober 1999, *TBH* 2000, 181.

Cass. 4 december 2000, *RW* 2002-2003.

Cass. 6 februari 2004, *Jaarboek Handelspraktijken* 2004, 91.

Cass. 22 oktober 2004, *RW* 2005-06, 460, noot MERTENS, D.

Cass. 14 april 2005, *Arr. Cass.* 2005, afl. 4, 868.

Cass. 26 mei 2005, *JT* 2005, 679.

Cass. 13 maart 2008, AR C.07.0132.N, www.juridat.be.

Cass. 18 maart 2011, *NJW* 2011, afl. 248, 579, noot STEENNOT, R.

5. Lagere rechtspraak

Antwerpen 19 december 1990, *RHA* 1992, 39.

Antwerpen, 18 december 2000, *RW* 2002-03, 1587.

Antwerpen 8 januari 2004, *Jaarboek Handelspraktijken* 2004, 108.

Antwerpen 10 mei 2004, *Jaarboek Handelspraktijken* 2004, 255.

Antwerpen 1 juni 2004, *NJW* 2005, 801.

Antwerpen 24 juni 2004, *Jaarboek Handelspraktijken* 2004, 60.

Antwerpen 31 oktober 2005, *RW* 2007-08, 909.

Antwerpen 17 december 2007, *NJW* 2008, 448.

Bergen 29 mei 1985, *RGAR* 1986, 11078.

Bergen 27 februari 1987, *JT* 1988, 29.

Bergen 11 juni 2001, *Cah. Dr. Immo* 2001, afl. 5, 23, noot L. BERNICH.

Bergen 6 september 2007, *JT* 2007, 875.

Bergen 13 maart 2008, *Jaarboek Handelspraktijken* 2008, 411.

Brussel 12 februari 2001, *Jaarboek Handelspraktijken* 2001, 274.

Brussel 1 juni 2004, *JLMB* 2005, 1491, noot NOËL, M.P.

Brussel 19 juni 2006, *DCCR* 2007, afl. 74, 51.

Brussel 19 december 2006, *Jaarboek Handelspraktijken* 2006, 193.

Gent 16 juni 2000, *RW* 2002-03, 1855.

Gent 27 juni 2001, *TBBR* 2004, afl. 5, 261.

Gent 31 mei 2002, *RW* 2002-03, 1589.

Gent 10 september 2003, *NJW* 2003, 1305.

Gent 8 oktober 2003, *DCCR* 2005, afl. 66, 55.

Gent 22 oktober 2003, *DCCR* 2005, afl. 66, 62.

Gent 3 februari 2004, *DCCR* 2005, afl. 67, 46 noot STUYCK, J.

Gent 3 maart 2004, *NJW* 2005, afl. 104, 346, noot STEENNOT, R.

Gent 26 mei 2004, *TGR* 2004, 388.

Gent 2 februari 2005, *Jaarboek Handelspraktijken* 2005, 324, noot DE VROEDE, P.

Gent 2 maart 2005, *DCCR* 2006, afl. 73, 63, noot TERRYIN, E.

Gent 23 maart 2005, *DCCR* 2006, afl. 73, 70.

Gent 23 maart 2005, *Jaarboek Handelspraktijken* 2005, 462.

Gent 14 september 2005, *Jaarboek Handelspraktijken* 2005, 471.

Gent 12 oktober 2005, *Jaarboek Handelspraktijken* 2005, 475.

Gent 2 november 2005, *NJW* 2006, 899.

Gent 7 december 2005, *NJW* 2006, 854.

Gent 1 februari 2006, *DCCR* 2006, afl. 73, 114.

Gent 8 februari 2006, *Jaarboek Handelspraktijken* 2006, 274.

Gent 30 juni 2006, *TGR* 2008, nr. 2, 114.

Gent 4 december 2006, *Jaarboek Handelspraktijken* 2006, 253.

Gent 28 maart 2007, *NJW* 2008, 32, noot STEENNOT, R.

Gent 4 april 2007, *NJW* 2008, 174.

Gent 6 juni 2007, *NJW* 2008, 224.

Gent 5 september 2007, *NJW* 2008, 407, noot STEENNOT, R.

Gent 9 april 2008, *Jaarboek Handelspraktijken* 2008, 203.

Gent 20 december 2010, *Jaarboek Marktpraktijken* 2010, 182, noot CAMBIE, P.

Gent 6 januari 2011, *NJW* 2011, afl. 243, 382, noot STEENNOT, R.

Gent 4 januari 2012, *NJW* 2012, afl. 255, 70, noot STEENNOT, R.

Kh. Brussel 6 december 1996, *TBH* 1997, 61.

Kh. Brussel 23 april 2008, *Jaarboek Handelspraktijken* 2008, 365.

Kh. Hasselt (kort ged.) 25 oktober 2010, *DCCR* 2012, afl. 94, 162-170.

Kh. Luik 18 december 1996, *TBH* 1997, 755.

Kort. Ged. Rb. Bergen 11 april 1984, *JT* 1985, 527.

Kort. Ged. Rb. Brussel 30 januari 1984, *RRD* 1984, 333, noot HAUBERT, B.

Kort. Ged. Kh. Hasselt 25 oktober 2010, *NJW* 2011, nr. 236, 146-149.

Luik 8 januari 2000, *Iuvus* 2001, afl. 25, 1238.

Luik 6 december 2001, *RGAR* 2002, afl. 8, 13.609.

Luik 3 november 2003, *RGAR* 2005, afl. 3, 13961.

Luik 10 juni 2005, *RGAR* 2007, afl. 1, 14.202.

Luik 6 februari 2006, *JLMB* 2008, 92, noot DELFORGE, C.

Rb. Bergen, 29 november 2000, *JLMB* 2001, 1542.

Rb. Brussel 15 mei 1997, *JT* 1997, 618.

Rb. Hasselt (10^e k.) 23 mei 2002, *TBBR* 2004, 228.

Rb. Turnhout 13 juni 1994, *Iuvis* 1995, 401.

Rb. Turnhout 18 oktober 2010, *NJW* 2011, nr. 238, 190-191.

Voorz. Kh. Brugge 2 oktober 2003, *Jaarboek handelspraktijken* 2003, 213.

Voorz. Kh. Brussel 14 juni 1993, *Jaarboek Handelspraktijken* 1993, 101.

Voorz. Kh. Brussel 27 mei 1999, *DCCR* 1999, 268.

Voorz. Kh. Brussel 1 september 1999, *DAOR* 1999, 178.

Voorz. Kh. Brussel 18 mei 2001, *Jaarboek Handelspraktijken* 2001, 375.

Voorz. Kh. Brussel 28 mei 2001, *TBH* 2002, afl. 4, 307.

Voorz. Kh. Brussel 20 september 2002, *Jaarboek Handelspraktijken* 2002, 226.

Voorz. Kh. Brussel 2 januari 2003, *Jaarboek Handelspraktijken* 2003, 58.

Voorz. Kh. Brussel 16 juni 2003, *Jaarboek Handelspraktijken* 2003, 315.

Voorz. Kh. Brussel 16 juni 2003 (3 vonnissen), *DCCR* 2004, afl. 63, 69, 88 en 104.

Voorz. Kh. Gent 18 november 2002, *Jaarboek Handelspraktijken* 2002, 249.

Voorz. Kh. Kortrijk 11 december 2000, *Jaarboek Handelspraktijken* 2000, 238.

Voorz. Kh. Kortrijk 19 februari 2001, *Jaarboek Handelspraktijken* 2001, 116.

Voorz. Kh. Kortrijk 28 mei 2001, *DCCR* 2002, afl. 57, 49.

Voorz. Kh. Kortrijk 14 april 2003, *Jaarboek Handelspraktijken* 2003, 577.

Voorz. Kh. Leuven 21 juni 2005, *Jaarboek Handelspraktijken* 2005, 268.

Voorz. Kh. Leuven 17 juli 2007, *RABG* 2007, 1315, noot WELLENS, V.

Voorz. Kh. Nijvel, 18 juli 2003, *Jaarboek Handelspraktijken* 2003, 233.

Voorz. Kh. Nijvel 28 september 2006, *Jaarboek Handelspraktijken* 2006, 227.

Voorz. Kh. Nijvel 9 december 2009, *Jaarboek Handelspraktijken* 2009, 170.

Voorz. Kh. Tongeren 19 juni 2001, *DCCR* 2001, 304.

Voorz. Rb. Mechelen 22 juni 2006, *Jaarboek Handelspraktijken* 2006, 218-226.

Vred. Brussel 23 september 2003, *TBH* 2005, noot BUYLE, J.P. en DELIERNEUX, M.

Vred. Fontaine-l' Evêque 12 oktober 2005, *T. Vred.* 2007, 375, noot STEENNOT, R.

Vred. Luik 20 december 2001, *JLMB* 2002, noot WÉRY, P.

Vred. Nijvel 12 januari 1983, *JT* 1985, 530.

Vred. Gent(5) 15 januari 2009, *NJW* 2009, afl. 202, 419, noot DAMBRE, M.

Vred. Soignies 5 januari 2000, *JLMB* 2000, 1005.

6. Nederlandse rechtspraak

Rb. Assen 15 februari 2011, nr. 300115 \ CV EXPL 10-7299, www.rechtspraak.nl.

Rb. Leeuwarden 9 februari 2011, nr. 330883 \ CV EXPL 10-5178, www.rechtspraak.nl.

C. Rechtsleer

1. Tijdschriften

BALLON, E., “Vergelijkende reclame na de wet van 25 mei 1999”, *DCCR* 1999, 230-249.

BLOCK, G., HAVERBEKE, D., HAGE, L., DE GEETER, A., VANDORPE, W., BOUTE, A., “Industriële afnemers en hun energiecontracten”, *MER* 2007, afl. 3, 151-189.

COENE, G., LABARRE, V., VANPARYS, R., “Energieleveranciers en hun voorwaarden: een akkoord binnen de sector”, *Budget&Recht* 2007, 8-14.

COUSY, F., “De Vlaamse distributienetbeheerders voor elektriciteit en de bescherming van de consument”, *DCCR* 2007, 149-178.

DAELE, K., “Vergelijkende reclame: een eerste overzicht van rechtspraak na 2 jaar toepassing van de nieuwe wetgeving”, *TBH* 2002, afl. 4, 247-264.

DAELE, K., “Vergelijkende reclame: overzicht van rechtspraak (2002-2004)”, *TBH* 2005, 763.

DAMBRE, M., “Verjaring van gas-, elektriciteits- en teledistributiefacturen”, *NJW* 2009, afl. 202, 420.

DECONINCK, E., GILLARD, W., “De liberalisering van de elektriciteitsmarkt in België”, *Jura Falc.* 2004-2005, afl. 3, 452-538 en <http://www.law.kuleuven.be/jura> (5 juni 2005).

DELVAUX, B., “Vrijmaking van de elektriciteits- en gasmarkt – een Gordiaanse knoop?”, *SEW* 2007, afl. 2, 66-76.

DE SMEDT, P., “Wij kopen niet aan de deur meneer! Enkele kanttekeningen bij de huis-aan-huisverkoop”, noot onder Vred. Sint-Truiden 4 juni 1996, *AJT* 1996-97, 279.

DOCHY, S., NIES, P., “Gas – en elektriciteitstarieven kleine (over)stap, grote besparing”, *Test-Aankoop* 2010, 14-19.

HENDRICKX, K., “[Taaltip] Vanaf 1 april ...”, *Juristenkrant* 2012, afl. 248, 4.

JOOKEN, K., LABARRE, V., “Liberalisering slaat kleine kloof”, *Test-Aankoop* 2005, 16-20.

KEIRSBILCK, B., TERRY, E., “Overzicht van rechtspraak handelspraktijken 2003-2010: Overeenkomsten met consumenten (Hoofdstuk III)”, *TPR* 2011, afl. 3, 1129-1163.

KEIRSBILCK, B., TERRY, E., “Overzicht van rechtspraak handelspraktijken 2003-2010: Toepassingsgebied en definities”, *TPR* 2011, afl. 3, 1003-1030.

KEIRSBILCK, B., TERRY, E., “Overzicht van rechtspraak handelspraktijken 2003-2010: Collectieve consumentenakkoorden (Hoofdstuk V) – Vordering tot staking (Hoofdstuk VI)”, *TPR* 2011, afl. 3, 1263-1309.

KORKMAZER, F., “De nieuwe Wet Marktpraktijken in een notendop”, *Ad Rem* 2010, 66-71.

LACOSTE, A., “La portée des dispositions protégeant les consommateurs dans le cadre des ventes par démarchage ou comment renoncer à un droit de renonciation”, *DCCR* 1996, 231.

LEBON, C., “De verjaring van periodiek vervallende vergoedingen. Ook voor water-, gas- en elektriciteitslevering”, *NJW* 2005, 506-511.

LOOS, M., LUZAK, J., “Ontwikkelingen betreffende het voorstel voor een Richtlijn consumentenrechten: de positie van de Raad en het Europees Parlement”, *NTER* 2011, afl. 5, 168-177.

LOOS, M., LUZAK, J., “Richtlijn consumentenrechten in eindfase”, *NTER* 2011, afl. 7, 249-252.

MEUSEN, J., “De aanknopingspunten van de nieuwe wet handelspraktijken”, *TPR* 1994, 105-106.

PEETERS, B., “De verhouding tussen openbare diensten en hun gebruikers: een contractuele of een reglementaire relatie?”, *RW* 1990-91, 137-148.

PHANG, L., “Over de rechtsverhouding tussen elektriciteitsmaatschappijen en hun afnemers en het samenloopverbod in deze verhouding”, *RABG* 2007, afl. 19, 1264-1274.

PINT, N., STEENNOT, R., DE CONINCK, H., “Rondetafel ‘consument’ ”, *Ad rem* 2005, 10.

STEENNOT, R., “Algemene voorwaarden”, *NJW* 2011, afl. 247, 548.

STEENNOT, R., “Begrip ‘consument’ ”, *NJW* 2010, 506.

STEENNOT, R., BIQUET-MATHIEU, C. en LOLY, J., “Het herroepingsrecht: het voorstel van Richtlijn betreffende consumentenrechten en haar impact op de Belgische wetgeving”, *DCCR* 2010, afl. 84-85, 81-141.

STEENNOT, R., “Consument kan contract opzeggen na stilzwijgende verlenging”, *Juristenkrant* 2007, afl. 150, 5.

STEENNOT, R., “De betutteling van de consument”, *AJT* 2001-02, afl. 35, 925-927.

STEENNOT, R., “Distributienetbeheerders zijn onderworpen aan de regelen inzake onrechtmatige bedingen”, *DCCR* 2012, afl. 94, 170-178.

STEENNOT, R., “Kroniek Handelspraktijken (1999-2004)”, *RW* 2005-06, 521-538.

STEENNOT, R., “Nietigheid onrechtmatig schadebeding”, *NJW* 2012, afl. 255, 73.

STEENNOT, R., “Netbeheerder en Marktpraktijkenwet”, *NJW* 2011, afl. 237, 149.

STEENNOT, R., “Overeenkomsten gesloten binnen of buiten de onderneming”, *NJW* 2011, afl. 238, 191.

STEENNOT, R., “Overzicht van rechtspraak Consumentenbescherming (2003-2007)”, *TPR* 2009, 229-556.

STEENNOT, R., “Stilzwijgende verlenging van contracten van bepaalde duur”, *RW* 2007-2008, 899-904.

STEENNOT, R., STUCYK, J., “Commentaar bij W. 6 april 2010 (Inleiding)”, *OHRA* 2010, 5.

STEENNOT, R., “Verkoop buiten de onderneming”, *NJW* 2010, afl. 231, 761-762.

STEENNOT, R., “Weg met de wet handelspraktijken, leve de wet marktpraktijken”, *Juristenkrant* 2010, nr. 207, 1-2.

STRAETEMANS, G., “Over vergelijkende reclame en generische geneesmiddelen”, *Jaarboek Handelspraktijken* 2002, 90-110.

STRAETEMANS, G., STUYCK, J., “De wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming – Een onvoldoende stap in de goede richting”, *RW* 2010-2011, nr. 10, 386.

SUYKENS, M., “Blokking energieprijzen”, *Lokaal* 2012, afl. 5, 5.

SWARTENBROEKX, C., “Gevolgen van de liberalisering voor het vaststellen van de detailhandelsprijzen voor gas in België”, *Economisch Tijdschrift* 2010, 43-77.

TORMANS, S., “Geschillen met energieleveranciers en/of netbeheerders”, *Limb. Rechtsl.* 2011, afl. 2, 97-119.

VAN DEN BOSCH, I., “De vervanging van de ‘Wet op de Handelspraktijken’ door ‘de Wet betreffende de Marktpraktijken en de Consumentenbescherming’”, *NNK* 2011, 13-18.

VAN DER WOUDE, M.H., “ ‘Les grandes manoeuvres’ op naar de strijd voor de Europese energiemarkt”, *SEW* 2006, 425-431.

VAN OEVELEN, A., “De contractuele versus de reglementaire rechtsverhouding tussen openbare nutsbedrijven en hun gebruikers, en de rechterlijke toetsing van de in die rechtsverhouding gehanteerde exoneratieclausules”, *RW* 2002-2003, 1578-1583.

VANDENBRUWAENE, W., VERSTRAELEN, S., “Interpretatieve wet als reparatiewet?”, *Juristenkrant* 2012, afl. 4, 16.

X., “Twee jaar vrije energiemarkt”, *Consumentengids* 2006, 32- 33.

X., “Wet Marktpraktijken” , *NJW* 2010, nr. 222, 349-351.

2. Boeken

CAMBIE, P., *Onrechtmatige bedingen*, Brussel, Larcier, 2009, 478 p.

PONET, B. (ed.), *Commissie Onrechtmatige Bedingen. Voorstelling, werkzaamheden en wetgeving*, Gent, Larcier, 2010, 212 p.

STEENNOT, R., *Bescherming van de consument bij overeenkomsten op afstand*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 71 p.

STEENNOT, R., BOGAERT, F., BRULOOT, D., GOENS, D., *Wet Marktpraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 226 p.

STEENNOT, R. en DEJONGHE, S., *Handboek Consumentenbescherming en Handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 628 p.

STEENNOT, R., *Syllabus Consumentenbescherming*, 2011.

VAN ACKER, C., *Cursus economisch en financieel recht*, 2010.

DE MEYER, C., *De wet marktpraktijken en consumentenbescherming toegepast*, Jura Falconis Libri, nr. 16, Antwerpen, Intersentia, 2012, 124 p.

3. Verzamelwerken

BOGAERT, F., VAN BAEVEGHEM, B., “Contractuele aspecten van de Wet Marktpraktijken”, in CLAEYS, I., STEENNOT, R., TISON M. (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 1-53.

DE BAUW, H., “De algemene verbodsbepalingen in de relatie verkoper-consument”, in STRAETEMANS, G., STUYCK, J., TERRY, E. (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 107-142.

DE BOECK, A., “De nieuwe bepalingen in de Wet Handelspraktijken en hun relevantie voor de contractuele relatie en de algemene contractvoorwaarden in het bijzonder”, in DE BOECK, A., MONTAGNIE, Y. (eds.), *De nieuwe bepalingen in de handelspraktijkenwet*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 19-42.

DUMONT DE CHASSART, C., “De tegenstelbaarheid van algemene voorwaarden ‘offline’”, in ONGENA, S. (ed.), *Algemene voorwaarden*, Mechelen, Kluwer, 2006, 1-30.

KERRELS, J., DECLOEDT, S., “Onrechtmatige bedingen”, in ONGENA, S. (ed.), *Algemene voorwaarden*, Mechelen, Kluwer, 2006, 173-205.

STEENNOT, R., “Beëindigings-, exoneratie- en schadebedingen bij bijzondere overeenkomsten”, in X., *Bijzondere overeenkomsten*, Mechelen, Kluwer, 2008, 519-581.

STEENNOT, R., “Commentaar bij artikel 32, 18° W. 14 juli 1991” in X., *Handels- en economisch recht. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, 2008, losbl.

STEENNOT, R., “De bescherming van de consument bij de verwerving van nutsdiensten”, in C. ENGELS en P. LECOCQ (eds.), *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters 2009*, Brugge, die Keure, 2009, 207-235.

STIJNS, S., “Onrechtmatige bedingen”, in STUYCK, J., STRAETEMANS, G., WYTINCK, P. (eds.), *Recente wetswijzigingen inzake handelspraktijken*, Antwerpen, Kluwer, 2000, 187-246.

STUYCK, J., “Handelspraktijken”, in *Beginselen van Het Belgisch Privaatrecht*, Mechelen, Kluwer, 2004, 483p.

STUYCK, J., “Agressieve handelspraktijken”, in STRAETEMANS, G., STUYCK, J., TERRY, E. (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 87-106.

SWAENPOEL, E., “Hoe eerlijk zijn uw contractuele bedingen? Knelpunten inzake onrechtmatige bedingen in de overeenkomst tot verkoopbemiddeling”, in STIJNS, S. (ed.), *Verbintenissenrecht*, Brugge, Die Keure, 2007, 5-24.

TERRYN, E., “Artikel 80 WHPC” in *Artikelsgewijze Commentaar Handels- en Economisch recht*, Mechelen, Kluwer, 2008, losbl.

TERRYN, E., “Misleidende en vergelijkende praktijken na de omzetting van de richtlijn oneerlijke handelspraktijken”, in STRAETEMANS, G., STUYCK, J., TERRYN, E. (eds.), *De wet handelspraktijken anno 2008*, Mechelen, Kluwer, 2008, 51-86.

TERRYN, E., STEENNOT, R., “Art. 39bis W. 14 juli 1991”, in X., *Handels-en economisch recht. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, 2008, 117-124.

VANDEN BORRE, T., “De federale ombudsdienst voor elektriciteit en gas: naar een nieuw artikel 27”, in VANDEN BORRE, T. (ed.), *De vrijmaking van de elektriciteits- en gasmarkt: de federale wetgeving in een stroomversnelling?*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 127-168.

VANDENDRIESSCHE, F., GELDHOF, W., CARTON, A., “De aard van de rechtsverhoudingen in nutssectoren: reglementair of contractueel?”, in CLAEYS, I., STEENNOT, R., TISON, M. (eds.), *Economisch recht: ondernemingen, concurrenten en consumenten*, Mechelen, Kluwer, 2011, 189-235.

VANDERSCHOT, K., “Instemming met algemene voorwaarden: kennisname en aanvaardingsclausules”, in STIJNS, S., VANDERSCHOT, K. (eds.), *Contractuele clausules rond de niet-uitvoering en de beëindiging van contracten*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 1-39.

WYTINCK, P. “Artikel 1 WHPC” in *Artikelsgewijze Commentaar Handels- en Economisch Recht*, Mechelen, Kluwer, 2000, losbl.

D. Onlinebronnen

BELLEMANS, S., “Federale ombudsdienst voor energie krijgt stilaan vorm”, www.jura.be.

www.brugel.be.

<http://economie.fgov.be/nl/>.

www.energieenarmoede.net.

www.essent.be.

www.intermixt.be.

www.ombudsmanergie.be.

www.senate.be.

www.vreg.be.

E. Actualiteit

De Zevende Dag, “Belastingen is pest, energiefactuur is cholera”, *Eén* 22 april 2012, <http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/mediatheek/2.3805>.

X., “Complexe facturen, enorme winsten”, *De Standaard* 5 maart 2012.

X., “Energiewissel begon vorig jaar al”, *De Tijd* 25 april 2012.

X., “Gas kan snel goedkoper”, *De Standaard* 21 februari 2012.

X., “Hoe lees ik mijn energiefactuur?”, *De Standaard* 9 mei 2012, www.standaard.be.

X., “Interpretatieve wet moet prijsbevrozing vastleggen”, *De Standaard* 11 april 2012, www.standaard.be.

X., “Veranderen van energieleverancier wordt gratis”, *De Standaard* 9 april 2012, www.standaard.be.

X., “500 ambtenaren helpen u goedkoopste energie te vinden”, *De Standaard* 9 mei 2012, www.standaard.be.

F. Overige

Advies nr. 30 van de Commissie voor Onrechtmatige Bedingen inzake de algemene voorwaarden in overeenkomsten tussen energieleveranciers en consumenten (30 maart 2011), 75 p.

Akkoord, de consument in de vrijgemaakte elektriciteits – en gasmarkt, 1 juli 2006.

Akkoord, de consument in de vrijgemaakte elektriciteits – en gasmarkt, officieuze coördinatie 11 juni 2008, <http://www.vreg.be/documenten/akkoord.pdf>.

CREG, Advies (A)110317-CDC-1049 over “het wetsvoorstel 0692/001 tot wijziging van de wetgeving over de uitbreiding van de bescherming van de eindafnemers van elektriciteit en gas van 25 november 2010 ingediend door de heer Renaat Landuyt en mevrouw Ann Vanheste”, 17 maart 2011, 35 p.

CREG, Richtlijnen (R)120322-CDC-1147 betreffende “de tijdelijke bevrozing van de indexeringen van de variabele gas- en elektriciteitscontracten” genomen met toepassing van artikel 20bis van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en artikel 15/10bis van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen, 22 maart 2012, 8p.

Gedragscode voor “verkoop buiten de onderneming” en “verkoop op afstand”, officieuze coördinatie 11 juni 2008.

STEENNOT, R., Hoorcolleges consumentenbescherming, les 16 november 2011.

STEENNOT, R., Hoorcolleges consumentenbescherming, les 7 december 2011.